

ARGIA

GRAZI ETXEBEHERE

«Zerbait egiteak
baino, nonbait
egoteak
garrantzizkoagoa
dirudi»

ANTROPOLOGIA

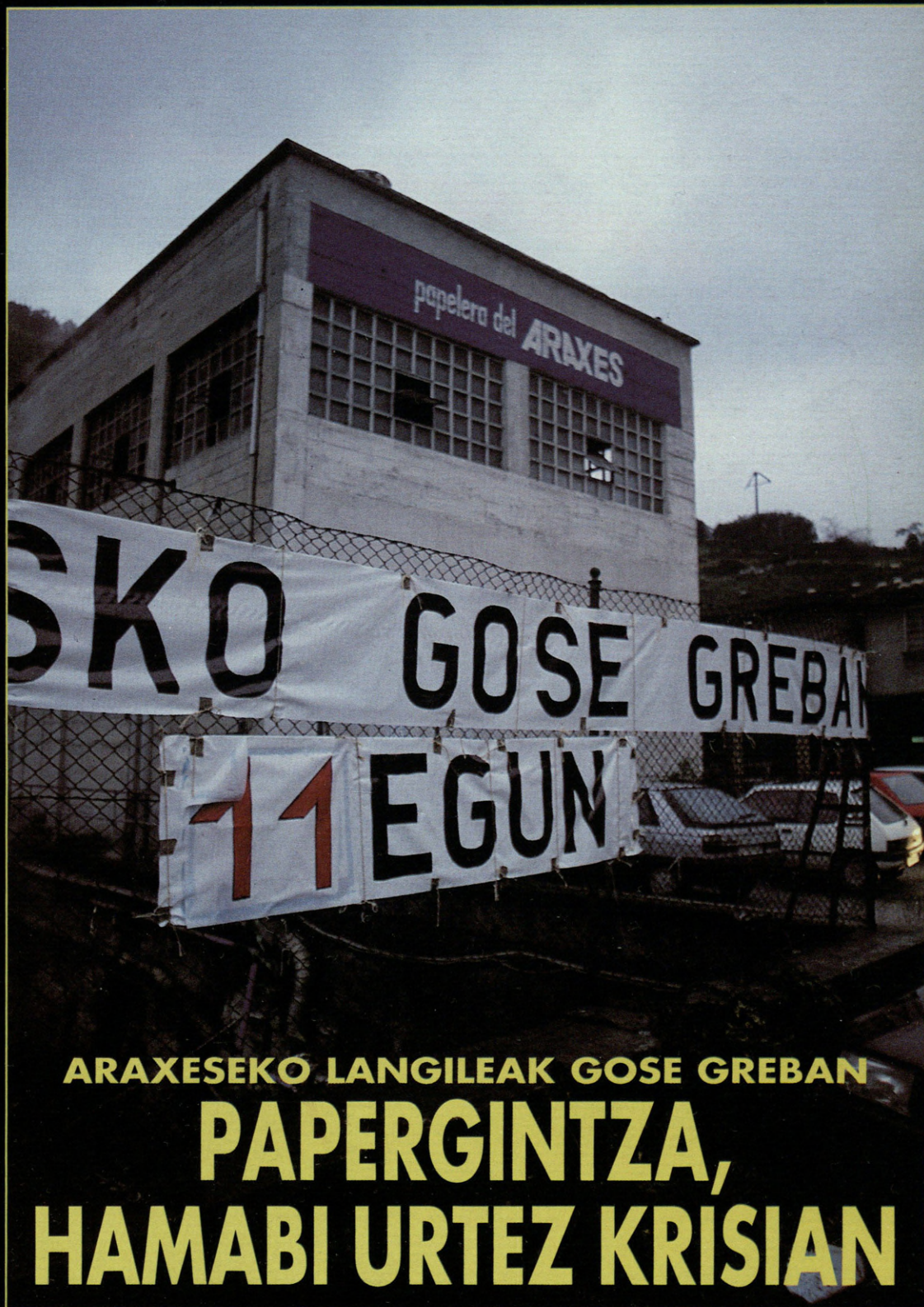
Pirinioetako
jendetzatzeari
buruzko
Simposioa

KIROLA

Euskal boxeolari
berriak kanpai
hotsaren zain

KULTURA

Kutsu herrikoia
duen
antzerkigintzaren
arrakastaren
ardatzak

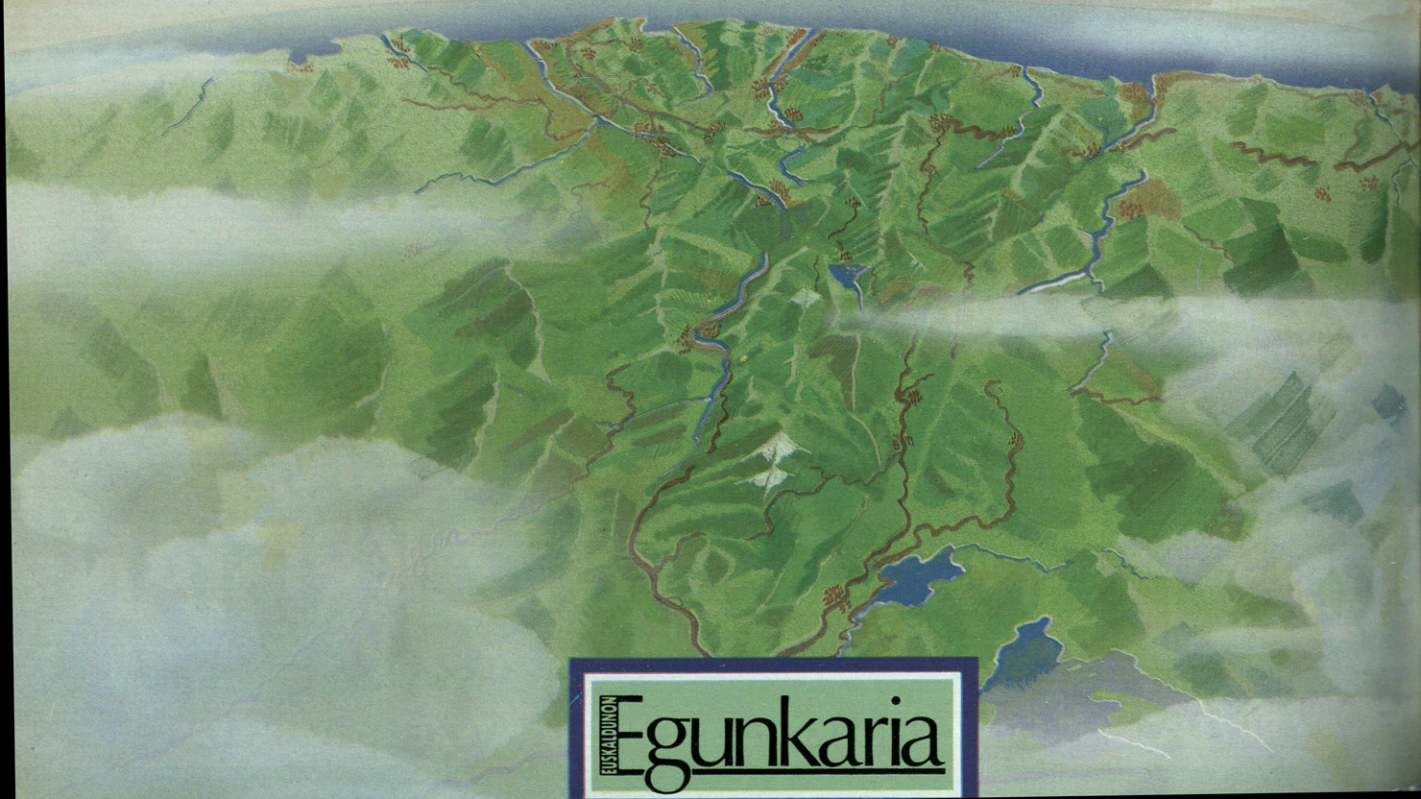
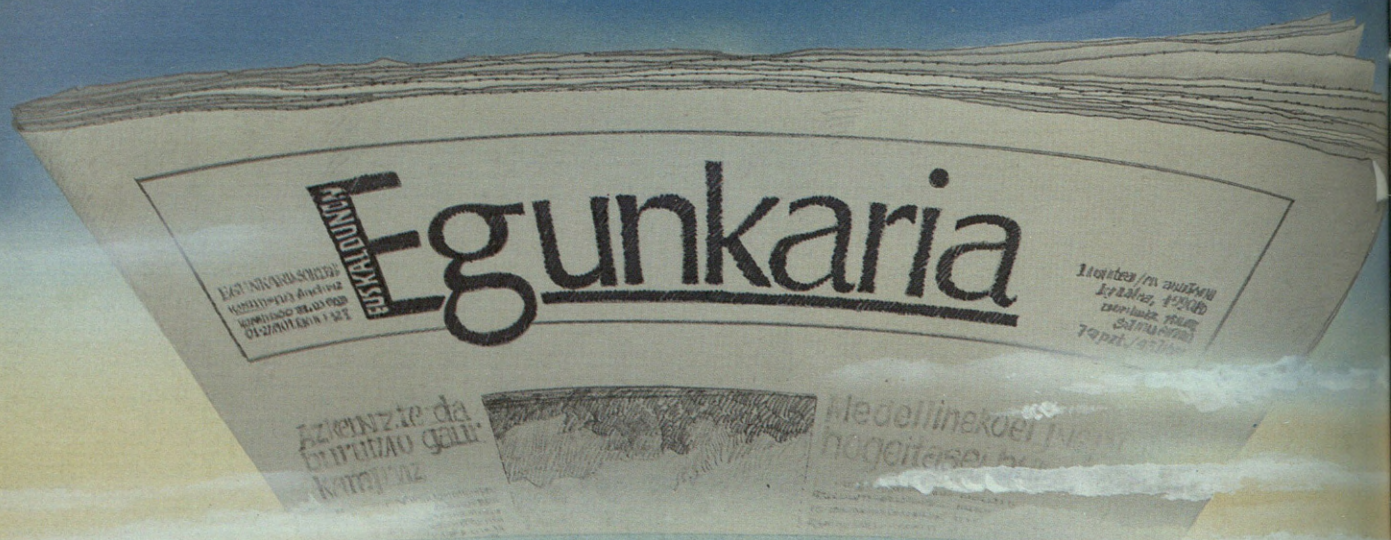

**ARAXESEKO LANGILEAK GOSE GREBAN
PAPERGINTZA,
HAMABI URTEZ KRISIAN**

Euskal Herriko Egunkaria

Zure Egunkaria

EUSKALDUNON
Egunkaria

Oiartzunen alde

NEURE burua futbolzaletzat jotzen bada ere, ez dut Atotxara joateko ohiturarik. Izan ere, larunbat eta igande arratsaldeak behar mailako futbol partiduak ikusten ematen bait ditut.

Eta bide honetatik doa, neure salaketa. Orain gutxi, Oiartzunen izan nintzen, neska taldearen partidu bat ikusten. Aipatu behar da, norbaitek ez badaki, emakumezkoen futbolaren alorrean Gipuzkoa izan dela betidanik Estatu espainiar osoan aitzindari izan den lurraldea. Añorgak eta Oiartzunek, norgehiagoka, irabazi dituzte titulurik gehienak eta gainera, kanpora atera diren jokalarien *barrobia* ere izan dira.

Eta, tristeki, denboraldiaren hasieran, Oiartzun taldeak uko egin behar izan dio ondo merezitako goi mailako dibisioari, bidaietarako eta sosik ez izateagatik. Nola aler daiteke Gipuzkoaren izena Estatu osoan zabaldu eta txapelketa ugari jaso dituen taldeak uko egin beharra? Zer espero dute Diputazioko Kultura eta Kirol arduradunek dirulaguntzak emateko?

Jon Inurritegi
(Pasaia)

Ez dok hamahiru nahikoa

INDARREAN dagoen 1978ko Estatu espainiarreko Konstituzioak bere 3. artikuluan eta 2. atalean lehenengoz eta, urtebete geroago, 1979tik aurrera *indarrean* ere dagoen hainbat bider *goraipatutako* Euskadiko Autonomi Estatutuak bere 6. artikuluko 1. eta 2. ataletan zera dio: euskarak hizkuntza ofizial maila bereganatzen duela Euskal Herrian gaztelerarekin batera, eta horrez gero bertan biztanle guztiek bi hizkuntzok ezagutu eta **erabiltzeko** eskubidea daukagula.

Hamahiru urte geroago biztanle gisa (bizirik bait nago!) onartu edo jasan behar ditudan eginkizun burokratikoetan, nik gogoko dudana, normaz eta legez dagokidan

identitate grafikoa ezin dudala zuzenean neregianatu gertatzen zait.

Zeren, deituren ortografia gaurkotu nahian, oraindik ziurtagiriz beteriko kartazal txukun eta zurixkak bere burua jainkotzat duten *Jaun agurgarri* horiengana bidali behar bait dira. Eta, agian, hiru hilabetez zain egon ondoren jainko hauen *faborea* lor dezakegu.

Baliteke zenbaki fatidiko honen ondorioak besterik ez izatea... baliteke hamalau-garrenean dena aldatzea. Dena dela, hamahiru urte *ez dok nabikoa* izan.

Igone Menika
(Bilbo)

OHARRA: Sail hau, aldizkarian azaldutako edozein gairi buruz edota interesgarri litekeen beste edozeini buruz, **ARGIA**ko irakurleak adierazi nahi duena idatziz jasotzeko txoko irekia da. Gutunak, ahal dela, ez du mila karakter (folio erdi, espazio bikoitzean) baino gehiago izango; bertan, igoerlearen izen-abizenak eta kaleratu nahi duen sinadura agertuko dira, gehienez lau hitzetako titularrarekin batera. Gutun hauek **ARGIA**, 1 eta 2 pabiloiak, Industrialdea, 20160 Lasarte-Oria helbidera bidali behar dira.

H I R U G A R R E N B E G I A

Mugatzearena, bukatzen ez den soka

MUGA dugu hitza. Hitz majikoa (majia, dena den, txuria eta beltza izan daiteke). Arazoak sortzen dituenetakoa ere bada hitza. Izena eta izana. Muga; Ipar eta Hego Euskal Herria bereizten dituen, laster desagertuko bide dena. Muga; Errioxa, Cantabria, Burgos eta Aragoitik bereizten gaituen, fisikoki aspaldi desagertu zena. Eta muga; gure barnean duguna, bihotzeko, arrazoizko eta kazetari irizpideak bereizten arazoak sortzen dizkiguna. Hitz etereoa, mugatzen zaila inondik ere.

Ez da erraza aurrekoa irenstea, eta badirudi hi-

rugarren begia dantzari samar dabilela orain ere, izaera kriptikoz ezkutatzen gauzak garbi esaten ez jakina. Ez zabiltzate urruti, baina gu geu ere mugatuta gabiltza honelako gai konflexu bati helitzeko orduan.

Hamar urte bete ditu alderdi politiko batek boterean, eta hori albistegai bihurtzen da, bereziki urteurrena komunikabide guztiek lau haizetara aldarrikatzen dutenean (laurek Madril iturburu, noski). Aldizkariak ezin horrelako balorazio bati uko egin, eta gaia kronika batean sakon aztertzea ulergarria ezezik derrigorrez-

koa ere bada. Hain premiazkoena ez dena, ordea, bikoizketarena da, alegia, gai bera bi kroniketan jorratzea. Eta halaxe zeterren, zoritxarrez, azken alean.

PSOEk egin(?) lorpen(!) eta akatsak(...) politika zein nazioarteko kronikan komentatu zizkiguten gure kazetariak, argi erakutsiz eurek ere ez dituztela hain garbi muga seinaltatzen duten marrak.

Gobernu espainiarraren balorazioa nazioartea al da, Katalunia eta Galizia, esate baterako, orain arte **ARGIA**n izan diren bezalaxe? Baina, halaber, ez al dute Madrilgo erabakiek

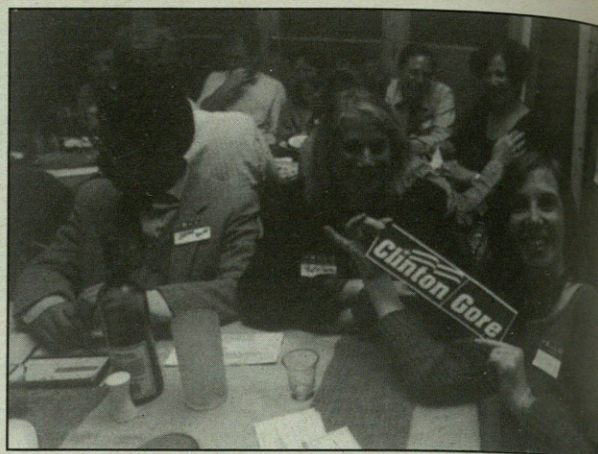
eragin zuzena Euskal Herrian? Non kokatu frantses gobernuaren jardunari buruzko komentarioak?

Erantzuna ez da erraza, orain arte dauden irizpideei jarraituz askotan muga zehazten oso zaila bait da. Bi multzo elkartzen diren gune gatazkatsu horretan bilatzen du tokia, kronika askotako informazioa dugu (komentatutako hamarkada horretako politika ere nonnahi eta inon ez egon den horietakoa dugu).

Zaila den arren mugatu beharko dugu, bietan ez behintzat.

MIKEL ELORZA

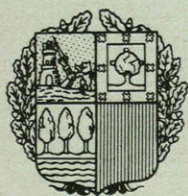
7. Politika kronika. GARBIÑE UBEDA.
8. Paristarren gogoko epaiketa. IXABEL ETXEBERRIA.
10. Politika ttanttaka.
12. Nazioarteko kronika. LUKAS MARTINEZ.
14. Amets amerikarra, Etxe Zuriko eguneroko amets gaiztoa. XABIER LETONA.
20. Nazioartea ttanttaka.
22. Euskal boxeolari berriak, kanpai hotsaren zain. ALBERTO IRAZU.
26. Euskaldunak antzinakoenak. XABIER ZELAI AUNDI.
30. Gipuzkoako papergintza erretzen ari da. AMAGOIA IBAN.
34. Grazi Etxebehere: «Zerbait egiteak baino nonbait egoteak garrantzizkoagoa dirudi». PELLO ZUBIRIA, IHINTZA OSTOLAZA.
40. Kultura Kronika. J.J. PETRIKORENA.
42. Herri antzerkigintza: kalitatea eta amateurismoaren uztardura. RITXI LIZARTZA.
46. Urriaren 30ean hasi zen Bilbon Dantza Denboraldia. Antzerkia eta dantzaren arteko jeneroa sustatzen duen ekimena. JOXI GOIKOETXEA.
48. Europako hizkuntza minorizatuetakoa idazleen elkargune berria sortu da. Vox Europae, bizirik dagoen Europa ezberdin baten ahotsa. PATXI SARRIEGI.
51. Munduaren zabaletik kultura. J.M. HERITZ.
52. Kultura Agenda.
54. Argitalpenak.
56. Kultura Ttanttaka.
58. Aukeran.
64. Denborapasa.
66. Bayrou-ren mintzaldia. XIPRI ARBELBIDE.

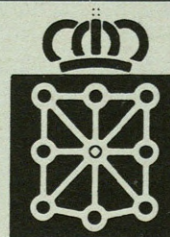
EEBB: Estatu Batuak munduaren erdigune izan dira azken asteetan. Munduko naziorik boteretsuenak lehendakaria aukeratu du baina aukeraketa horrek nekez aldatuko du gainbehera. «Etsai komunista» desagertu eta nazioarteko orden berriaren buruzagitzat lortu ondoren, ekonomia eta egoera soziala ahultzen doaz etengabe. Amerikarrek euren betiko bizitza maila mantendu nahi dute eta ez han hemenkako garaipen militarrek. /14

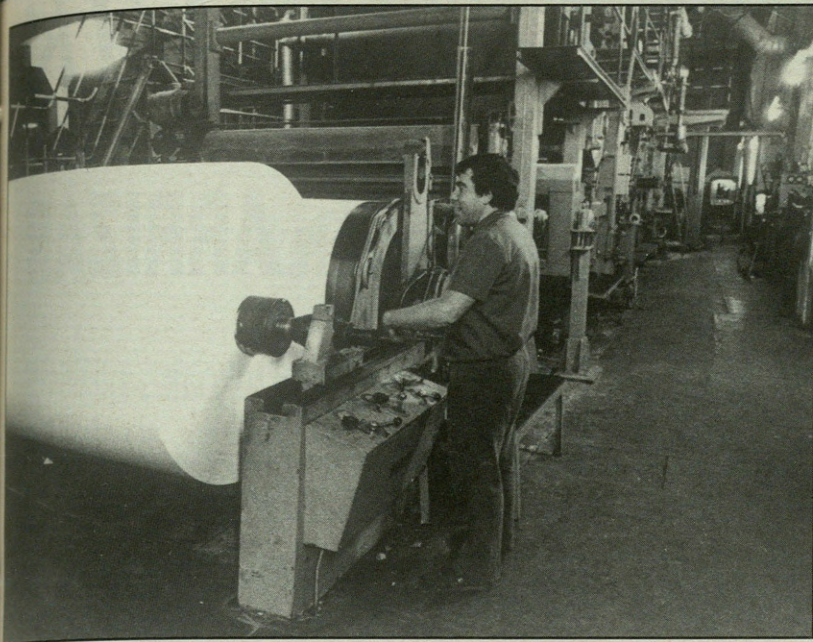
BOXEOA: Azken urteotan nahiko maila pattalean ibilia, euskal boxeoa berriz ere berpizten ari omen da. Boxeolariak behintzat badaude, eta kontuan hartzeko modukoak gainera: Santi Galan, Sergio Rey, Oscar Vega, Txiki Bartolomé, José Molinillo... Batzuk amateurak dira oraindik, beste batzuk, berriz, profesionalak. Denak, nolanahi ere, eskularruak jantzita eta ring-aren kanpai hotsaren zain bizi dira. /22

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Aldizkari honek Nafarroako Gobernuaren
laguntza jaso du

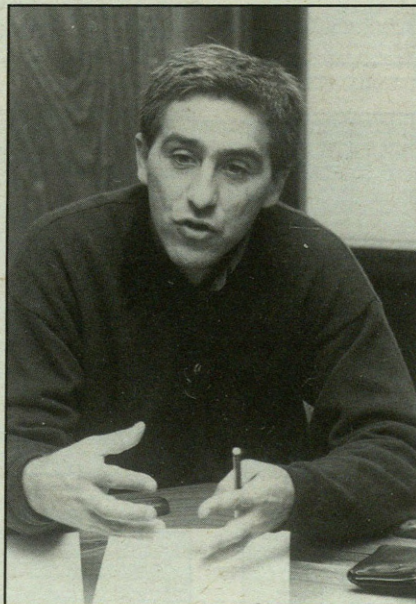

PAPERGINTZA: Papergintza Euskal Herrian beherantz egiten ari diren sektoreen artean kokatzen da gaur egun. Eragin zuzenena jasango duen herrialdea, zalantzarik gabe, Gipuzkoa izanen da, eta bere baitan dagoen Tolosaldea gogorkien. Azken hamabi urteetan 600 lanpostu galdu ditu sektoreak eskualde honetan, eta dirudienez beste 1.000 gutxiago dago. Araxeseko langileak, beren egoera larriagatik, gose greban daude./30

GRAZI ETXEBEHERE:

Hilabete batzuk pasatu ditu Grazi Etxebeherek espetxean bi errefuxiatu artean edukitzeagatik. Kalean dago jada, baina gogoan inoiz baino gertuagoa du euskal preso eta errefuxiatuekin. 41 urteko emakume honek Euskal Herriari buruz duen interespegi argi azaldu digu erdiko elkarrizketan. Bitartean, lanari heldu dio berriro ere./34

HERRI ANTZERKIGINTZA:

Azken bi urteotan Hegoaldean eta lehenagotik Iparraldean, Euskal Herrian gorantz egin du herri kutsua duen antzerkigintzak. Beren artean oso desberdinak badira ere, aztertu ditugun guzti horiek badute oinarri bateratua. Protagonistengana jo dugu lortu duten arakastaren zergatia azaldu eta beren lanen ardatzen berri izateko./42/

Jabea: Zeruko Argia, S.A.L.

Argia egiten dugu:

Donostian: Eñaut Apaolaza, Amagoia Iban, Alberto Irazu, Joxi Goikoetxea, Ritxi Lizartza, Juan Jose Petrikorena, Patxi Sarriegi, Garbiñe Ubeda, Aitziber Yarza.

Bilbon: Maite Artola, Myriam Garcia, Maite Iriondo, Xabier Letona, Maite Lizarraga, Sabino Madariaga, Amaia Nabaskues, Nere Portillo, Idoia San Sebastian, Lierni Uribarren, Ainara Zuazabeitia, Aitor Zuberogitia.

Iruñean: Iñaki Camino, Patxi Larrión.

Iparraldean: Ixabel Etxeberria.

Gasteizen: Ismael Diaz de Mendivil, Jon Maia, Leire Lopez de Aberasturi, Igone Olarte, Estitxu Ugarte.

Kolaboratzaileak: Iñaki Agirresarobe, Mikel Antza, Xabier Alegria, Edorta Arana, Xipri Arbelbide, Karlos Argiñano, Gorka Arrese, Patxi Azpillaga, Mikel Arrieta, Juan Mari Arzak, Mikel Asurmendi, Jean Louis Davant, Elhuyar, Joxan Elozegi, Xarlo Etxezarreta, Xabier Euzkitze, Luis Fernandez, Fernan Goñi, Andres Gostin, Jimu Iturralde, Josu Landa, Juan Jose Lapitz, Xabier Lekuona, Xabier Lezeta, Emilio Lopez Adan, Mattin, Bego Montorio, Imanol Murua, Jaione Ogiza, Joxan Oiz, Eva Olaizola, Xabier Oleaga, Joxe Mari Ostolaza, Bota Punttuba, R.M. Sabaris, Joxemi Saizar, Carlos Santamaria, Jon Sarasua, Tala, Txillardegi, Iñaki Uriarte, Asisko Urmeneta, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Hizkuntz arduraduna: Mikel Elorza.

Argazkiak: Aitor Bayo.

Diseinu eta montajea: Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

Infografia: Beñat Azurmendi, Iñaki Martiarena.

Azala: Aitor Bayo, Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Josu Martikorena.

Promozioa: Jose Luis Olaziregi.

Administrazioa: Aitor Aznar.

D.L.: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X

Commission paritaire: 72562 E.

Helbidea: Industrialdea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria, 114 Postakutxa Bilbo, Iratxe Monastegia 70 3.ezk 31011 Iruñea.

Tfnoa: (943) 37 15 45, (94) 424 46 63, (948) 17 80 78

Faxa: (943) 36 10 48.

Inprimategia eta Fotomekanika: ANTZA.

ARGIA txokoak

GASTEIZKO EUSKAL TXOKOA

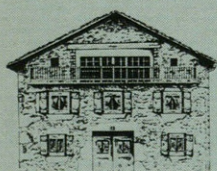
- Dantza ikastaroa
apunta zaitez
(Plaza dantzak)

Kutxileria, 62 - 01001 Gasteiz ☎ (945) 25 10 84

Bodegon ARRIZAR

kaxuelitak ♦ ogitartekoak ♦ oilaskoak

Zaldizurreta 7 BEASAIN Tel: 88 98 44

DONAMARIAKO BENTA

- Mendi hotela
- Jatetxea
- Bizikletentzako aparkalekua

*Zure asteburuetako
ingurugiro egokia*

31750 DONAMARIA (Nafarroa) ☎ (948) 450925 - 450708

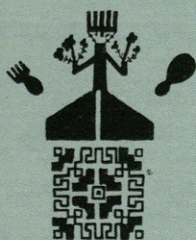
EDARITEGIA - JATETXEA

SALEGI

eguneko menua * betiko sukaldaritza * karta zerbitzua

Barren plaza, 3 Telefonoa: 13 32 72 - 20800 ZARAUTZ

GARAIAK GARAIAK JAKIAK

TXARTEL HOTELEAN

Urrut.: 37 01 92
Teléf.: LASARTE-ORIA

TXARTEL · TXOKO
Jatetxea

AMAZKAR TABERNA

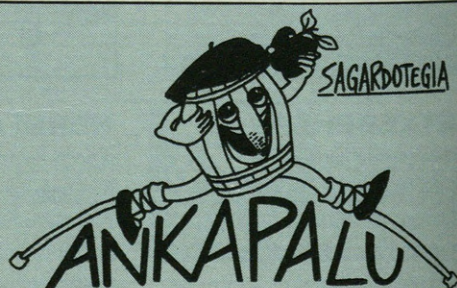
*Oiartzuarren giroan,
zure zain...*

20180 OIARTZUN (Gipuzkoa)

Disko - Bar Txepetx - Kabi

Mayor bis 35 Lasarte Tel: 37 16 39

LARRABETZU (Bizkaia) ☎ (94) 455 81 97

Irudi berriaren atzetik

HAMAR urteotako balantzeak bukatzen ari ginen denok, Hegoaldean, sozialisten ospakizunei Felipe Gonzálezek eman dien akaberari Boyer-Preysler bikotearen jauregiaren argazkiek sartutako labankadaz hizketan genbiltzan —mila eta zenbat metro karratu ditu alokamenduak liberalizatu zituen ministrari horren palazioak?— eta ate txikitik sartu zaigu hamarkada honen balantzeak hankamotzak genituela abisatzen zigun epaiketa. Dena aldatu da hamar urteotan Lapurdi, Nafarroa Beherean eta Zuberoan, eta zurrumbilo horren erdian aritu den Felipe Bidart epaitzen du egunotan Pariseko auzitegi antiterroristak. Baigorri gau triste batez bi CRSri bizia kendu zien tiroketaz

hitz egingo da Parisen, Paueko ihesi zinematografiko eta zirrargarri hartaz, Maddi Hegiz, Popo Larrez, baina baita politikaz ere. Paristarrek auzitegitik metro gutxitara, Senatuan, ezagutu ahal izan zuten Mixel Labequerie ere seguru oroitua izanen dela, bere semea auzitegian egongo delarik. Eta hala ere euskaldun hauen itxurak eta eskariak ez dituzte gehiegi harrituko paristarrak: euskaldunen irudi folklorikoa aldatzeko motiboak izan bait dituzte hamar urteotan.

HAMAICA urte pasatu dira Madrilko komisaldegia zentrolean eragindako torturen ondorioz Joxe Arregi hil zutenetik. Torturatzailerei Gobernuak ezarri dien bromazko zigorra

goiz bateko kontua izan da, eta orduan greba orokorrerako deia egin zuten gehienek ere gauzak bere horretan uztea hobe zela erabaki dute. Mundu guztia, edo ia, konforme dago Felipe González urteotako edozer kobratu bai baina ETaren kontrako estrategiari dagokionean edo polizia eta guardia zibilaren gaiei buruzkoetan parentesi zuri bat egiteko. Demokrazia forma dela eta, baliabideek helburuetan ere eragina dutela dioten teorikoez ere espezio bat egin dute hemen. Ballesterosek, Martinez Torresek edo Galindok hankasartze nabarmenen bat ez egitekotan, Joxe Arregi, GAlen biktimak edo Mendaileren inpunitate lotsagarria ETA zen minbizia akabatzenko beharrezko botika mingarri gisa geratuko dira. Fiskalek garbi utzi dute beren informean: aipamen berezirik ez du merezi torturak, asko gutxitu da eta. Kasu bakar bat aski zela erakutsi zigten.

NEGOZIAKETAREN kontzepzio malguago bat, autodeterminazioaren inguruan elkartasun maila zabalago bat lortzeko ahalegina eta eguneroko politikan gehiago intziditzea iragartzen ditu HBk azterketa berri batean. EAko lehendakariak berri batean, Ajuria Eneako mahaira gehiago ez dela itzuliko. Abertzale-estatalista dinamikan ez erortzearren malabarismoak egiten ditu EAJk ikastolekiko harremanetan ikusten den legez. Gipuzkoako Aldundian EAK eta HBk gaurko gobernua hankaz gora botatzea gerta daiteke hamarkada berriaren ikurra.

Garbiñe Ubeda

IK erakundeko bost militante epaituko dituzte egunotan

Paristarren gogoko epaiketa

Aurten errepresioaren aurkako batzordeak antolatu duen presoen aldeko asteak arrakasta berezia lortu duela esan daiteke. Talde honek 1984 urtetik hasita, antolatzen zuen zortzigarren astea zen. Eztabaidak, biltzar publikoak eta filmak eskaini dituzte Ipar Euskal Herrian zehar. Aurtengoak esnnahi aparta zeukan: urriaren biaz geroztik eta 10era bitartean, Iparretarrak erakundearen bost militanteren aurkako auzia hasia bait da. Parisetik dator aktualitatea.

EZ da inolaz ere lehen aldia Parisek euskaldunen kontrako auzi bat eramanen

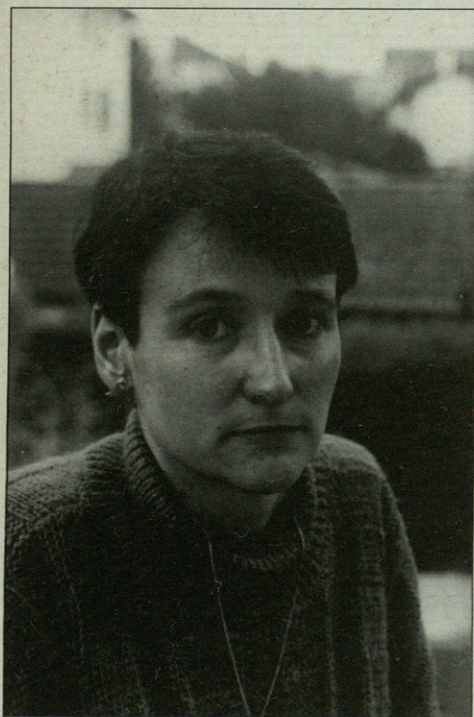
duela, baina bigarren aldia bakarrik auzitegi berezia baliatuko dela horren egi-

teko. «Orain arte, Perez Alonsok, Hegoaldeko euskal militanteak jasan behar

izan du auzitegi bori», dio Anne-Marie Mendibournek bost militanteen abokatuak. Estatu frantziarrak 1980 urtean auzitegi berezi bat sortu zuen ordena publikoa zalantzan jartzen omen zuten talde batzuen partaideak epaitzeko. Bertan, presedenteak hautatutako sei legegizon elkartzen dira, eta bururaino dossiera jarrartzten dute, eta zigorra erabakitzen.

Dossier osoa Parisen zentralizatua da, baina hori buruz familiak eta abokatuak ohiturik daude, epaiketa gehienak gaur egun Parisen iragaten baitira.

Epaitzen ari direnen artean, bat Filipe Bidart dugu, 31 urteko baigorriar hau 1988ko otsailean atxilotu zuten Bokalen. Gaur egun Bois d' Arcyko espetxean dago preso. Bestalde, epaituko dituztenen artean, Xabier Labegerie, 30 urtekoa, 1988ko abuztutik aske dagoena; Filipe Lesgourges La Santeko presondegian dagoena; Gabi Mouesca 31 urteko baionarra, 1984an lehen aldiz atxilotua, Pabeko ihesaldian askatua eta sei hilabete berantago gelditua, gaur egun Fresneseko presondegian; eta azkenik,

Anne Marie Mendiboure eta Jean Baptiste Etcheverri, IK erakundeko militanteen abokatua.

Henni Perez zibutarra, 32 urtekoa 91ko martxoan aske utzitakoa.

Bost egunez, lau dossier aztertuak dituzte baitan: 1981ean Baigorri hil ziren bi CRSen dossiera, ondotik Pabeko 1986ko ihesaldia eta ondoren Baionako epaitegiaren tiroketa eta lapurketa bat. Errepresioaren kontrako batzodekoa den Ande sainte Marien zioenez, «Azken momentuko erabakia da hori, orain arte ez zen behin ere Pabeko ihesaldia eta Baigorriko gertakizuna lotzen, baina Pabeko ihesaldiak

publizitatea ekarri dio IK erakundeari, Estatu baten-tzat ezin onartutako gauza. Bestalde, Bidarten irudia zikindu nahian, IK erakundeak behin ere bere gain bartzu ez duen gertaizuna leporatu nahi diote. Gogoratu behar da BVEk asumitu zuela hori garai hartan».

Militanteen defentsa

Epaketa honetarako, abokatatu kolektibo bat bildu da. Koko Abeberry, Yann Choucq bretoindarra, Raphael Constant eta Antoine Comte parristarrak, Jean-Baptiste Etcheverry eta Anna Marie Mendiboure izango dira presoaren defentsa eramanen dutenak. Azken bi horiek baionarrak dira eta azaldu digute nolako defentsa erabakia izan den. Lehen momentutik, auzi-

tegiaren egitura bereziaren salaketa egin nahi dugu, zazpi legegizon izanen baitira presidentearekin eta hori gure ustez salagarria da. Bestalde inkuipatuek euskaraz hitz egitea eskatuko dute, baina epaileek ez badute onartzen, bala ere beren adierazpenak eginen dituztela erabaki dute. Horiek dira epaiketaren hasierako bi puntu nagusiak», dio Mendibourek. Etcheverryrentzat auzi honek pisu berezi bat dauka: «epaketa honetan, bi hildako daude. Bestalde prentsa Bidarten atxilotetaren garaian simplifikazio arruntetan erori da bere izaera zikinduz, beraz egoera nabasi batean ibiliko gira nolabait».

Bi abokatuen arabera bost militante horiek arriskatzan duten zigorra latza izan daiteke: «Baigorriko aferan Filipe Bidartek parte hartzea ukatzen du, baina

bizi guzirako zigorra izan dezake, momentuz ez da inolako seinalerik kondemnak arinak izateko», dio Etcheverryk. Andderen adierazpenak ildo beretik doaz: «gure ustez auzi normal eta arrunta izango da, eta beraz, baita kondenak ere. Uste dugu Parisek gogor egin nahi duela, ez duela inongo gogorik Iparraldeko egoera aztertzeke eta hobetzeko, baina oker dabil elementu guztiek erakusten eta frogatzen baitute konzientzia igotze azkar bat izan dela azken urteetan».

Egoera aldaketa

Auzi hori zela eta, sei urte preso egon den Pampi Sainte Marierekin hitz egin dugu: «Guri buruz Parisek ez du inongo planifikaziorik, ez dugu deus goitatu behar handik, ez inondik ere. Ga-

rai batez Hegoaldea askatua izanen zelarik, Iparraldean lotu beharko zela erraten zen. Hori bukatua da neretzat, bemen gauzak aldatzeko sekula baino beharrezkoagoa da borroka armatua eramatea eta bestalde ezker abertzalea azkartzea».

Bost militanteen euskal mugimenduarekiko lotura adierazteko zenbait lekuko egonen dira Parisen, horien artean Beñat Oiartzabal euskalzaina, Xarles Bidegain linguista, Mikel Epalza apezka, Claude Iruretagoiena dantzaria, Alain Iriart EMA alderdiaren izenean, Gilles Perault idazlea eta Ordoki komandantea. Horiek oro beren eguneroko lana nola lotzen duten bost militante horiek egin duten hautuarekin adieraziko diete epaileei.

Ixabel Etxeberria

Argazkiak: Tala

1992ko urriaren 31an Baionan buruturiko manifestaldia.

E Z P A L A K

■ UPN BARNEKO LISKARRAK AGERIAN

UPN barneko tirabirak indar hartzen ari dira azken aldia eta gero eta age-riagokoak dira alderdi barneko bi jo-eren arteko gora beherak. Batzuek UPN alderdi foralista bezala mantendu nahi dute, baina espainiar kutsu garbi ba-tez. Hauen artean daude Jesus Aizpun, Rafael Gurrea eta Jaime Ignacio del Burgo, besteak beste. Bigarren joerak nafar nazionalismoa bultzatu nahi du. Joera honen adierazlerik nagusia Juan Cruz Alli lehendakaria da.

UPNk Oliten burutu zuen ekintza politiko batean Miguel Sanz, Nafarroa-ko lehendakariordeak, eta Jesus Aiz-punek, UPNko lehendakaria, iritzi guztiz kontrajarriak azaldu zituzten eta argi erakutsi alderdiaren barnean ematen ari diren tirabirak. Jesus Aiz-punek «foruetan oinarritutako Nafa-rra erregionalista bultzatu eta jarre-ra federalista eta nazionalistak» baz-tertzen zituen bitartean Miguel Sanzek zioen: «Ezin dugu geure burua nafar nazionalista bezala azaltzeko aukera historikoa galdu».

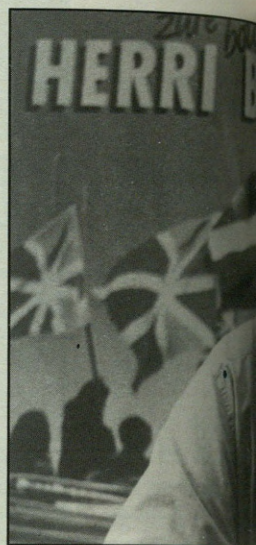
■ 20 EGUN SOLDATARIK GABE ARREGI TORTURATZEAGATIK

Joseba Arregi torturatzeagatik kon-denatuak izan ziren bi polizia 20 egu-nez soldata kentzea aztertzen ari da Poliziaren Zuzendaritza Orokorra. Jo-seba Arregi 1981eko otsailean hil zen zazpi egun komisaldegian igaro ondo-ren, eta honen ondorioz Auzitegi Go-renak Julián Marín Ríos eta Antonio Gil Rubiales poliziak kondenatu zituen 1989an Arregi torturatzeagatik.

Poliziako bi kideentzat proposatu den zigorra egindako faltari dagokiona baino askoz ere arinagoa da. Ríos eta Rubialesek eginikoa falta larritzat har-tzen da eta Estatuko Segurtasun Inda-rren Lege Organikoak azaltzen due-nez, era honetakoak zerbitzutik kanpo uztearekin edo beraien funtzioetatik hiru eta sei urte bitarteko baztertzea-rekin zigortu beharko lirakeke.

■ 30 MILIOI BROUARDEN ALARGUNARENTZAT

Estatuak hemezortzi milioi eta erdi pezeta (900.000 libera) eta bost urteko interesak ordaindu beharko dizkio Te-resa Aldamiz, Santi Brouarden alar-gunari. Bilboko Entzutegiak Brouar-den familiaren aldeko epaia eman zuen eta ondorioz Seguruen Ordain-ketaren Partzuergoak honen aurka errekurtsioa ezarri zuen. Orain, berriz, errekurtsioa atzera bota du. 1987tik saiatu da frogatzen Administrazioa Santi Brouard Euskal Legebiltzarrera joaten ez zenez ezin zituela parlamen-tarietara dituzten pribilegioak izan, baina Bilboko Entzutegiak argi azaldu du Brouard eskubide osoko parlamenta-ria zela.

«Juan Mari Atutxa espainiarra eta eskuindar da. Baserriz baserri frankismo garaiko politikari batentzat, gero UCDkoa izango zena, botoak biltzen ibili zen. Politikari espainiar eta eskuindar batentzat botoak eskatzen dituen espainiarra eta eskuibkoa da».

Julen Aginako, HBko koordinatzaile politikoa Bizkaian.
El Correo Español, 92-X-24

«EAJ momentu hauetan Euskal Herrian dagoen alderdi militarista eta militarizatuena da, eta gau-egun oraindik biolentzia erabiltzen eta defendatzen jarraitzen du, berri honen aurkako metodo politiko gisa».

Gorka Martinez, KASEko kidea.
El Mundo, 92-X-24

«EAJ eta Arzalluzen bizkera bikoitza, Madrilén jarrera bera baino kaltegarriagoa d Estatutuaren garapenerako».

Inaxio Oliberi, EAKo idazkari nagusia.
El Diario Vasco, 92-X-27

G O R D E T Z E K O A K

PSOE ETA EAJ-REN ARTEKO ARAZOAK UDALETAN ERE

PSOE eta EAJren arteko liskarrak hauteskunde aurreko jokaera bezala hartu dituzte batzuk, baina zenbait herritan tirabira hauek azken muturreraino iritsi dira. Abanto-Zierbenan EE eta EAJk oposizioa igarotzea erabaki dute, PSE-rekin zuten koalizioa apurtuz. Erabaki honen arrazoa alkateak eta talde sozialistak azaltzen duten «jarrera harroa» izan da.

K A R T A J O K O A N

enbido...

...ordago!

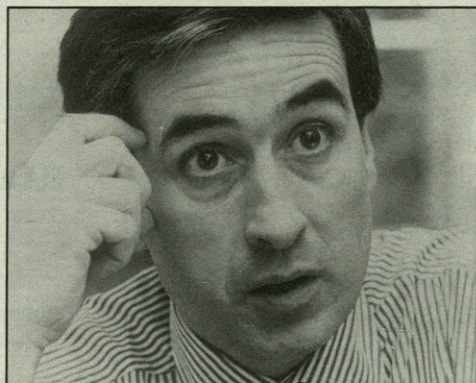

«Hizkuntza propioa eta autogobernatzeko berezko irizpideak dituzten autonomia eta nazionalitateen tartekatzea sakon aztertzen ez bada burrengo urratsa autodeterminazioa eskatzea izango da».

Iñaki Anasagasti, EAJren bozeramailea Madrilgo kongresuan. Deia, 92-X-28

«Lurralde bakoitzak, bere ordezkariak ezezik, ordezkarien 'mariatxiak' ere baditu, eta guzti hau nabi dugun Administrazio modernorako oztopo bilakatzen da».

Pablo Mosquera, UAKo idazkari nagusia. Egunkaria, 92-X-24

RAMON JAUREGI

Azken aldian PSOE eta EAJren artean zenbait tirabira sortu dira. Oraingoa autodeterminazioa eta gobernuaren osaketaren ingurukoa izan da. Arzalluz autodeterminazioaren alde azaldu zen eta aldi berean «PSOEk alderdi abertzaleekiko duen jarrera aldatzen ez badu alde egitera behartzen gaitu. Lekurik ez badugu esan dezatela». Jauregik berehala erantzun zuen, «guzti horrekin zer esan nabi duten jakin nabi dugu. Eta autodeterminazioaren bidetik badoaz ez daitezela gurekin joan, gu ez bait goaz hortik». Jauregik azaldu zuenez, «Estatutua eta Konstituziotik at ez dago beste biderik eta EAJkoak jakin behar-ko lukete muga zein den. Marko aldaketekin ez da jolastu behar eta gainera Madriletik mehatxuen bidez baino konfidantza bidez lortzen dira gauzak» ●

JOSE ANTONIO ARDANZA

PSOE eta EAJren liskarrei jarraipena emanez, Jose Antonio Ardanza lehendakariak Ramon Jauregik esandakoari erantzun zion, «sozialistek atzera begiratu beharko lukete gaur egun euskal abertzaletasunari buruz esaten dutenak zentzurik ez duela ikusteko. Aski da hemerotekara jotzea, duela hamar urte egiten zituzten adierazpenak ikustea, esaten dudana ulertzeko» esanez. Jauregik intentzio txarrez gauzak iraultzen dituela adierazi zuen, eta «EAJren aldetik salaketa garbi eta zehatza izan daitekeena mehatxutzat hartzen du. EAJk markotik ateratzearekin mehatxatzen duela dio, eta hain zuzen ere alderantzizkoa da; Estatutuaren markoa bete dadila eskatzen dugu. Guk 79ko izpiritua berreskuratuz nabi dugu Estatutua garatu ahal izateko» ●

Subiranotasun haizeak berriro

KANADIARREK. orohar, zer egingo zuten ez zegoen oso argi, nahiz eta ezetza indartsuago ageritzen. Quebec-en, ordea, iragarrita zegoen, ezetza indarrez nagusituko zen eta hala izan da: % 56,6 Konstituzioa erreformatzearen aurka eta % 43,4 alde. Bitxia da baita Kanadako anglosaxoi zaleenen artean ere ezezko biribilak izan zirela, mendeabaldeko probintzia aberatsak esaterako.

Baina orain zer? Horixe da airean geratzen dena. Baietak ondorio argiak zeuzkan, Konstituzioa erreformatu eta kitto, ea behingoz quebeciarrei subiranotasun haizeak burutik kentzea lortzen zen. Baina ezetzak, Kanadari bere osotasunean dagokionez, ez du ezer garbirik. Quebe-

cari dagokionez, aldiz, subiranotasunaren bideak erabat zabalik gertzen zaizkio. Quebecoko gobernua dagoen Alderdi Liberala konstituzioaren erreformaren aldeko kanpaina egin zuen eta horrek ondorio txarrak ekar diezazkioke datozen hauteskunde probintzialetarako.

Alderdi Quebeciarrak, oster, ezezkoa bultzatu du, eta horrela ateratzen da. Alabaina, Alderdi Quebeciarrak ez du ahazten 1980an burututako autodeterminazio erreferendumean gehien-
goak ezetza esan ziola independentziari. Horregatik, azken boladan independentziaren ordezkari subiranotasuna erabiltzea nahiago izan du.

Erreferendumen ezetzak hondamendi handiena ekarri behar zuen.

Oraindik denbora gutxi iragan da, baina populazio eta klase politikoa-
ren lasaitasunak —eta askotan indiferentziak— ez du horrelakorik iragartzen. Quebecaren independentzia asmoen aurrean ere beste horrenbeste: ekonomikoki ezintasun ugari eta bizitza mailaren egundoko beherakada ezagutu beharko du independentziarekin. Betiko beldurra-
ren mamua. Berdin gertatzen da subiranotasuna aldarrikatzen duten gainerako herrie-
kin: autodeterminazio eskubidea betetzea zorakeria da, independentzia hondamendia, nahiz eta gero munduak berdin jarraitzen duen jiraka.

MAASTRICHTeko Itunak aurrera darrai EDSko (Europako Diru Sistema) krisia baretu ondoren. Italia eta Espainiako legebiltzarrek iragan astean onetsi zuten ituna. Danimarkako arlderdiak —erreferendume-
ko emai-

Iragan astean Europako Legebiltzarrek Europako Ere-
mu Ekonomikoa (EEE) onartu zuen. Ere-
mu berri hau, 380 milioi kontsumitzaile-
rekin, munduko merkaturik handiena

bihurtuko da. EK eta EGLEko (Europako Gan-
bio Librearen Elkartea) estatu guz-
tiek (Austria, Suitza, Suedia, Finlandia, Islandia
eta Liechtenstein) osatuko dute, eta

datorren urtearen lehen egunetik jada akordioa indarrean sartzean bada, benetan gauzatu arte denbora luzea iragan beharko da. Akordioaren arabera, lehenbizi EGLEko estatu-
ek EKren legedia onartu beharko dute apurka. Arrantza eta nekazaritza akordiotik

kanpo geratzen dira. Halaber, EEEK ez du suposatzen EK eta EGLEko estatu-
en arteko mugen desagertzea, nahiz eta pertsona, zerbitzu, merkantzia eta kapitalen mugimendua erabat askea izango den.

EEEren hurrengo urratsa ekialdeko estatuak biltzea izango da. XXI. mendearen ateetan gaude eta egungo bloke ekonomikoak sendotu egin behar dira mende berriaren erronkari eusteko. Amerikak —EEBB buru— eta Asiak ere —Japonia buru— horretan dihardute.

zak ahaniz antza— berretsi egin zuten Europako Komunitatean jarraitzeko asmoak eta aste honetan Erresuma Batuetako Komunaren Ganbarak ere onartu egingo bide du. Maastrichteko onarpenaren istorio guzti honekin, besteak beste, bi gauza behintzat argi ikusi dira.

Batetik, gobernuak Ituna aurrera ez ateratzeko duten beldurra, horregatik bain zuzen, onarpena legebiltzarrean egiten da eta kitto. Bestetik, alderdi politiko eta gizartearen artean dauden desoreka izugarria. Danimarka eta Frantzia dira adibide nabarmenak, baina orain Espainia eta Italiako legebiltzarretako emaitzak adierazgarri samarrak dira.

— Autodeterminazio eskubidea zorakeria da, independentzia hondamendia, baina gero munduak berdin jarraitzen du jiraka ●

Ez dut esango bi estatu horietan ezetzak irabaziko lukeenik, ezta guztiago ere. Baina bai gizartearen ezeztasun oihartzun handiagoa izango lukeela legebiltzarrean erakutsitakoa baino. Espainiakoa Herri Batasunak bakarrik eman zion ezetza Itunari, 3 boto besterik ez eta Ezker Batuko 8 abstentzio. Italian ere 403 baiezko, 46 ezezko eta 18 abstentzio. Balizkoetan ari naiz baina gizartearen eta legebiltzarrearen arteko gehiegizko desberdintasuna dela esango nuke. Ikusteko litzateke 'abstentzioaren alderdiak' zein jarrera hartuko luketen erreferendum baten aurrean, eta nahiz ea kasu hontan seguruenik ez zen gertatuko, abstentzioaren alderdiak hankaz gora jar dezakete edozein proiektu.

Lukas Martinez

MUNDUA EZ DA BIRIBILA

Buba-ren erabakien zain

ARTIKULUA idazten ari naizen egun honetan, Bundesbank bildurik dago. Europa guztian jende asko dago begira ze erabaki hartuko duten Frankfurt-en. Alegia, diruaren prezioa edo interesa zertxobait bederen jeistera etorriko diren ala ez.

Azken hamar urteotan diruaren prezioak, interesak, hartu duen lehen-tasuna, benetan harrigarria da. Izan ere, arras zabaldurik dagoen pentsakera hau da: interes tipoak goitik badabiltza, inbertsioak apaldu egingo dira lantegietan, lanpostuak urriago egingo dira lantegietan, burtsak ez du bururik altxatuko, hitz batetan, ekonomia osoa kemenik ez balu bezala agertuko da.

BADIRUDI European denek interes tipoak beheratu nahi dituztela. Baina Alemaniak eta Bundesbankek bere tipoak jeisten ez badituzte, gehienak ez dira bereak, bere kasa, moztzen ausartuko.

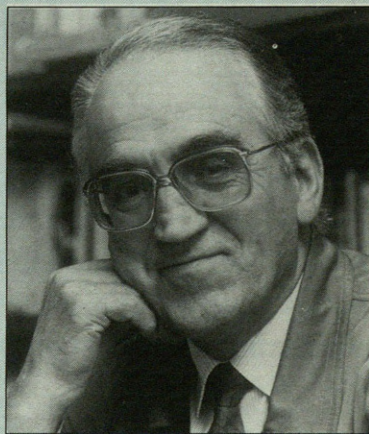
Gaurko European gertatzen den gertakari honek gauza bat adierazten digu, ezin argiago: Europar Komunitateko buruzagia Alemania dugula, eta beste guztiak haren jarraitzaile.

Europa iragan aldian aurkitzen da. Berehalaxe, 1993 urtearen hasieratik, Barne Merkatu Bakarra osaturik egongo da. Muga oro suntsiturik, ondasunak, zerbitzuak, pertsonak, kapitalak, bideak ireki eta trabarik gabe izango dituzte merkatu barnean higitzeko. Jakina, merkatu bakarrek zera eskatzen du, moneta bakarra. Beraz, Europak bere moneta, ECU, finkatu eta hedatu beharra daduka. Ekua gero eta areago erabili, eta hamabi moneta nazionalak baztertzen joan.

Azken batean, egun hauetako Europar Moneta Sistemaren krisia honetatik dator. EMSren egitekoa da, moneten arteko paritateak, ganbio-tipoak, egonkor bihurtzea. Honela, ekuak bide erosoak izango du, sei zazpi urte buruan, moneta bakar bilakatzeko.

BAINA, bizkitartean, estatuak beren arazo propioei aurre egin beharra daukate. Honek langabeziari, hark inflazioari, beste hark zor publikoari... Moneta ganbio edo baloreak, alabaina, zerikusi handia dauka egin nahi den politika ekonomikoarekin. Horregatik, komunitatekide orok bere moneta paritate-maila 'hoberenean' jarri nahi luke. Baina, estatu baten eta bestearen estrategiak, gehienetan, berez elkar-konpenezinak gertatzen dira. Sistemari, Europar Moneta Sistema, ordea, istilu honetatik atera eta ordena nahiz orekagune apur bat itzuli behar zazkio.

Alemania sistema barnean nagusi denez gero, zaindari ere izatea erori zaio. Hara bada, zergatik gauden sarritan Frankfurt aldera so eta adi, ea Bubak (Bundesbank-ek) ze seinale edo mezu bidaltzen digun zain. Okerrena da Alemaniak, une honetan, arazo serioak dituela bere ekonomian, 'zaindari' eginkizuna, bere interesak beste gauza guztien gainetik jarri gabe, betetzeko.

GURUTZ ANSOLA
Deustuko unibertsitateko irakaslea

Amets amerikarra, Etxe Zuriko eguneroko amets gaiztoa

Garai oparagoak ezagutu izan dituzte estatubatuarrek, zalantza barik. Eskasia gutxi ezagutu izan duen gizarteak, bizitza mailaren etengabeko jaitsiera ikusten du zer egin jakin barik eta salbatzaile miraritsuaren zain. Amets amerikarrak gero eta gutxiago balio die errealitate gordina zama handiz inposatzen den eguneroko errealitatean.

MUNDUKO potentziarik boteretsuenak une garratzak iragaten ari da, hauteskunde kanpainaren irribarre eta irudi koloretzuen azpian tonu goibelak nagusitzen dira. Diskurtso eder eta miraritsuek nekez estal dezakete 'amerikar ametsaren' etengabeko gainbehera. Inperioaren amaieraren hasiera iragartzen dute batzuek, beste batzuen ustez, aldiz, garai zikliko txar bat besterik ez da.

Era batera edo bestera, inor gutxik ukatzen du egungo egoeraren garratzasuna: bizitza mailaren jaitsiera, hazkunde tasa anemikoak, langabezia handiagoa, hazten ez den produktibitatea, errenta banaketaren gero eta desberdintasun handiagoak, azpiegituren hondoratzea,

osasun alorreko krisia... Guzti hori da amerikar gahinbehera, munduko buruzagitza lau haizetara aldarrikatuz nekez konpon daitekeena.

Krisi guzti honen adierazle nabarmenetakoa estatubatuarren bizitza mailaren jaitsiera da, batipat soldaten jaitsierak eta langabeziak eragindakoa. 1978tik aurrera estatubatuar soldatak etengabe doaz beherantz, aitzitik Alemania eta Japonian gorantz, eta 1988an jada bi herrialde horietako soldatak EEBBetakoak baino handiagoak dira.

Lanpostuei dagokionez, 80ko hamarkadan langabezia jaitsi egin zen (gaur egun datu ofizialetan % 7,5 eta errealitatean % 9 edo % 10), 13,6 milioi lanpostu sortu ziren baina horietatik bost

milioitan, bizitzeko behar den gutxienetik beherako soldatak ordaintzen dira. 1979an era horretako soldatak % 18,9ra iristen ziren, gaur egun % 25,7ra.

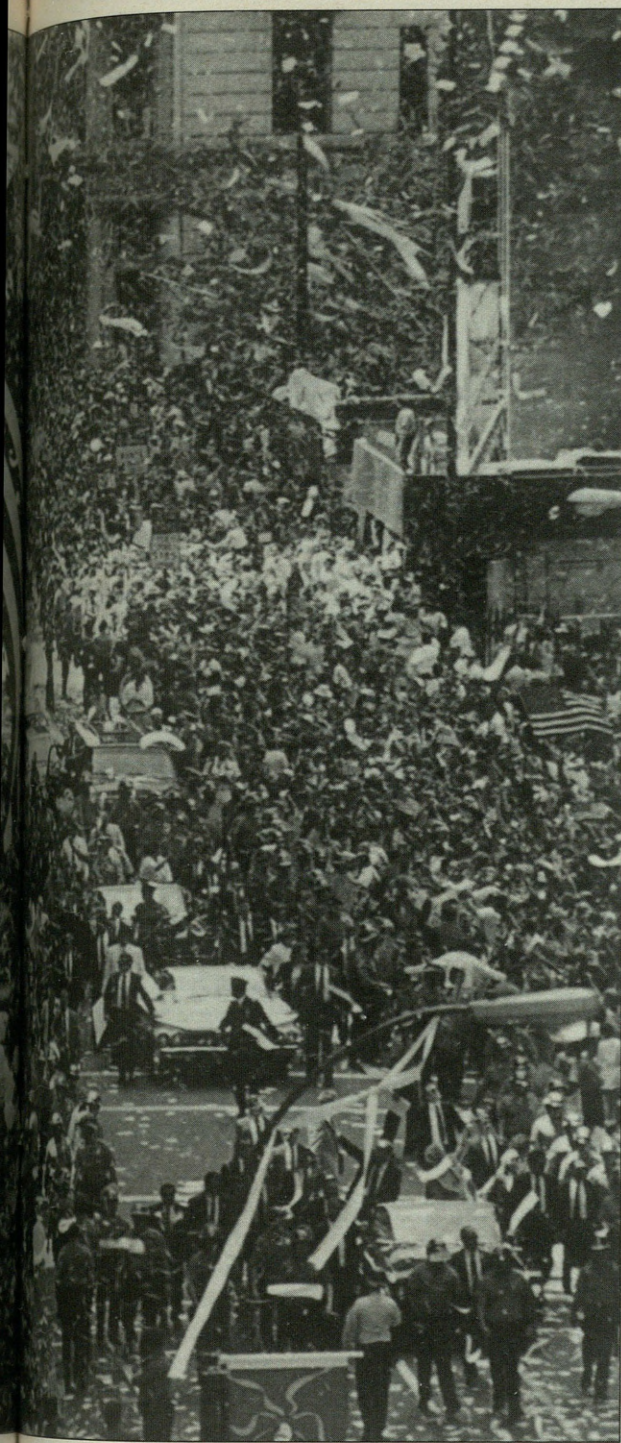
Errentaren banaketa aztertuz, datuak gero eta desberdintasun handiagoen ispilu dira. 1959an populazioaren % 4 aberatsenak (orduko bi milioi pertsona) % 35 txiroenak adina (18 milioi pertsona) irabazten zuen. 1989an % 4 horrek % 55ak irabazten duen berdina irabazten du, hau da, 3.800.000 pertsonak 50 milioi pertsonak irabazten dutena biltzen dute. Erritmo horrekin jarraituz, XXI. mendean % 4 multimilionarioak izango dira eta % 70 estatuen ogi apurretatik bizi beharko dira, edota ez du izango ia etxea ordaintzeko ere. Honek esan nahi du EEBBetako historian lehenbiziz belaunaldi oso batek ezin izango duela bere gurasoen bizitza maila gainditi. Areago, euren gurasoen

bizitza maila hartzea oso gaitz izango du.

Osasuna eta hezkuntza dira krisiak bizi-bizian jotzen dituen bi esparru. Osasunari dagokionez, estatistika ikertzaileen esanetan, estatubatuarrek mundu mailan osasunean gehien gastatzen duten herriarrak dira: 82 bilioi pezetan (4 bilioi libera inguru). 12 urtetan

■ **Erritmo honekin jarraituz, XXI. mendean hasieran populazioaren % 4 aberatsak % 70ek adina irabaziko du** ●

Golkoko Gerra irabazi ondoren, Vietnameko porrota biziki ospatu zuten estatubatuarrek, baina ospakizunetatik ez dela jaten ederto asko ikasi dute.

osasun gastuak sekulako igoera izan dute: 1980an 25 bilioi pezeta, 1985ean 42 bilioi, 1990ean 67 bilioi, 82 bilioitik gora 1992an eta 2000 urterako aurrikusten denez, 150etik gora gasta-

tuko da osasunean. Hala ere, 256 milioi biztanletik 36k (% 14ek) ez dute inongo osasun babesik, EEBBetan ez bait dago osasun babes orokorraz arduratzen den erakunde publikorik.

Estatubatuarren eskasiak

● DESBERDINTASUNAK:

Pobreziaren zabalkundea gero eta handiagoa da. Udaberrian Los Angelesen izandako istiluen oinarrian desberdintasun sozialak zeuden. Gaur egun 35 milioi pertsona pobrezian dago EEBBetan, 1964tik izandako kopururik handiena.

● OSASUNA:

Medikuntza amerikarrak teknikarik aurreratuenak erabiltzen ditu, baina osasun zerbitzuek errenta nazionalaren zazpirena irensten dute; kopurua gorantz doa gainera. Enpresek larri eusten diote soldaten ordainketari eta 40 milioi herritarrek ez dute gizarte segurantzarik.

● HEZKUNTZA:

Hezkuntza sistemak ez du oinarritzko jakintzarik bermatzen eta, orohar, analfabetismo tasak gorantz doaz etengabe. Matematiketan, esaterako, ikasleek beste herri industrialduetan baino askoz ere emaitza kaskarragoak lotzen dituzte. Horrez gain, prestakuntza iraunkorra oso urria da, eta enpresek eskulan

kualifikatuena gero eta behar handiagoa dute.

● INDUSTRIA:

80ko hamarkadan lantegi handiek egundoko lurrikara ekonomikoa bizi izan zuten. Txiki eta erdi mailako enpresa ugari hondoratu egin dira. Adibidez, 1979an 500 enpresa garrantzitsuenen salmentek NPGren (Nazional Produktu Gordina) % 48 eta 16,2 milioi langile suposatzen zuten; 1989an salmentak NPGren % 42ra jaitsi ziren, eta lanpostuak 12,5 milioira.

● AZPIEGITURAK:

Hiri handietan auzoak hausten ari dira. Leku orotan errepide eta zubiak hondatzen ari dira etengabe, inongo berrikuntzarik egin gabe. Milaka milioi dolar beharko dira azpiegitura berriro behar legez altxatzeko.

● PENTSIOAK:

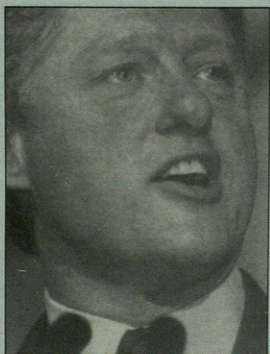
Gero eta jubilatu gehiago daude eta pentsioek kutxa publikoaren laurdena irensten dute. Washingtonen arazo larria da baina inork ez dio arazoari heltzen.

Hezkuntza sistemak estatubatuar gizartean duen zama ere izugarria da: irakasle, ikasle, administrari edo enplegatuen artean, 68 milioi pertsona daude sartuta hezkuntzaren sarean, hots, lau biztanletatik bat. Gastuak ere ez dira makalak, urtero 40 bilioi pezeta (2 milioi libera inguru).

Hala ere, barnean zein atzerrian gero eta ozenago egiten da berba estatubatuar hezkuntzaren gainbehera

eta eskasiez. «Newsweek» aldizkariak aurten argitaratutako ikerketa baten arabera, mundu mailan maila ertaineko ikasleei egindako galdetegi batean, estatubatuar gazteak 13. postuan agertzen ziren, eta bere atzean berehala Irlanda eta Jordania. Telebistarako, ostera, lehenak dira EEBBeko haurrak, euren denboraren % 73 telebistaren aurrean iragaten bait dute.

Egoera guzti hau ikusita,

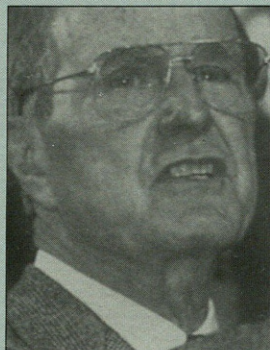

BILL CLINTON, HAUTAGAI MIMATUA

HASIERATIK izan zen demokraten hautagaia eta samur gailendu zen beste hautagai demokraten aurrean. Bushen heldutasuna eta esperientziaren aurrean, ilusioa eta haize berrien eskaintza izan dira bere armarik onenak. 1946an jaio zen Arkansasen eta familia xume eta gatazkatsuan hazi. Oxford-eko Unibertsitatean ibilitakoa, gaztaroko bere eremurik ezagunena Vietnameko gerraren aurkako aktibistarena da. 30 urterekin Arkansaseko fiskal nagusia zen, eta 33rekin EEBBetako gobernadore gazteena izatea lortu zuen.

GEORGE BUSH, MUNDUKO NAGUSIA

GERRA HOTZETIK garaile atera eta munduko nagusi moduan geratutako lehendakaria, Saddam Hussein belaunikatu zuena, nazioarteko orden berriaren buruzagi eta abarreko tituluak Etxe Zurira eramateak ez dio gehiegi lagundu. Estatuatuaren ekonomiaren larrialdiak estali dizkio tituluok, Ekonomi Zientzietan lizentziatutako gizon honi. 1924ean jaio zen Connecticut estatuan familia aristokrata baten magalean. EEBBetako enbaxadorea izan zen NBEn eta Txinan, CIAko zuzendaria, Reaganen lehendakariordea eta lehendakaria.

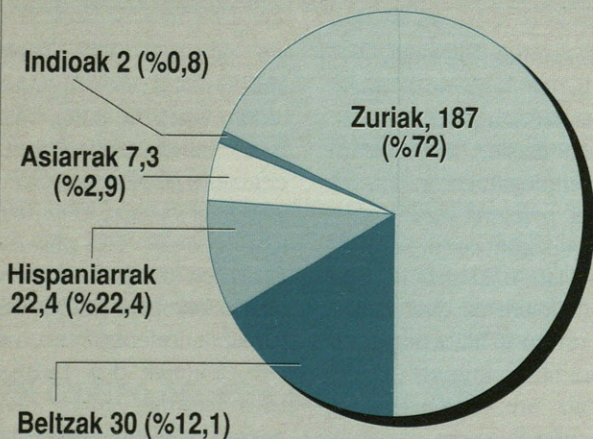

ROSS PEROT, KANPAINAREN ANIMATZAILEA

LEHENDAKARITZARAKO hauteskundeetan, aurtengora arte hautagai independenteak ez dira marginalizaziotik pasatu. Dirua zuen norbait heldu den arte. Ross Perot, 62 urteko milionari texarra izan da kanpaina honi pipermin apur bat jarri dion hautagaia. Bere datuen arabera, kanpaina 7.000 milioi pezeta (350 milioi libera) gastatu ditu bere patrikatik, ez gehiegi guztira 270.000 milioitik gora pezeta dauzkan milioilariarentzat. 1962an IBM utzi eta bere enpresa sortuz, zazpi urtetan aberastu zen 'amerikar ametsaren' egia bihurtuz.

EEBB-ETAKO POPULAZIOA: 248,7 milioi

Iturria: Les Cahiers de L'Express 1992ko uztaila. (1990eko datuak)

teoriko askoren esanetan apurka EEBB Amerika oso-ko biztanleak pairatzen dituzten desberdintasun-erantz abiatzen ari direla dio-te. Richard Eremen Harvard Unibertsitateko irakasleak dioenez, «ez da gertaerik-inezkoa EEBB, Latinoameri-
kako gainerako estatuak bezala, 'klase gizartean' amaitzea, bots errenta ba-naketaren desberdintasun izugarri eta gobernu eze-gonkorrekin. Norabide hori hartu dugu bederen».

Egungo egoera larriaren erantzuleetarikoa bat Ronald Reagan da. 80ko hamarka-

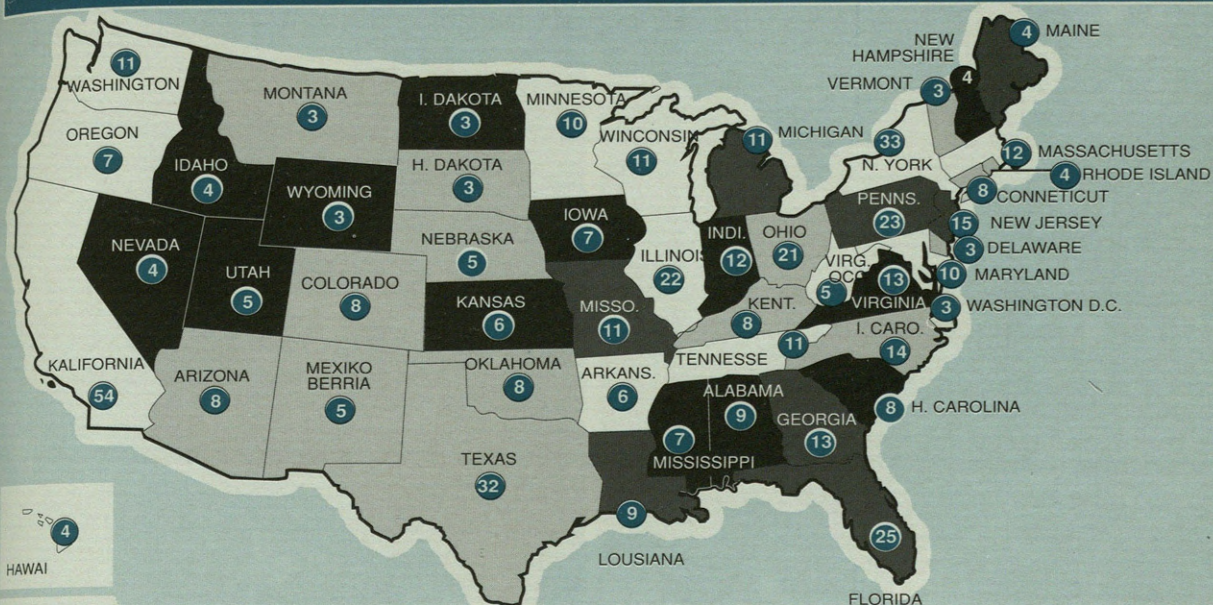
dako bere bi legealdietan ezarritako politika ultrali-beralarekin, besteak beste, mailegu sistema neurri si-negaitzetaraino bultzatu zuen. Ondorioa, EEBB-zor-
rak laukoiztu egin dire-Reagan lehendakari-
zaren heldu zenean 100 bilioi (5 bilioi libera) pezetako zor publikoa aurkitu zuen, Etxe Zuritik alde egitean 400 bilio pezetako zorra utzi zuen. Urteroko interesek enpresek ekoizten dutenaren % 70 irensten dute. Edozein ekonomiarentzat epe ertainean ere gairik ezinezko zama. Herriar-
ren zorra gas-tu guztiaren % 70ekoa zen 80ko hamarkadaren hasie-ran, bukaeran % 94koa.

Iraultza kulturala

Lehendakari ateratzen denak murrizketa zorrotzak egin beharko ditu aurre-kontuetako egitarau ge-hientsuenetan. Gerra Hotza eta 'komunismoaren meha-txuaren' amaierarekin ar-mada izango da murrizke-tak ukitutako esparru ga-rrantzitsuenetakoa. Hauta-gaien desberdintasunak, eremu gehientsuenetan be-zala, hutsalak dira. 1993a 1997rako aurrekontu mili-tarra 150 bilioi pezetakoa (7,5 bilioi libera) da, eta 1993koa konkretuki 27 bi-lioikoa. Bushek, azken ko-puru hau % 26 murriztea

Reagan Etxe Zurira heldu zenean 100 bilioi pezetako zor publikoa aurkitu zuen, alde egitean 400 bilioikoa utzi zuen ●

HAUTAGAIEN INDARRA ESTATUKA

EEBB-ETAKO lehendakartzarako hauteskundeak 50 hauteskunde desberdin dira: estatu bakoitzak, gehi Columbiako barrutia (bertan dago Washington), bere populazioaren arabera boto kopuru zehatza dauka; gehiengo sinplea lortzen duen hautagaiak estatu horretako boto guztiak biltzen ditu.

LEHENDAKARITZA lortzeko 270 boto behar dira (guztira 538). Beraz, hautagai bakoitzaren helburua ez da EEBB mailan ahalik eta boto gehien lortzea, ahalik eta estatu gehienetan irabaztea baizik.

Horrela, bada, zenbat eta estatu indartsuagoak lortu hobeto. Hautagai batek ere ez baditu 270 boto lortzen, Ordezkarien Ganbarak izendatzen du lehendakaria, eta une honetan demokratik nagusi dira.

DUELA bi astetako sondeoen arabera, Clintonek aurre hartu dio Bushi. Azkenik, 14 estatutan botoak oraindik ez doaz ez baten ez besteren alde (129 boto). Azken inkestean arabera, Bushen sekulako aurrerakada eman eta Clintonetik bi puntura jartzea lortu du.

Clinton lehendakariagaia eta Gore bere lehendakariordea bakoitza bere emazterarekin.

Nahiz urtero 40 bilioi pezeta gastatu, hezkuntza sistemaren gainbehera oso nabarmena da EEBBetan.

diru sarreren gutxiagotzea
ekarriko die eta, noski, bi-
zitza mailaren kaskartzea.

Hori da, hain zuzen, erdi
mailako estatubatuarraren

beldurrik handiena, bizitza
maila ezin mantentzea.

Egoera ekonomiko latz
honek ikerketa ugari bul-
tzatu ditu eta gero eta gehia-

gok egiten duten honako
galdera: «Baina egoera hau
akats ekonomiko butsetatik
bakarrik dator?» Eta ezetz
erantzuten dute, are gehia-

go, guzti horren azpian
ikuspegi kultural eta ideo-
logiko zehatz bat daudela
eta ez dela egoera gaindi-
tuko ikuspegi horiek eral-

Ez gelditu azalean zatoz muinera

ELHUYAR 64

1992
URRIA
500 PTA

ZIENTZIA ETA TEKNIKA

hilero zure eskutan

ELHUYAR KULTUR ELKARTEA

Asteasuain poligonoa. 14. pabilioia.

Txikierdi auzoa. 20170 Usurbil

Tel. (943) 363040 (943) 363041: Fax-zka.: (943) 363144

datu barik. Lester Thurow, Massachusetts-eko Teknologia Institutoko ikerlaria-errentzat, «EEBBetan talde handia erabat baztertzen duen indibidualismo itxia eragotzen da, eta horrela ez dago ezer egiterik. Japoniarren negozio ikuspun-

EEBBetako 256 milioi biztanleetatik 36 milioik ez dute inolako osasun babesik ●

mauren guztiz aldrebesekoa: lehenbizi akzionistak, gero bezeroak eta, azkenik, langileen soldatak». Alemaniaren gobernuak eta enpresen arteko proiektuak eta, Europa orohar, Eureka, Espiritu... eta beste programa estrategiko batzuk elkar lantzen bultzatzen dira, eta EEBBetan ez dago horrela-lorik egiteko gaitasunik. Kapitalismo komunitarioa eta kapitalismo anglo-saxoi hasiaren arteko desberdintasunak dira bere ustez, bertsio europarren kapitalismo soziala eta estatubatuarren kapitalismo ekonomi-

Beltz eta hispaniarrak kaltetuenak

EGUNGO ikuspegitik harrigarria bada ere, J.F. Kennedyren eskutik lehenbizi eta Lyndon Johnsonenetik ondoren, EEBBetako beltzak 60ko hamarkadan lortu zituzten zurien eskubide berberak (boto eskubidea eta eskoletan arraza berdintasuna tartean). Eskubide zibil berdinek ez zuten berdinketa ekarri ordea. Beltzen artean marjinalizazioa nagusi bada ere, 1967arekin erkatuz, erdi mailako familien maila

lortu dutenak laukoiztu egin dira. Horregatik, askoren ustez, ekonomiaren egoerak arrazakeriarenak baino kezka handiagoak pizten ditu beltz komunitatean.

Pobrezia indizeak etengabe doaz handitzen 1989tik gaurdaino. Errola Bulegoaren arabera, 1989an EEBBetako pobrezia tasa % 12,8koa zen, 1990ean % 13,5 eta 1991n % 14,2. Beltzen artea, or-

dea, gaur egun pobrezia tasa % 32,7ra igoten da, eta hispaniarren artean % 28,7ra.

Populazio beltzak demokraten alde egin ohi du, eta oraingoan ere horrela egingo bide du. Hispaniarren 22 milioitik, gutxi gora behera 4,5 milioik bakarrik bozkatzeko dute. Dena den, beltz zein hispaniar gehientsuenak antzera jarraituko dutelakoan daude.

ko hutsa.

«Estatuak—jarraitzen du Lesterrek— bazkunde ekonomikoa aktiboki bultzatu behar du, horrela zergen bitartez zerbitzu sozialak ordainduko genituzke eta errentaren bazkondeaz defizita murriztuko genuke». Baina Bushen orain arteko politika bide horretatik urruti abiatu da. Adibide bat. Bushen, garraio azpiegitura mailan, 15 bilioi pezetako plangintza aurkeztu berri du. Taiwanek—Pennsylvaniaren tamainakoa

BELTZ ETA ZURIEN ARTEKO DESBERDINTASUNAK

OSASUNA

	BELTZAK	ZURIAK
Haur hilkortasuna (1000 haurreko)	17,9	8,6
Bizi esperantza: batez besteko adina	69,2	75,6
Hiesa: 1993rako aurrikusitako datuak	%39	%27

HEZKUNTZA

Analfabetismoa (1989)	%18	%6
4 edo urte gehiagoko goi mailako ikasketak	%16,4	%23,5

BIZITZA MAILA

Pobrezia: batez besteko bizitza mailaren oztupoak	%31,9	%10,7
Errenta: Familia baten batez bestekoa (1990)	18.676 \$	31.231 \$
Langabezia: populazio aktiboaren proportzioa (1991)	%11,1	%6

gutxi gora behera— iragan maiatzean iragarri zuenez datozen 6 urteetan 24 bilioi pezeta gastatzeko ditu azpiegituretan. Alemaniak askoz gehiago oraindik, hamar urtetan ekialdeko Alemaniaren 100 bilioi pezeta (5 bilioi libera) gastatzeko ditu azpiegituretan, nahiz eta hango populazioa EEBBetakoaren hamazazpirena den.

Iragan mendean Britainia Handia munduko estatu nagusi izan zen moduan, mende honetakoa EEBB izan dira. Datorren menderako hiru bloke nagusi hedatzen ari dira jada: Europa, Ipar Amerika eta Asia. Eu-

ropan integrakuntza ekonomikoa aurrera egiten badu, egungo EKri, lehenbizi EGLEko estatuak eta geroago ekialdekoak gehitu beharko zaizkio. Ipar Amerikan Mexiko, EEBBek eta Kanadak sinatu berri dute merkatu ekonomiko bateratua, eta Asian Japoniaren inguruan ari dira batzen gero eta indartsuago datozen 'tigre asiarrak' (Taiwan, Hego Korean, Singapur, Txina...). Lehia ez da txantxetako izango eta EEBBek asko aldatu beharko dute Amerikako blokean buru izan nahi badute.

Xabier Letona

Beltzak eta hispaniarrak dira krisiaren kaltetu zuzenenak.

HISTORIA ETA GERO

■ ESPAINIAR LEGIONARIAK, «DANTZARI ONAK»

ESPAINIAKO legionari 'beldurgarriek' makina bat arazo eta iskanbila sortu izan dituzte Espainiako paraje ugari-tan. Afrikako iparraldean, Ceutan, duela hilabete batzuk eragin zituzte-nak, esaterako. Legioaren izaera tente mantendu behar dute 'heriotzaren semeek'. Orain Bosniara bidali dituzte NBeko banderapean, Split herrira hain zuzen. Eurengan ohi denez, heldu ahala nabarmendu dira, baina ez gerra kontuan diskotekan baizik. Kazetari espainiarrek britainiar indarren buru-zagiei espainiar legionariei buruz zein iritzi zuten galdetzean, zera erantzun zuten hauek irribarrez: *«Bai, oso dantzari onak dira»*.

■ LOPEZ DE ARRIORTUA ETA GENERAL MOTORS

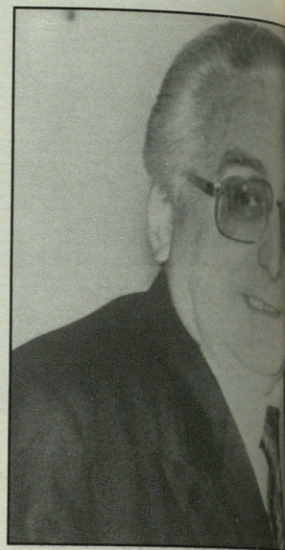
ZORNOTZA utzi eta Estatu Batuetarantz abiatu zen Jose Ignacio Lopez de Arriortua. Gaur egun General Motor-seko mundu mailako salmenta ardu-raduna da. Eta, batipat japoniar kon-

petentzia dela eta, estatubatuar auto-mobilaren merkatua garai larriak iragaten ari da. Lopez de Arriortuari ego-kitu zaio enpresa mailan zenbait ego-kitze egitea eta horren arabera, da-goeneko *The Inquisitor* deitzen ei dio-te. ARGIAri berari aitortu zionez, en-presa eta lan mundua dira bere grina handienetakoak. Eta, egon baldin ba-dago, akaso grina baino zerbait gehia-go, *«nire emaztea oso gustoko dut, baina maitatu enpresa maitatu behar da»*, adierazi zuen duela gutxi.

■ MINISTROAREN ZABORRA JASOTZEAGATIK ATXILOTUA

ASTEKARI bateko erredaktoreburua: *«Ea ingurugiroko ministroek zer bo-tatzzen duten euren zaborretan»*. Erre-daktore buruak ea ministroak eurek esandakoarekin bat egiten zuten jakin nahi zuen eta horretarako kazetari bat bidali zuen haien zaborrak miatzera. Kazetaria joan, Valoniako Ingurugiro ministroaren semeak ikusi eta salatu, poliziak atxilotu, eta orain epaitegira. Zer eta zaborra jasotzeagatik. Argi ibili bada.

E L E M E L E

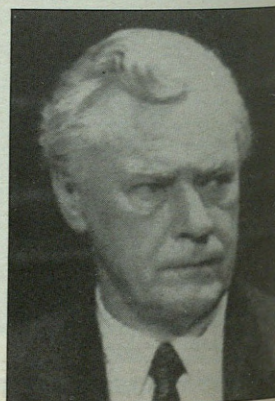
«Armen indarragatik izan ez balitz, Europak eta munduak ez gintuzketen onartuko. Beraz, gerrak konpondu du kroaziar herriaren patua».

Franjo Tudjman, Kroaziako lehendakaria.

«Cristiani, bere armadak inguratuta duen Saddam Hussein txiki bat moduan jokatzen ari da». **Joaquín Villalobos, FMLNko komandantea.**

«Maastrichteko ateak itxi ditugu baina oraindik giltzak poltsikoan dauzkagu».

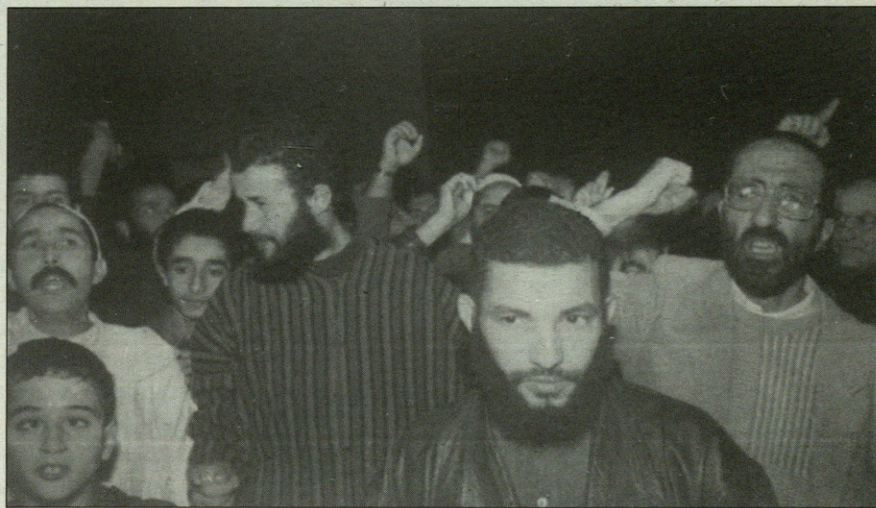
Poul Schlüter, Danimarkako lehen ministroa.

O I H A R T Z U N A K

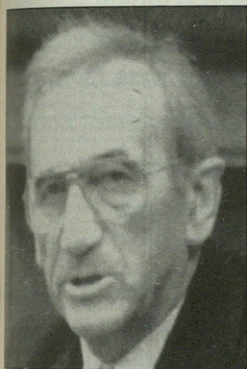
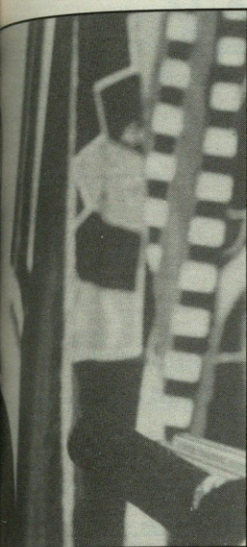
BOST URTETAN MILA MAGREBIAR HIL DIRA ESPAINIARA BIDEAN

ANDALUZIAKO Arartekoaren bulegoak jakinarazi duenez, azken bost urteetan 150.000 magrebiar pasatu dira Espainiara Gibraltarreko itsasartetik. Datu berberen arabera, horietatik mila behintzat itsasartea zeharkatze ahalegin horretan hil dira. Espainia, Magrebiar eta orohar afrikarrek Europaranzko erabiltzen duten Mediterranioko bide garrantzitsuenetarikoa da. Beste gunetako bat Italia da, eta Espainiako Barne Ministeritzaren arabera, azken bost urteetan bi estatu hauetara 450.000 etorkin pasatu dira. Egoera hau, arazo ekonomiko eta demografikoengatik larritzen joango dela suposatzen da. Europar familia batek, batez beste, 1,6 seme-alaba baditu, Mediterranioko hegoaldeko estatuek 5,3 dituzte.

BOSSI IPARRALDEKO LIGEN ARRAZAKERIA ESTALI GURAN

PASATU den astean Italiako Trentoko erregioan, Italiako hegoaldeko kideei euren erregioetara itzultzera gonbidatzen zieten kartel ugari agertu ziren. Iparraldeko Gazteek —Ligetako gazteak— sinatzen zituzten kartelok. Gerta-kizuna zabaldu zenean, Umberto Bossi Ligako buruzagiak, Trentoko Erregioko alderdiaren idazkaria den Sergio Divina bere kargutik kendu zuen. Halaber, Luca Mateja, Iparraldeko Gazteen koordinatzaileak, bere dimisioa aurkeztu zuen 'bapatean'. Bossik, bere aldetik, alderdia zentralismoaren aurka borrokatzeko jaio zela, eta ez hegoaldekoen aurka adierazi zuen.

«NBEko egiturak gerra botzetik jaio ziren, eta ez dira egokiak Balkanetako moduko gatazka batean parte hartzeko».

Tadeusz Mazowiecki, NBEko soegilea eta Poloniako lehen ministro ohia.

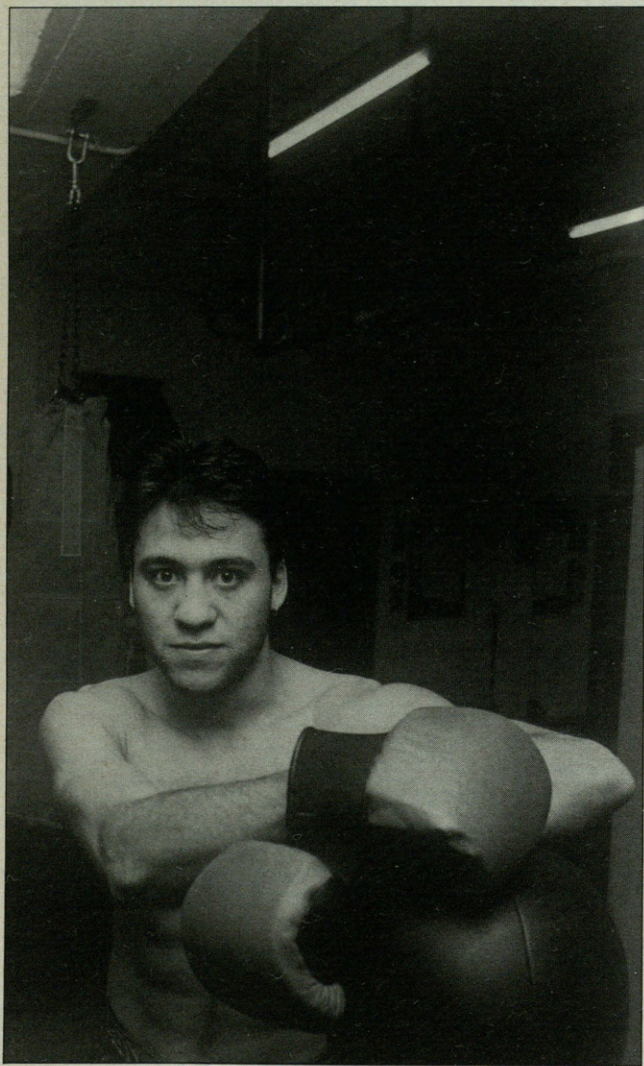
«Oposizioan egonda zuen printzipioei eusten ez badakizue, beti izango zarete oposizio».

John Majorrek laborista britainiarrei.

«Jarraitu behar dugu pentsatzen leibendakaritza-diktadura bat inposatu beharraz».

Guennady Burbulis, Errusiako estatu idazkaria.

EUSKAL BOXEOLARI BERRIAK, KANPAI HOTSAREN ZAIN

Sergio Rey boxeolari pasaitarrak 100 borroka jokatu ditu amateur gisa, eta horietatik 86 irabazi. Nazioarte mailan esperientzia handiko gizona, Bartzelonako Olinpiadetan ez zuen zorte onik izan. Horrek, dena den, ez dio boxeo profesionalean hasteko gogoak kendu.

Euskal boxeoak, azken urteotan, nahiko burumakur ibili da. Garai bateko izar handien garaipenek segidarik ez izateaz gain, komunikabideetatik ez bait zaio gehiegi lagundu kirol honi. Egun, ordea, boxeozaileek, harrobitik ateratako azken fruituak esperantzaz dakuskite, maila oneko gazteak ateratzen ari dira eta. Eskularruak jantzi gabe, baina grabagailua eta argazki kamara zintzilik, gimnasioetara jo dugu. Ring-eko kanpai-hotsak bidea erakutsi digu.

GAZTEAK dira, bizkorak eta indartsuak. As- tean bost aldiz gimnasio- rantz abiatzen dira. Bertan, eskularruak jantzi aurretik, filmeetan ikusiak ditugun ariketak egiten dihardute: soka hartu eta saltoka aritu, ispi luaren aurrean euren irudiaren kontra 'muturre- koka' jardun, korrika egin... boxeolariak dira. Euskal boxeolariak.

Kirol honek ziklikoki sor- tarazten dituen betiko ezta- baidak alde batera utzita, Hego Euskal Herriko boxeo gimnasioak sekula baino beteago daude. Azken ur- teotako boxeolari eskasia- ren ondoren, zenbait gaz- teren izenak gero eta mai- zago ageri dira komunika- bideetan. Euskal boxeoaren

belaunaldi berriaz hitz egi- ten da, balizko txapeldun berrien gainean. Bartzelo- nako Olinpiadetan arituta- ko Sergio Rey eta Oskar Ve- ga, Aitor Vega preolimpikoa, Jose Molinillo, Santiago Galan, Txiki Bartolome, Antonio Jimenez, Pedro Acosta... horietako batzuk dira.

Profesional bezala aritzen direnak, dena den, gutxi di- ra oraindik ere: Jose Moli- nillo gasteiztarra, Santiago Galan arrasatearra eta Txiki Bartolome errenteriarra. Hi- ru hauei, aurki, Sergio Rey, Oskar Zelaia eta Antonio Ji- menez gazteak gehitu ko- zaizkie.

Oskar eta Aitor Vega, eta Jose Molinilloaren entrena- tzaile eta managerra den

Jose Luis Zelaiak esan digunez, euskal boxeoa azken urteotako krisitik ateratzen ari da: «Urte asko dira ez zegoela bainbeste jende. Txiki Bartolome, Sergio Rey, Oskar Vega, Santiago Galan... etorkizun handiko jendea da. Txapeldunak sortu behar direla diote hortik, baina nork laguntzen digu ekonomikoki? Borroka antolatzen, askotan, dirua galtzen da eta!

Gipuzkoan 15-20 bat borroka antolatzen dira urtero. Bizkaian eta Araban 10-12 bat. Nafarroan ia bat bera ere ez. Oskar Vega gasteiztarak baikor ikusten du oraingo mugimendua: «Borroka dextente antolatzen dira, eta ETBtik ere asko laguntzen ari zaizkigu. Garrantzitsuena martxo hau ez moteltzea da». Jose Molinillo ere konforme azaldu zaigu: «Borrokak nabikoak daudela uste dut, nik profesionala egin nintzenetik, bilero baten bat eduki dut». Gipuzkoa aldean borroka antolatzen ari ziren den Heriberto Calvo promotorearen aburuz, hala ere, «ikusleen erantzuna nabiko kaskarra izaten da. Boxeozaleari, orohar, asko kostatzen bait zaio borroketara azaltzea».

Betiko eztabaida

Profesional mailara salto egin behar duten boxeolarietatik, bi bereziki oso entzutetsuak bihurtzen ari dira: Sergio Rey eta Oskar Vega. Biak ere Bartzelonako Olimpiadetan aritu ziren, eta nahiz eta okasio hartan ez zuten zorte gehiegirik izan, borroka kurrikulum luze bezain itxaropentsuen jabe ditugu. Sergio, amateur bezala, 100 borroka egindakoa

da, eta horietatik 14 baino ez ditu galdu. Oskarrek 140 borroka izan ditu amateur gisa eta horietatik 110 bere garaipenak izan dira. Welter kategorian aritzen den Sergio, profesional bezala egin beharreko lehen borroka-
ren zain dago. Bere entrenatzailea den Tony Falconek esan digunez, hala ere, arerioa aurkitzea ez da lan-tegi erraza izaten ari: «Hasierako borroketan bere neurriko boxeolarien bat jarri behar zaio, pixkanaka egiten hasteko. Baina Ser-

Figura baten beharra

EUSKAL boxeolari gaitetik begiratua ematea nahikoa da ondo ez dagoela ikusteko. Orain 15-20 urte zegoena ikusita, gaur egun poza baino pena gehiago ematen du. Zaletasuna da itxuraz jarraitzen duen gauza bakarra, baina ez dakit honek ere pixka bat behe-rantz ez ote duen egin.

Urte batzutan, TVEk boxeolari bizkar eman dio, baina beste kate batzuei esker boxeozaleak euren egarria asetzeko lain izan dute, eta esperien-tziar esan dezaket, telebistaz ikusteko behintzat boxeoa ki-rol egokia eta gusto-koa dela jendearen-tzat. Baina adi! Telebistaren eraginak alde bikoitza izaten du gehienetan. Batetik, asko laguntzen du zaletasunaren pizte-ko edo ez itzaltzeko, baina bestalde, ez dakit tokian tokiko beladak ikustera joa-teko boxeozaleak al-pertu ez ote dituen egiten. Ez da harri-

tzekoa, gehienetan, Eus-kal Herrian egiten diren saioen maila kontuan izanez gero.

Dena den, ez da hau niretzat boxearen ara-zorik latzena. Gimnasio gutxi daude, eta daude-nak ere nola funtziona-tzen dute? eta zenbat jen-de dago boxeo munduan irakasle izateko prestatua?

Galdera hauek ez dute bapateko erantzunik, eta konponbidea ere zaila. Norbaitek esan dezake, instituzioek ez dutela la-

guntza askorik eskain-tzen, behar bada, bo-xeoak beti duen kirol 'arriskutsu eta eztabaida-tu' fama horregatik. Egia da, baina, argudio gehie-nei bezala honi ere buelta erraz diezaiokegula: ba al da du boxeoa behar den moduko azpiegiturari k laguntza horiek jasotze-ko?

Egoera ez da harro agertzeko modukoa. Edozein modutan, unerik txarrenak gainditu direla uste dut. Gaur egun, ba-dira Euskal Herrian etorkizuna duten boxeolariak; Sergio Rey, Orkas Vega, Pedro Acosta eta abar. Bultzadatxo eman behar zaio. *Fi-gura baten premia dago.* Europako onenen artean ego-teko gai den boxeoa-lari bat edo bi baleu-de nahikoa litzateke. 'Lehengo' Poli Diaz Vallecaskoa izan beharrean, Otxar-koagakoa balitz, zer gertatuko ote litzateke?

PEDRO MARI GOIKOETXEA

giok oso historial ona du, eta oraindik inor ez zaigu bere kontra aritzeko prest azaldu». Pisu arinean jar-duten duen Oskar Vegak, berriz, amateur gisa zenbait

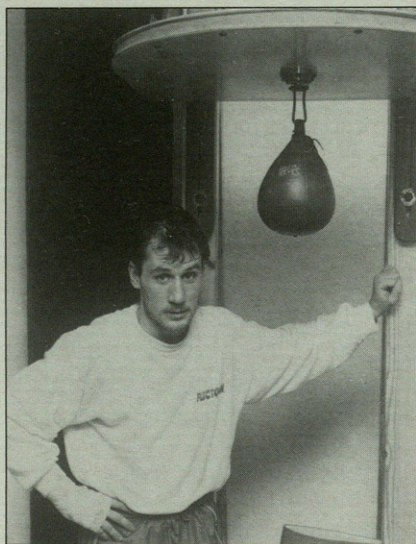
borroka egingo ditu orain-dik profesional mailara pa-satu baino lehen.

Biak gazte apalak dira, umilak, eta boxeo pro-fesionalaren munduan sar-tzeak ez die beldurrik ema-ten. Gaizki bukatutako bo-xeolarietako buruz galdetu diegunean, galdera bera as-kotan erantzun balute be-zala mintzatu zaizkigu. Os-
karrek esan digunez, «jen-deak beti gauza bera dio, boxeolariak gaizki buka-tzen duela, ez duela etorki-zunik, ez dakiela besterik

■ «Nik ez dut uste boxeoa arriskutsua denik, kontua kirol hau garaiz uztean datza» ●
OSKAR VEGA

Jose Luis Zelaia
entrenatzailearen
esanetara,
boxeolari tropel
ugaria ari da
lanean Gasteizen.
Oskar Vega eta
Aitor Vega, eta Jose
Molinillo dira
horietatik
ezagunenak.
Argazkia txikikoa
Oskar Vega da,
amateur gisa 140
borroka jokatu eta
110 irabazi
dituena.

egiten... Nik ez dut uste
arriskurik dagoenik, kon-
tutua profesional mailako bi-
zitzara une egokian uztean
datza». Sergio uste berekoa
da, boxeolarien munduaren
inguruan, bere iritziz, ko-
rrupzio eta tragikotasun
irudi faltsua sortu bait da.

Baina kasu tragikoak, ta-
malez, izan dira; ringaren
soken artean zein ringetik
kanpo gaizki bukatutako

boxeolari askoren kasua.
Jose Manuel Ibar «Urtain»-en
ibilera hortxe dago. Hortxe
dago Mike Tyson boxeolari
estatubatuar 'garaitezina-
ren' kasua ere. Horra Mi-
chael Watson boxeolari bri-
taniarra, irailaren 21ean
egindako borroka baten
ondorioz egun oraindik
koma egoeran dagoenq. Fi-
nean, betiko eztabaida, bo-
xoea bai ala ez?

Kirolari gazte hauen
aburuz, eta beren entrena-
tzaile-manager eta promo-
toreen kasuan beste hain-
beste, boxearen inguruan
mitoa da nagusi. Heriberto
Calvo Anoetako Boxeo Es-
kolako zuzendaria eta bo-
rroka antolatzaileak esan
digunez, «boxeoa ez dela
kaltegarria erakutsi nahi
dugu. Noski boxeolari ba-
tzuek gaizki bukatu dutela,
baina gebientsuenek ez
dute arazorik izan. Hor di-
tugu, esaterako, Iñaki Go-
rostidi eta Jose Maria Go-
rritiren kasuak, boxeoa utzi
eta harriak jasotzen ederki
ibili zirenak. Beti boxeoa-
ren alderdi txarrak ikusten
dira, jarraitu du Heribertok,
kolpeekin kontuz ibili behar
da, beti ere kalte egiten bait
dute. Horrexegatik mana-
gerrak boxeolariak ardu-
ratu behar du, kirola une
egokian utz dezan».

Fisikoki, ezin ukatu bo-
xoea kirol gogorra denik.
Buruan emandako kolpeak,

ondorio latzak ekar bait die-
zaizkioke boxeolariari. Bai
kolpea jasotako une berean,
baita handik puska batera
ere. Arabako Boxeo Fede-
razioko medikua den Iñaki
Olaberriaren aburuz, «beti
esan izan da boxeoa ga-
runari min handia egiten
diola. Sandur konpainiak
eginiko azterketa baten
arabera, kontrakoa ater-
da. Kirolari ezberdine-
garunetan erresonantzia
frogak egin dira, eta kirol-
okerrenak apalmaerobiosis
egoeran egiten direnak di-
rela ikusi da. Hots, esfortzu
handia egin- da, gorputzak
oxigeno guz- tia erre duela,
organismoak beste fun-
tzioek behar duten amasa
hartzen du eta horrek kalte
egiten dio garunari. Hori
txirrindularitza ikusi da,
tenis partidu luzeetan... eta
boxeoan ez». Boxeolari berri
hauen iritzia dira. Betiko
eztabaidaren lekuko.

Alberto Irazu

Larrun

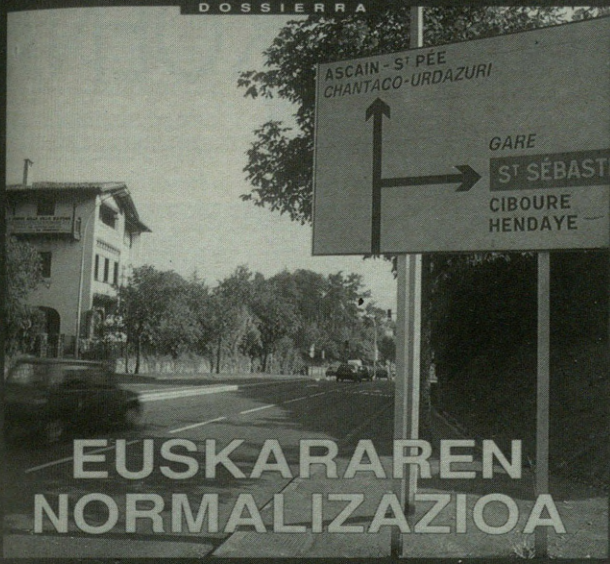
14. zenbakia
kalean

1982ko iraila

Larrun

14. zenbakia

DOSSIERRA

**EUSKARAREN
NORMALIZAZIOA**

JONAN FERNANDEZ: «Autobidearen eskenatoki txikian ikusi da Euskadiko antzerki handia»

■ UNIBERTSITATEA: UPV/EHUko azken urteko borrokaz ■ Euskal Esparru sozio-ekonomikoa ■ Boff kasua

DOSSIERRA

Euskararen normalizazioa

JONAN FERNANDEZ

«Autobidearen eskenatoki txikian ikusi da Euskadiko antzerki handia»

UNIBERTSITATEA

UPV/EHUko azken urteko borrokaz

ERLIJIOA

Askapen Teologiaren ezbaian, Boff kasua

LANGILERIA

Askatasunerako elkartasun berriak

Euskal nazio proiektu bati buruz

Jaso ezazu LARRUN etxean

ZEN-ABIZENAK

HELBIDEA

HERRIA K.P.

HERRIALDEA

BANKU EDO AURREZKI KUTXA

SUKURTSALA

KONTUAREN ZENBAKIA

(Urtean lau ale. Hego Euskal Herria: 2.800 pezeta. Ipar Euskal Herria: 182 libera).

LARRUN: Industrialdea, 1 eta 2 pabilioiak, 20.160 LASARTE-ORIA

Pirinioetako Jendeztatzeari buruzko 1. Sinposioa Andorran izan da

EUSKALDUNAK ANTZINAKOENAK

Pirinioetako Jendeztatzeari buruzko 1. Sinposioa urriaren 22, 23 eta 24ean egin da, Andorran. Egun hauetan, arlo desberdinetako adituek parte hartu dute, mendeetan zehar mendikate hau etxebizitza izan duten giza talde desberdinei buruz eztabaidatu asmoz. Baina topaketa hauen helburu nagusia, bateratua inoiz egon ez den lurralde honen sustraiak aztertzea izan da. «Izan ez zen herria» behingoz ongi ezagutu ahal izateko.

Pirinioetako Kultur Topagunerako Zentroa. Bertan izan zen sinposioa eta bertan kaleratu ziren euskaldunen jatorriari buruzko teoria berriak. (Argazkia: Xabier Zelaiaundi).

PIRINIOETAKO jendeztatzeari buruzko eztabaida Joan Corominas irakasle zaharraren tesiaren inguruan mamitu da azken urteotan. Hizkuntzalari kataluniar honek, Pirinioetako toponimiari buruz aurretik egina zuen ikerketatik abiatuz, planteatu zuen posible litzatekeela euskal hizkuntza Erdi Aro Garairaino —K.o. 1000 urtearen

inguruan— mantendu izana Ballars izeneko eskualde kataluniarrean.

Corominasek mantendu zuen, halaber, bailara honetan euskara hitz egitetik katalanierara zuzenean pasatu zirela, latinetik iragan gabe. Azken hamarkadetan, irakaslea gai honetara hurbiltzen ziren aditu guztien zita nahitaezkoa izan da. Antonio Tovar hizkuntzalari

ospetsu eta euskaralariaren baieztapenak hemendik abiatu ziren. Tovarrek zioenez, euskal hizkuntza iraganean Pirinio osora zabaldutako iturri erromatar baten *Turissa* inskripzioa zeraman mosaikoa; izan ere, oso tentagarria bait zen *iturri* euskal hitzarekiko

interpretazioa egitea.

Andorran izandako topa-
eta hauek, diziplina des-
berdinetako adituak bil-
eratu, hizkuntzalaritza k
eta arkeologia eta ge-
ologiatik pasatu ondoren
historiara helduz, planteat-
zen du zaharren egunera-
ra ekarri dute.

Hizkuntzalaritza arloan,
Unibertsitate Autonomoan
Pirinioen Historiako iras-
lea den Tomás Gimeno
da bere azalpenekin
gurearen muinean barne-
atzen dena. Gimeno adie-
tatu zuen egon zitekeela
euskarekin batera eta den-
bira luzez bizi izan zen hiz-
kuntza iberiar bat. Bi hiz-
kuntzak elkarrekin egoteak
terminoen elkartrukeak
eragotu zitzaizkeela, egun
beste hizkuntzen artean
erabiltzen den bezala. Horri
esker argi daiteke, aditu ho-
nen ustez, zergatik egungo
ataluniako lurraldeetan
euskara garaikideari esker
erabiltzen daitekeen toponimia
tanpuru handia.

Aran bailararaino

Antzu honetan sakondu
den Madrilgo Unibertsitate
komplutenseko Javier de
Hoz hizkuntzalariak. Azal-
pen bikain batez, euskal
hizkuntza, erromanizazioa
nola garatu bitartean,
egungo lurraldean eta Bi-
basoaren iparraldean gera-
ten den Akitanian indartsu
mantendu zenari eutsi zion.
Batezape hau inskripzio
antzinakoen ia erabateko falta
eta euskal jatorrikoen uga-
rtasun erlatiboan oinarri-
atzen da. De Hoz irakaslea-
ren ustez, euskal talde des-
berdinen antzinako hiz-
kuntzaren eragin nabarmen-
a erromantze nafar-ara-
giar eta gaskoietan, bere

sendotasunaren sintoma
garbian dago.

Beste alde batetik, Javier
de Hoz-ek Aran bailara eza-
rri du Pirinioen ekialderanz-
ko garapenaren mugatzat.
Bere aburuz, iberiarren hiz-
kuntza ez dago euskarare-
kin zuzenki lotua. Hitz egin
ahal da, hala ere, hiztegien
osagarrien bateratze feno-
menoek. Horrek Coromi-
nas-en interpretazioa argi-
tuko luke. De Hoz ezkor-
azaldu zen hizkuntzalarit-
zak lurralde piriniarrean
gertatutakoari buruzko datu
gehiago eskaini ahal izateko
ahalmena baloratzeko or-
duan.

Bartzelonako Unibersi-
tatean Antropologia Geneti-
koa irakasten duen Jaume
Bertranpetit-en azalpenak
hizkuntzalarien tesien
baieztapena izan ziren. Ber-

tranpetit-en iritziz, ikerketa
genetikoaren aldetik, Piri-
nioak Neolitikokoan bertan
ezarri ziren giza talde des-
berdinen batuketara dira, eta
talde euskaldunak lehendik
ezarriak zeuden.

Genetikak zientzia garai

Juan San Martín
Arartekoak ere parte hartu
zuen topaketa hauetan.
Mota honetako ekimenak
beharrezkoak direla
adierazi zuen bertan.
(Argazkia: Xabier
Zelaiaundi).

■ **«Euskaldunak
Mesolitikotik
sortutako in situ-ko
bereizketa baten
emaitza lirateke» ●**
JAUME BERTRANPETIT

Euskal Herriaren izenean parte hartu zutenak

ANDORRAN izandako sinposioan Euskal Herritik joandako aditu talde zabal batek parte hartu zuen, euskal kulturaren esparru desberdinen izenean, Juan San Martin Arartekoa buru zutela.

Honen lana, sinposioaren barnean, kalitatezko gainbegiratzailereana izan zen. Ikertzaile legez, eta urteek emandako ikuspegitik, Arartekoak «oso gustora» dagoela adierazi digu

mota honetako topaketak egitearekin —hau ildo honetako bigarrena da—, «iritziak trukatzeko auke-ra ematen bait dute, eta ez espezialitate desberdinen topagune izateagatik, bai-zik eta komunitate piri-niar desberdinen elkar-gune bilakatzen direlako, eta normalean elkarri bizkarra erakusten bizi gara».

Harremanen gaiari loturik, San Martinek adie-

razi zigunez, «komunitate bauen loturak indartzearen aldekoa naiz, desberdinak izan arren ekosistema berea eta ezaugarri komun asko dituen lur eremu bat elkar banatzen bait dute. Suitza da nere ustez jarraitu behar dugun eredua».

Euskal Herriko Unibertsitatean Antropologia Fisikoa erakusten duen Carmen Manzanoren ustez, topaketa hauek urtero-

koak izan beharko lirake, «azken bi egunetan geiago ikasi bait dui beste diziplinetatik, urtebete irakurtzen aritu ondoren baino». Sinposio honetan azaldu diren teoriakin guztiz ados dagoela adierazi digu Manzanok, «baina horrek ez du esan nahi gurea egia bakarra denik. Edozein aurkikuntza izango balitz, teoria guzti hauek baztertu egin beharko bait genituzke».

kideko *vedettea* denak benetan, herri konkretuen historia berrerratu dezake. Gene desberdinak herrietan zein maiztasunekin aurkitzen diren interpretatzea du oinarritzat, eta aldaketa prozesua ezagutzen denez, historia konkretu baten es-

pazio zein denboran izaten dituzten aldaketak ezagutzea ahalbidetzen du.

Jaume Bertranpetit-en aparteko azalpenak Piri-nioetako populazio prozesuaren gaia eremu konkretuetan ezartzera zetozen bi kuestiotan zentratu zen: tal-

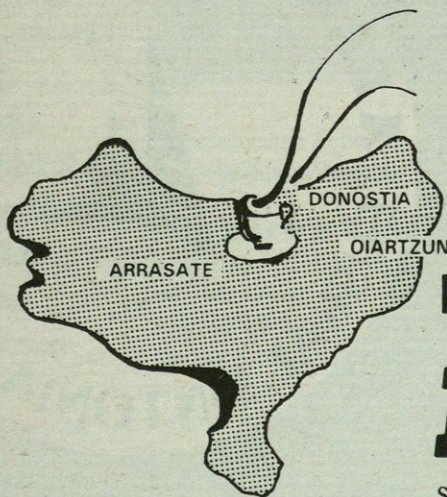
de genetikoan aniztasuna, Europa osoan adinekoa; eta euskal taldearen berezitasuna. Hau, Mesolitikotik sortutako *in situ*ko bereizketa baten emaitza litzateke, eta ezaugarriak inolako aldaketarik gabe mantendu omen zituen, aldaketa

gehiago ezagutu dituzten beste taldeengandik nabarmenduz. Genetika irakaskaren ustez nabarmentze hau Neolitikotik dator.

Xabier Zelaiaundi

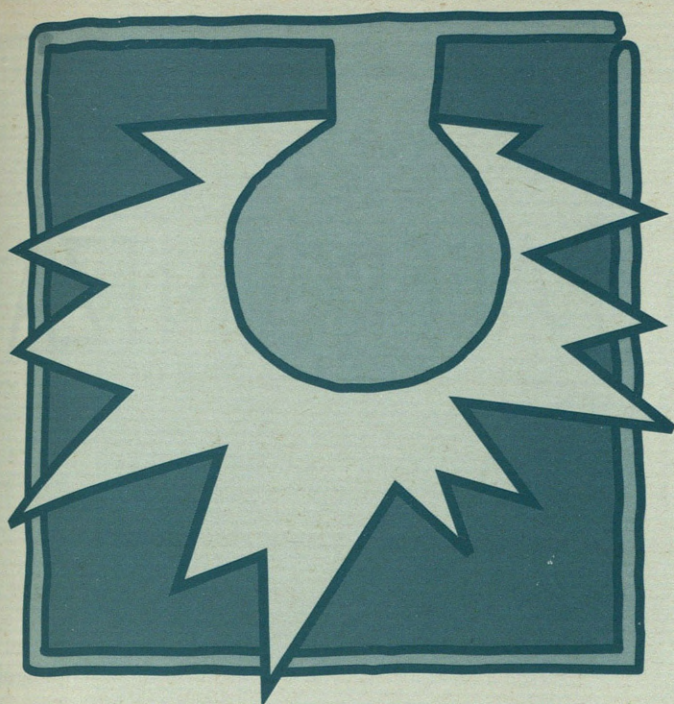
Erredakzioan egokitua

Zure etxeko kafea.
Zaporea, lurrina,... bereziena...
kolombiarra ehunetik ehun.
Kolombiako kafearen agiria duen
Euskal Herriko etxe bakarra.

LA CASA DEL CAFE

San Martzial, 19. DONOSTIA Tel: 42 45 12—35 49 14

asteroko **ARGIA**

ARGIA: Industrialdea 1-2. Lasarte-Oria 20160.
Telefonoa: 943-371545 / Faxe: 943-361048

**Harpidedun berriei
Olentzero aurreratuko zaie**

**Egin zaitez
harpidedun, eta
EGUTEGIA
dohain jasoko duzu**

ARGIAREN HARPIDEDUN
IZAN NAHI DUT

(astekariarena eta
urtekariarena)

IZEN DEITURAK

.....

.....

.....

HELBIDEA

.....

.....

TELEFONOA

.....

HERRIA.....

.....

PROBINTZIA.....

.....

BANKU edo AURREZKI KUTXA.

.....

.....

SUKURTSALA

.....

.....

KONTU KORRONTEAREN Zka..

.....

.....

.....

SINADURA

.....

Harpidetza Sariak: (48 ale eta urtekaria)

Hego Euskal Herria: 10.300 pzta.

Ipar Euskal Herria: 685 libera.

Estatu espainiarra: 10.300 pzta.

Beste atzerriak: 13.450 pzta.

Airez: 21.300 pzta.

GIPUZKOAKO PAPERGINTZA ERRETZEN ARI DA

Papergintza Tolosaldeko motore ekonomiko nagusia bilakatu da gizaldi batean. Papera egiteko beharrezkoa den tresneria ekoiztu izan da orain arte eskualde honetan. Baina azken hogeitortan, inoiz agortuko ez zeneko itxura zuen diru iturriari txorrota moteldu egin zaio. Enpresen zulo ekonomikoak, azpiegitura ezak eta merkatu sare egokiaren faltak eskualde osoa kinkan jarri dute.

TOLOSALDEA, Gipuzkoako eskualderik garrantzitsuenetarikoa bat betidanik, krisialdi latza eza gutzen ari da joan berri den hamarkadatik. 28.000 biztanle biltzen dituzten 27 udalerrik, Tolosaren inguruan kokatuak denak, osatzen duten eskualde honetan papergintza izan da XIX. mende erdialdetik eskualde

honen oinarri eta ardatz ekonomikoa. Gipuzkoako hiriburu ohian La Esperanza izeneko paper jarraieko fabrika izan zen eraikitako lehena, 1841an. Harez geroztik, sektore hau zabalitzen joan zen etengabe, eta XX. mende hasierarako, Gipuzkoako 25 paper fabriketatik 15 Tolosaldean zeuden.

Guzti honek azpiegitura konkretu bat sortarazi zuen eskualdean. Papergintza inguruko zerbitzu desberdinak garatuz joan ziren eta kaldereriak, makina espezialduen ekoizpenerako olak eta abarrek iguruko enplegu iturri bihurtu ziren paper fabrikekin batera.

Aldagaitza zirudien egoera okertuz joan zen, ordea, 70eko hamarkadan. Eta hurrengoan, 80koan, krisialdia bere osotasunean azaleratu zen. Horrela, azken hamabi urteotan 600 lanpostu galdu dira Tolosaldean paper fabriketan soilik, eta sindikatuen aurrikuspenen arabera, egoera aldatuko ez balitz 1.000 gehiago lirateke lanik gabe geratukoak, paper fabrika zein sektoreko beste adarretan.

Gaur egun Tolosaldean

Araxeseko paper fabrika da egoera larrienean dagoenetako bat. La Papelera Española-rekin hitz emana, Brüssela eta Eusko Jaurlaritzaren akordioaren zain daude egoera konpondu ahal izateko.

dauden 11 paper fabrikek salmenta eta finantzaketa arazoak dituzte. Salbuespenik gabe. Guztiek dituzte arazoak beren produktuak ekoiztu eta merkaturatzean. Honen arrazoia, enpresari, sindikatu zein Administrazioaren ustez, atzerriko enpresen konpetentzia da. Horren adibide gisa, atzerriar enpresen makinak tainak eta ekoizpen abiadurak hemengoenena hiru-koiztu egiten dutela.

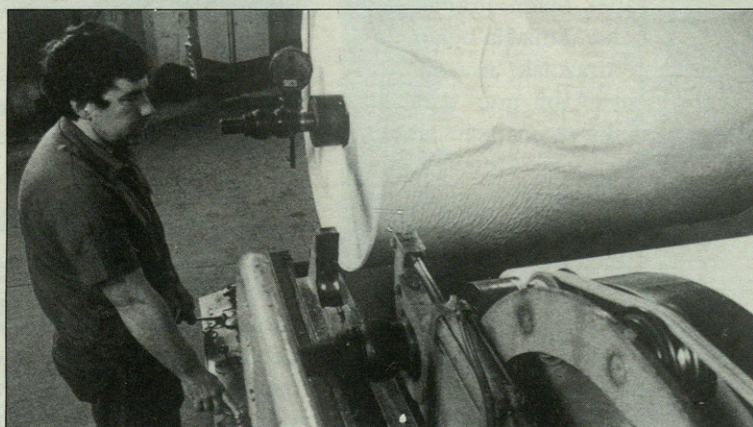
Arazoaren oinarriak

Vektore honetan indartsuenak diren sindikatuak, CCOO, ELA eta LAB, ados azaldu dira egoera hau bultzatu duten baldintzak aipatzean. CCOOko Paper Federakundeko idazkari orokorra den Jose Luis Ainsuaren esanetan, *paper-gintza ez da birmoldaketarako alor kontsideratu inoiz; enpresariak izan duten senide mentalitateak teknologia aurreratuei uko egitea ekarri du, eta behar adina diru ez dute inbertitu; bemen egiten den papera, ondorioz, ez da oso kalitate onekoa; eta azkenik, merkataria egituraketa eza ere nabarmena da*. Guzti honek eskarien agorketa eta zulo ekonomiko

Lanpostuen gorabeherak (*)

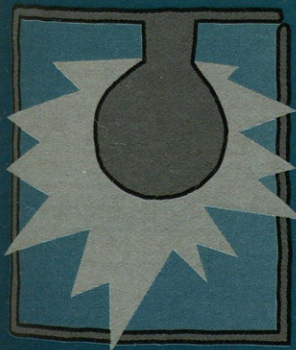
	1980	1986	1992	Gorabeherak
Amaroz	237	230	146	-91
Aralar	150	150	150	0
Arzabalza	188	211	168	-20
Calparsoro	108	111	141	+33
Oria	220	82	77	-143
Araxes	244	240	171	-73
Salvadora	108	84	72	-36
San Jose	109	76	69	-40
Uranga-Sarrio	180	153	128	-52
Tolosana	88	88	59	-29
Guadalupe	80	Itxita	Itxita	-80
Etxezarreta (Irura)	131	88	Itxita	-131
Etxezarreta (Legorreta)	106	106	90	-16
Guztira	1.949	1.619	1.271	-678

(*) Iturria: Galtzaubdi aldizkaria

Azken hamabi urteotan krisia areagotu egin da, goiko taulan ikus daitekeenez.

Azpiegitura eskasa eta materialaren garestitasuna dira arazoaren arrazioetako batzuk.

ARGIA

EGUNA 92 • AZAROAK HOGEITABI

Papergintzaren desegitearen azken adibidea

ARAXES-EKO paper fabrikari 175 langile dau-
de, eta hauetako bost gose
greba bat egiten ari dira
urriaren 19tik. Bost lagun,
eta bost urte beren arazoa
azaldu zenetik. Duela urte
t'erdia arazoan konponbi-
dea zirudien proiektu ba-
ten banean sartu ziren La
Papelera Española S.A.
enpresaren eskutik. 1990
zen, eta Eusko Jaurlaritzak
baiezkoa eman zion hile-
bete batzuk beranduago.

Aurrera zihoan proiektu-
tua, ordea, atzera bota da
aurten. Papergintza sek-
toreko enpresariaren batek
Bruselara luzatutako sa-
laketaren ondoren, uztai-
lean heldu da erantzuna:
proiektua geldiarazi behar
da, Araxesek ez omen ditu

eta beharrezkoak diren
baldintzak betetzen.

Gose greban dagoen
Iñaki Elduaienek adierazi
digunez: «*Sektore boneta-
ko enpresariak bakoitza
bere aldetik ibiltzen da*».

Uztailetik hona Araxe-
seko langileek —beraiek
dira enpresaren jabeak
1989tik, ordainketa etena
egin bait zuten urte horre-
tan orduko jabeek—
erantzukizunak eskatu
dizkiete Eusko Jaurlari-
tzakoei, proiektu hori au-
rrera joan dadin beharrez-
koak diren baldintzak be-
tetzeari ahalbidetu asmoz,
«*baina egoera gero eta
gehiago okertzen zihoala
ikusirik, gose greban jar-
tzea erabaki dugu, bene-
tako erantzun zehatz bat*

jaso asmoz», diosku El-
duaienek.

Egun, enpresa honek
martxan dirau, bi maki-
nekin, eta bertako langi-
leek diotenez: «*Berdin
zaigu proiektu hau edo
beste bide bat jarraitzea*
—diote gose greban dau-
denek—, 33 langile ditu-
gu aurre jubilazioan,
aurten amaitzen zaie eta
ezin dute lanera itzuli, ez

*bait dago guztiontzako
lanik. Eta guk ezin dugu
beren pentsioa ziuratu.*
*Behar dugun gauza ba-
karra bultzada bat da,
lebengo jabeek utzi zi-
tuzten zorrak ordaindu
ahal izateko. Egun ongi
egiten dugu lan, eta la-
guntza hori jasoko bage-
nu zibur aurrera egingo
genukela. Beharrezkoa
dugu».*

**Gose greban dauden Araxeseko bost langileak. Beren grebak
luzera joko duela uste dute.**

handiak eragin ditu sekto-
rean.

ELA sindikatuko Jose Luis
Bergarak azpiegitura ara-
zoak gehitu ditu: «*Hemengo
fabrikak oso txikiak dira,
eta dagoeneko sektoreko
langileen % 40 lanik gabe
gelditu da*».

LABeko Mari Mugikak
sektore osoaren berreraiki-
tzea ezinbestekoa dela
adierazi digu, eta horretan
Administrazioak eta enpre-

sariak beren ardurak hartu
behar dituztela behingoz.

Arrazoiak arrazoi, Arza-
balza (bi urte daramatza
makinak martxan jarri ga-
be), Araxes (egun bertako
langileak gose greban dau-
de eta 33 langile kaleratzeko
asmoa du) eta Amarotzeko
lantegiak (50 langile kale-
ratu zituzten bertan iaz eta
aurten beste hainbeste bi-
daltzeko asmoak omen
daude) dira egoera larriena

bizi dutenak.

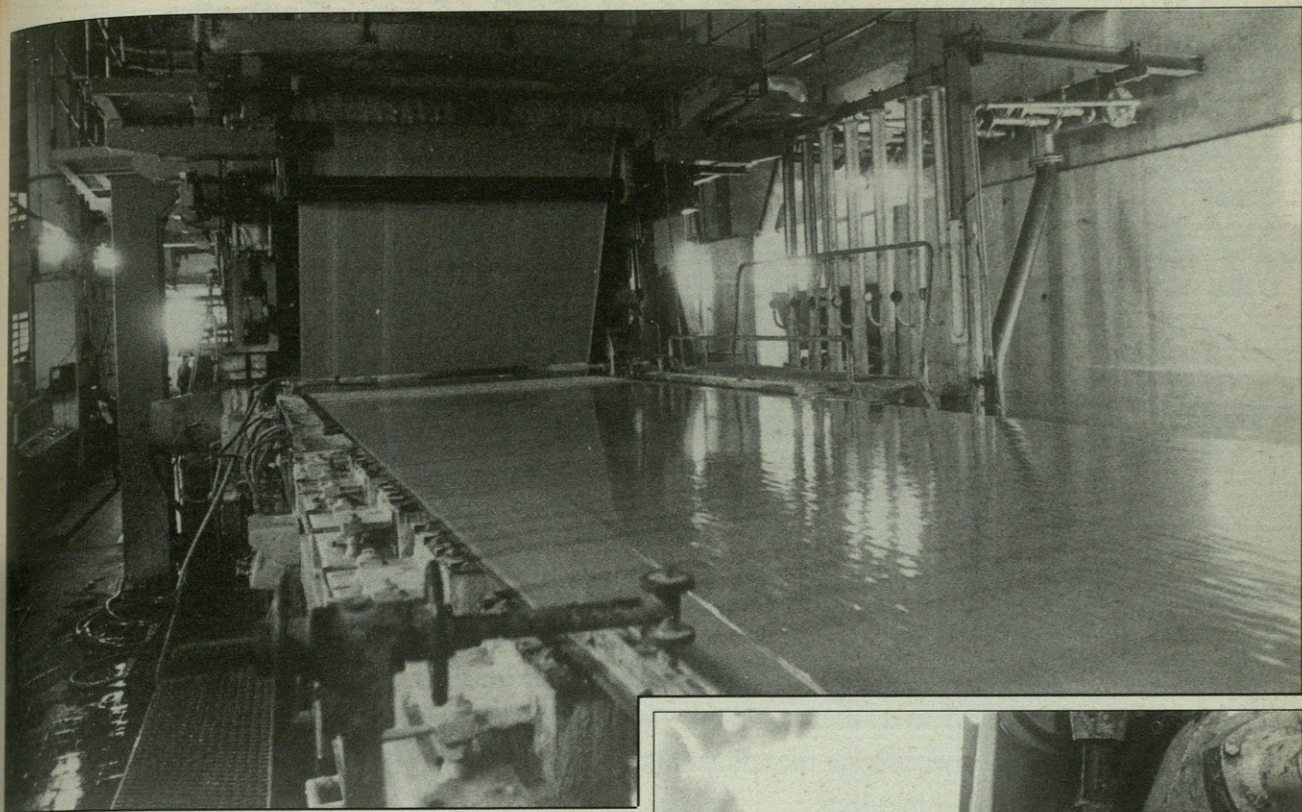
Paper berezien ekoizpe-
nera zuzendua dagoen Cal-
parsoro fabrika da eskualde
osokoen artean lanpostuak
gehitu dituen bakarra, eta
San Jose izenekoak, 1986an
ordainketa etendura egin

ondoren, badirudi bere
egoera hobetzen ari dela.

Baina papergintzatik at
egon arren, sektorearekin
harremana duten enpresel-
ere gogorki nabaritu dute
krisia. Paper fabriketako
makinak egiten dituzten

Hontza
LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxes: 43 12 56
20 004 DONOSTIA

enpresek, adibidez, atzerriko teknologiaren menpe daudelako gehienek. Beren teknologia landu dutenak hobeto daude, hala ere. Krisaldi honetan gutxien sufritu duten enpresak paper manipulaketan dihardutenak dira (Unipapek, Kangurok, Borobil, Manipulados del Araxes), atzerriko papera erabiltzen bait dute.

Gipuzkoan sektore honetan indartsuenak diren bi enpresak ere, Zicuñaga (Hemanin) eta La Papelera Española (Oreretan) izenekoak, ez daude egoera askoz hobean. Krisia herrialde osoan bizi da. La Papelera Españolak, adibidez, 3-R izeneko plangintza sinatu zuen Eusko Jaurlaritzarekin eta zorrak ordaindu ahal izateko beharrezkoak dituen 4.500 milioi pezetako (225 milioi libera) diru laguntzaren zain dago, dagoeneko aurrerapen gisa 1.000 milioi jaso izan arren. Brusselatik oniritzia heldu zain dago, eta Eusko Jaur-

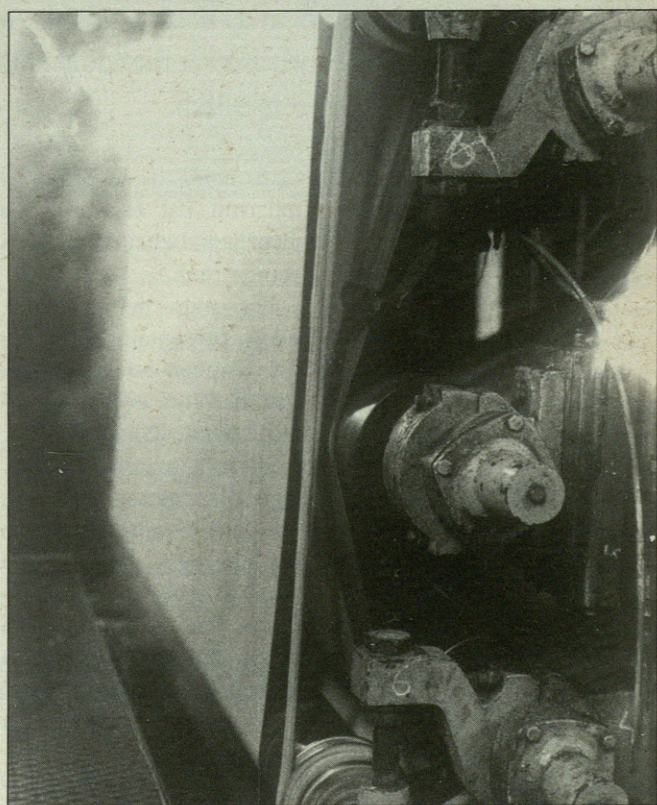
laritzak esana du dirua emango duela, baina zorrak aurretik ordainduko balitu.

1985ean aurkeztu zuen Gasteizko papergintzaren sustapenerako plana, baina enpresari gehienak ez ziren plangintza horren barruan

Egoera aldatuko ez balitz 1.000 lanpostu galduko lirateke; honez gero 600 geratu dira kalean ●

sartu, ezarritako epeak txiki-ekiegiak zirela arrazoituz.

Tolosaldean, berriz, Tolosako Udala ere arazoa konponduko lukeen aukeraren bila dabil. Julian Lakunzak, bertako Enplegu Batzordeko lehendakariak, txosten bat prestatzen ari dela eta eskualde osoko udalen oneritzia jaso duela

Atzerriko enpresek lehia handia egin diete euskal enpresei. Kanpoko paperaren kalitatea askoz ere hobea dela diote sindikatuek.

esan du. Tolosako Paper Eskola ere indartu nahian ari dira, eta Gipuzkoako Foru Aldundia, Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Saila eta Tolosako Udalaren ar-

tean 600 milioi pezeta (30 milioi libera) inbertitu dituzte dagoeneko bertan.

A magoia | ban

«Zerbait egiteak baino nonbait egoteak garrantzizkoagoa dirudi»

Hegoaldeko hainbatek emakume honen eskuzabaltasuna eskertuko dute, Tafallako askok Ortzazeko otordu goxoak eta lagunarte beroa, inguruko laborariek erizain suharra, presoek bere gutunak... Etxean bi errefuxiatu gordetzen zituelako pasa du denboraldi bat espetxean Grazi Etxebeherek, eta ez du ulertzen inork galeraz diezaiokeenik bere etxea duen Nafarroan sukaldetik sotora lasai pasatzea.

ARGIA. *Kontaiguzu pixka bat nola pasatu den zure egonaldia presondegian.*

GRAZIE TXEBEHERE.

Neretzat egia esan ez da jasanezina izan. Bost hilabete t'erdia tartean torturarik izan ez delarik ez da deus hainbeste sufrimendu den herri honetan. Ongi gogoan ditut espetxean eman egunak baina liburu batean irakurriak banitu bezala egiten zaizkit.

A. *Zer egin zaizu harrigarriena atxilotetaren ondorengo zure ibilaldian?*

G.E. Gauza batek estonatu nau gehien: nola jostatzen diren gurekin. Dosierra husta duzu eta espetxera zoaz. Beraiek erabakitzen badute hobendun zarela, xerkatzen dute ahalegina. Hori ez da justizia! Deus ez den lekutik norbait errudun bihurtzea politika da. Estatu frantziarrean preso dagoen anitzek ez dute delitu izpirik. Gauza asko ikusi ditut nere bizi-

tzan, baina beste profesionaltasun bat espero nuen justiziatik, behar bada zozoa izango naiz.

Eta orain hemen nabil, hilero presentatu behar dut gendarmeen aurrean, Estatu frantziarrean eremutik ezin naiz irten. Guadalupera, Antilletara, joaten ahal naiz, baina Izpegira ez. Nirekin inkulpaturik direnekin ezin dut hitz egin, ez eta haien familiartekoekin edo lagunekin ere. Aldendu egin behar dut kultur mailako nahiz sindikatu edo politika mailako gauzetatik, eta baita 'euskaldunek Estatu frantziarrean duten estatusa aldatu nahi duten' gauza guztietatik. Hiru ahuntz hartu eta mendira joan behar al duzu? Ataka estu batetik pasatu behar duzu, eta beti dute

zu berriro espetxeratzeko aukera, Britainiako emakume bati duela gutxi egin dioten bezala.

A. *Erizaina izanik, pertsonak oso hurbiletik ezagutzen dituzu, jendea gehiago zabaltzen zaizu. Zer aurkitu duzu espetxean?*

G.E. Ez dut sekula hurbildu han atzeman dudana miseria moralik. Jende galdua eta maitasunik ezagutu gabea. Orduan ohartzen zara gu zein aberats garen eta baita bere estofa soziala, ehun soziala, galdu duen herri bat zertan bilakatzen den ere. Hemen noizbait gauza bera gerta liteke eta horregatik mantendu behar da ehun sozial hori.

A. *Nola dago ehun hori gaur egun Ipar Euskal He-*

rrian?

G.E. Euskara eta beste gauza anitz galtzeaz badira ere, oraindik gure gizarteak zenbait balore atxikitzen ditu, solidaritatea adibidez. Ortzaz, nahiz eta frangok gure pentsamoldea eta jokamoldea ulertu ez, biziki ongi hartu dute nere etxeratzea. Eta orduan sentitzen da gizarte horretan norbait zarela. Espetxean den anitzek kanpoan ere espetxean segitzen dute, haien munduan anonimoak direlako. Hemen ez da hori gertatzen.

Abertzaleekiko ere ehun sozial hori aldatu egin da. Euskaldunek beren buruan konfidantza hartu dute, beren baloreetan adibidez. Duela hogeita urte gure burua euskaldun bezala agertzeko lotsatzen ginen, eta Seaskako egutegiak saltzera ere ez ginen menturatzen. Orain badugu ikastola Ortzaz, 30 haurrekin, eta herrian hazten doan eskola bakarra da gainera. Hauteskundeak emaitzak ere hor dira. Gaztea hemendik ez joateko edozein lani lotzen zaio, eta ez da Estatu frantziar osoan hemen bezala hamahiru hektarearekin plantatzen den gazte laboraririk ikusten. Balore kulturalak dira horiek eta ez ekonomikoak.

■ «Beste balore batzuk eman beharko dizkiogu biziari, materialki gutiagorekin eta lagunartean bizi nahi dugulako» ●

A. Iparralde osoan ikusten al duzu zuk giro hori?

G.E. Nafarroa Behereko mendi alde honetan bai bederen. Momentuz etxaldeak hustutzen badira ere, lurak nekazarien eskuetan gelditzen dira. Ez da kostan garratu den minbizi hori ageri: lurak edonori eta ahal bezain garesti saltzearena alegia.

A. Gogorra izan behar du bizimoduak barnealde honetan. Posible al da hemen bizitzea?

G.E. Ez dakit, baina jendea bizi da. Jende zaharrak etxean atxikitzen dira, gazteak ere bai, eta Garaziko merkatuan auto eder gehiago badira zaharrak baino. Ximpleki bizitzen da bakan-tzetan, jantzietan deus guti xahutuz: luxurik gabe baina konforta minimo batekin. Etxe guztietan badira elektrika, telefonoa, autoa, eta

lan tresnak.

Hala ere, momentuan nekazaritza, zein hargin zein zurginena bezalako ofizioak kinka txarrean dira, lana ttipitu bait da. Baina hirietan ere ez da lanik eta gainera gu ezin gara Pabe edo Bordelen uros bizi, gure lurrari lotuak garelako. Hemendik goiti bortxaz beste balore batzuk

eman beharko dizkiogu bizitzari, materialki gutiago-rekin segur, leku sanoan eta lagunen artean bizi nahi dugulako.

A. Nafartasunaren aldeko propagandista gogorra zara aspaldidanik. Esplikatu beharko diguzu nolaz sentitzen den eskualde hone-

«Ene baitan Nafarroako mugarik ez da, buruko mugak harremanekin kentzen dira».

NORTASUN AGIRIA

41 urte ditu eta erizain oso estimatua da
 ● Espetxe pribatu bat barrutik ezagutu ahal izan du ● Preso nafar baten zortetik handiena ukan du: Sanfermin egunez libre geratzea ● Gauza eder eta finen maitalea, eskua arroparik goxo eta garestienetan geratzen omen zaio beti dendetan sartzen denean ● Frantsesez ez dakitenak etortzen zaizkio paperak euskaratzea eskatuz

«Bada agintzeko nahikeria handia, eta aldiz hemen nagusi bakarra herria da».

tako euskaldun bat bain eroso Tafalla batean, Oiarzunen edo Hernanin baino gustorago...

G.E. Ez dakit nondik heldu den hori. Nafarroan hizkuntzaren mugaren gainetik etxean sentitzen naiz, izateko, gauzak sentitzeko eta festa egiteko maneran. Hango zaharrek, adibidez, gaztelaniaz bada ere, he-

mengo gure aitatxien umore bera dute eta istorioak ere

■ **«Presoen eguneroko borroka egoerari aurre egitea da; gainerakoa, guk egin behar dugu»** ●

berdinak direla iduritzen zait. Ene baitan Nafarroako mugarik ez da.

A. Baina beti izan al da hori, ala zuek, Baigorriko koadrilak, eta Basaizea elkar-teak eta abar, sortu duzuen zerbait da?

G.E. Ez, afera zaharra da. Nafarroa Behereko gure familien erdiak hangoak dira. Ene aitatxi, eman dezagun, Nafarroako Gaintzakoa da. Hemengo anitz, aldiz, Iruñean bizi dira. Lehen harreman naturalak ziren: Elizondoko feria dela eta beste. Biziki normalea zen Hegoaldeko nafarrekin esposatzea, Amaiur, Erratzu eta ingurukoekin. Bidarraiko etxeoandreen erdia mugaz bestaldekoa izanen da.

Gero bilakaera bat ere izan da, geuk xerkatu ditugu harremanak: Baigorri 1978az geroztik Tafallarekin elkartua da. Egia da Basaizeak anitz lan egin duela horretan Nafarroaren Eguna antolatuz, horrek zoko askotako jendea ezagutzeko parada eman bait du. Pentsa, Zarrakaztelu, Urepele

eta Alduderekin elkartu da aurren... Zure barnean duzun dei bat edota ezagutze-ko gose bat badaiteke...

Abertzale munduan gartu dugu hori bai, baina besteentzat hegoaldekoak espainolak izanik ere betidanik egin dute diferentzia nafarren eta besteen artean. Haientzat ere 'eskualdun espainolak' gipuzkoar eta biz-

«Ikaragarria da presoak gose greban sartu behar izatea herri mugimendurik edo beste soluziorik ez dagoela deritzotelako».

aitarrak dira. Ene aitak esan zidan behin abertzale izaten hasi nintzelarik: «Jainkoak begira eskualdun-espaino-ori meneko jartzetik».

A. Aitari arrazoa eman al diozu geroztik? Zeren eta zu Esker Mugimendu Abertzaleko kidea izanik errefuziatu jendea babesteagatik preso barto zintuzten. Bi mundu horiek behar bada hemendik aurrera hobeki konpontzen abal dira.

G.E. Oraindik ere tentsio handiak badira. Diskurtsoetan iduriz ageri da egiazko herri bat bere osotasunean ikusteko eta horri buruz zerbait egiteko nahia. Baina obretan ez da deus herriarik. Hor ditugu Ahai-deak elkarteak antolatzen duen Iparraldeko Presoen

Eguna eta beste aldetik Errefuxiatuen Eguna. Ez da jende anitz bietara hurbiltzen.

A. Zuk nola antolatu duzu zure bidea, tentsio guzti horien erdian?

G.E. Neri helbideak eta

baizik. Eta beste taldeentzat ere berdin da. Helburua gure herria da. Desberdindu behar da eta hor da hutsa. Idurik garrantzitsuagoa da nonbait egotea zerbait egitea baino. Bada manatzeko nahikeria handia, agintzeko

■ **«Ziur naiz etsaiak obligatuko gaituela elkartzera; denok pixka bat amore eman beharko dugu» ●**

helburuak ez nahasten erakutsi didate. EMAn naiz gaur, ni bizi naizen lekuan eta pentsatzen dudana manneran lan tresna egokiena delako ene abertzale lana aitzinatzeke. Baina EMA beste talde politikoak bezala ez da helburua, lan tresna

gogoia, eta ahazten dugu hemen nagusi bakarra herria dela.

Baina etsaiak obligatuko gaitu elkartzera. Frantziar eta espainiar polizia ez bait dituzte nortasun agiriak bereizten. Euskaldun bezala guk ez badugu kontzientzia

hartzen benetako herri antolaketa egin behar dugula kristorenak hartuko ditugu eta orduan batuko gara. Denok pixka bat amore eman beharko dugu izpiritu heretsietatik ateraz, zeren eta ez bait da posible abertzale izatea Euskal Herriaren ikuspegi orokorrik ukan gabe.

A. Azken urteotan bi aldeetako jendeek elkarren eza-gutza handiagoa dute, gehiago mugitzen dira.

G.E. Nahiz eta lehen baino informazio gehiago egon, eta jendea errazkiago mugitzen den, ez da aski hona erosketak egitera bakarrik etortzea, egiazki herriaren ezagutzera jiten direnak ez dira hainbeste. Hemengo jendeekin ere gauza bera gertatzen da Hegoaldeari

«Espetxean diren anitzek kanpoan ere espetxean segitzen dute, haien munduan anonimoak direlako. Hemen ez da horrela gertatzen».

dagokionez. Buruko mugak harremanik eta jendea eza-gutuz kentzen dira, bestela muga geografikoak kentzeak ez du deus aldatuko.

Begira, teorian Pabekoe-kin ez dugu inolako muga fisikorik ezta politikorik, baina buruan bai. Izpegiko beste aldekoekin berdina gertatu behar al zaigu? Hain zuzen, Izpegiko muga kendu dutenean? Ez dugu aski lan egiten politika taldeen artean, nekazarien sindika-

tuek salbu, batasun hori bi-deratzeko.

A. Herria aipatzen duzu. Mundu honetan ideologiak eta helburu handiak abitu zaizkigu eta zuk sinesmen bat bezala aipatzen duzu herria.

G.E. Nik ez dut sinesmenik: nere Herria maite dut nere barnean zerbaitek identi-fikatzen naudelako. Nik nai-zena izan nahi dut eta ene herria gabe ez da posible.

Zer nintzateke ni Paben edo Parisen?

A. Gazteek nola hartzen dute zuk diozun hori?

G.E. Orain desberdina da. Gauzak normaltzen ari dira. Ikastolak, festa komiteak etabar, horren froga biziak.

■ «Aitak esan zidan behin: 'Jainkoak libra euskaldun - espainolen meneko jartzetik'» ●

dira. Gure militantzia mi-sionisten gisakoa izan da, hala nahi genuelako noski, eta gazteek ez dute itxura hori hartuko. Desberdina da, baina aitzina segituko dute, optimista naiz horre-tan.

A. Presondegian utzi dituzunez oroituko zara, areago baldintzapeko askatasu-nean zaudenean.

G.E. Hori politika da eta ez justizia: presoak merkan-tziak dira. Duela urte batzuk ez zen pentsatzen ahal es-tradizioetan eta orain gauza naturala bihurtu da. Dena den, presoaren eguneroko borroka egoerari aurre eg-tea da eta horretan badu nahiko lan. Gainerakoa guk egin behar dugu maila guz-tietan. Baina ikaragarria da presoak gose greban sartu behar izatea herri mugi-mendurik edo beste solu-ziorik ez dagoela ikusten dutelako. Ezin pentsatuzkoa egiten zait hamar urtez es-petxean egotea zer den. Agian presoek atxikiko du-te!

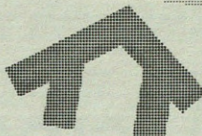
Pello Zubiria
Ihintza Ostolaza

EKO ATEASU
Keelavite poligonoa z/g
ASTEASU

EKO VILLALBA
San Juan Kalea, 9
EIBAR

EKO TOLOSA
Zumalakarregi kalea, 4
TOLOSA

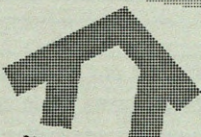
AUTOSERVICIO GORA-BERA
Agerretxe Ibilbidea
DEBA

EKO EUOMAR
Nafarroa Ibilbidea, 37
ZARAUZ

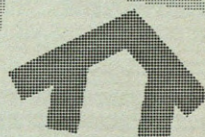
SUPER ANDONAEGUI, C.B.
Andonaegi kalea, 10
SAN PEDRO - DONOSTIA

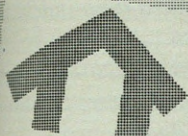
MERKEK IGLESIAS
Azkuene Kalea, 12
TRINTXERPE

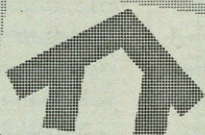
**SAN JUAN BAUTISTA
KOOPERATIBA**
Villas auzoa
HERNANI

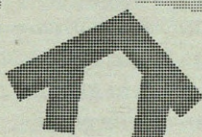
EKO IRUN
Blas de lezo, 22
IRUN

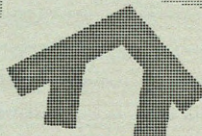
EKO LEZO
Avda. Jaizkibel, 1
LEZO

EKONOMATO ORBEGOZO
C/ Eliz-Kalea, 1
ZUMARRAGA

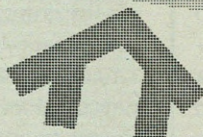
SUPER RENTERIA
Vicente Eliceagi kalea, 5
ERRETERIA

EKO BERAUN
Galtzaraborda Etorbidea, z/g
BERAUN - ERRETERIA

EKO ERREKONDO C.B.
Zigordia kalea, 7
ZARAUZ

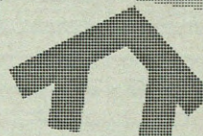
EKO LEGAZPIA
Urola s/n
LEGAZPIA

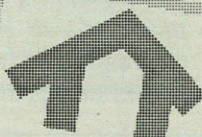
SUPERMERCADO SOKOA, C.B.
Sokoa Merkatalgunea, 7
Hirigintza (ARABARKA jalearearen atzean)
HONDARRIBIA

BETI MERKEK
Loiola kalea, 12
DONOSTIA

EKO ALTZA
Larratxo Ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

EKO VILLALBA
Torres Urquizu kalea, 13
EIBAR

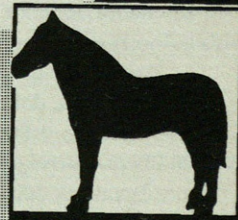

EKO AIETE
Ettxaidi Saila
AIETE - DONOSTIA

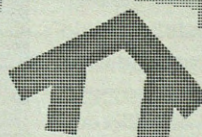

BASTIDA
Erdiko kalea, 32
MUTRIKU

ZURE ETXE ONDOAN

EKO

SUPER IZTIETA
San Sebastián kalea, 16
ERRETERIA

A ereduaren durundia

EUSKARAREN normalkuntzari inongo mesederik egin ez eta aurkako joera nahiz jarrerak pizteko instrumentua bilakatu den A ereduak eztabaidaren erdian jarri ditu sindikatu, Eusko Jaurlaritza eta alderdi politikoak. EAEko Gobernuak kontseilatzeko xedez sortu zen Euskararen Aholku Batzordeak onartu dituenetatik hasiko gara: «*A irakastereduak ez du betetzen Euskararen Legeak eta Elebitasun Dekretuak ikasleen bizkuntza gaitasunez agintzen dutena. B ereduari dagokionez, goizegi da antzeko ondorioak edo kontrakoak ateratzeko. Hala eta guztiz ere, denbora eta ahaleginekin batera, bi irakasteredu horien emaitzak, batipat azkenekoak, hobetzea espero da. Azken urteotako arazoetan hauek azpimarratu ditu, bestalde: «Badirudi irakas sistemaren bizkuntza politikak inertziatzat dibarduela, norabide*

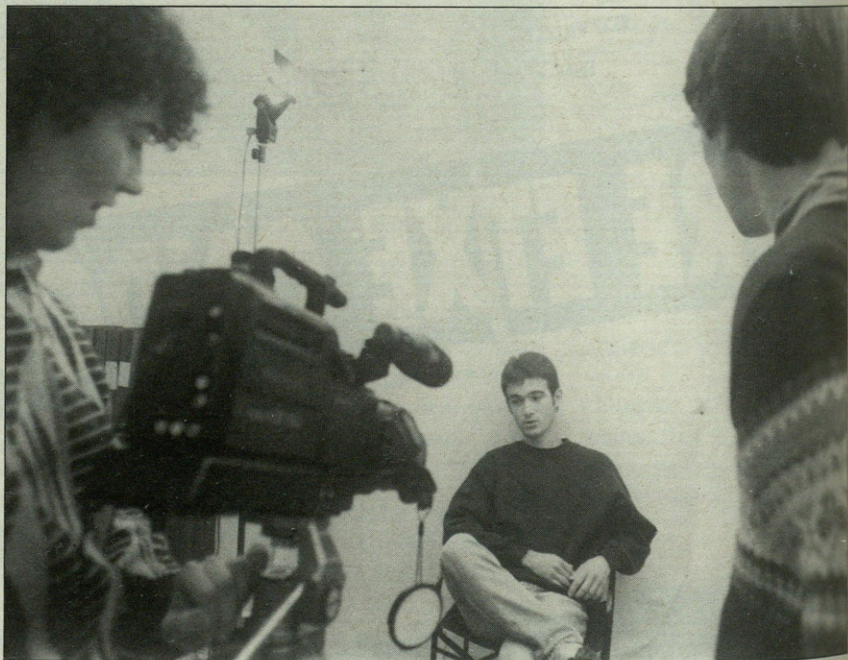
zebatzik gabe, eta horizontea ez dela oso garbi ikusten». Hala mintzo den adituen taldeari, eta collage moduan, EILAS sindikatuak EAEko Eskola Hitzarmenaz egindako prentsaurrean esandakoak erantsiko dizkiogu: «*A ereduak egun bere borretan irautea ez dator bat Eskola Publikoaren Legearekin. Hau dela eta, epe batean, desagertzearen alde gaude».*

Aurreneko argudioei ez baina bigarrenengoari berehala erantzun die Jose Luis Avila Hezkuntza Saileko kontseilariordeak —Buesaren itzalean aritu ondoren, irudi publikoa saiatzan ari denak—. «*A ereduaren desagertaraztea onartezina eta bideragaitza da*» posizionamendua, arrazoi bakarrarekin indartu du: «**EAEko ikaslegoaren laurdenak gutxienez eskatzen duen ereduaren desagertzea proposatzea astakeria da**». UGTk besarkatu eta gi-

zendu ditu Avilarenak: «*Euskararen instrumentalizazio berri baten aurrarian gaude. Hainbat sektorek «terrorismo linguistikoa»aren aldeko jarraitasunak erakusten ditu eta ez dugu onartzen EAEko irakaskuntza mundua KAS alternatibaren zabalkundearako baliatu dadin».*

Eskola Legearen inguruko tarte bateko isilunea ere hautsi da. EA alderdiaren balorazioak Buesa eta Madrilten tesiak gailendu direla azpimarratu eta hezkuntza akordioak ez duela inongo arazorik konponduko gaineratu du. Ikastolen Elkartek bestalde, negoziazioen hari mehea eten ez bada ere, hainbat iritzi kaleratzeko betahartu du: «*Sare pribatuan geratzeko ezer ere ez dugu negoziatuko eta Lege berrian lekurik ez izan arren pakturako bideari ekingo diogu*», aitatu du Antonio Camposek. Jose Luis Avilak, oraingoan ere, Gobernuaren

Barakaldoko Zinemaldi Amateurraren zazpigarren edizioa azaroaren 19tik 21era egingo da, aurten. Super 8 eta 16 milimetroko formatoetan oinarritzen den zinemaldi honetan zuri-beltzeko nahiz kolorezko ekoizpenak izango dira ikusgai, eta gaiari dagokionez, argumentalak, dokumentalak edo animaziozkoak. 1.800.000 pezetako (90.000 libera) aurrekontua bildu dute antolatzaileek edizio honetarako, aukeraketa baten ondoren erakutsiko diren lanak berriz, Barakaldoko Kultur Etxeko ekitaldi aretoan emango direlarik. Amateurren munduko kreazio lanen termometroa izan nahi duen edizio honek izango du jarraipen zabalagorik ARGIAko orrialdeetan.

TERMINOLOGIA

Dimisio. Nork bere zerbaiz uztearen edo lagatzearen egintza.

Administrazio Kontseiluak erabakia atzeratu badu ere, Barnet eta Anasagastiren ardurak azken orduetan gerta daitezke, dagoeneko. Odon Elorza alkateak aldaketa eskatu du. Joseba Arregi Kultura sailburuak, bere lekuan mantendu nahi ditu, baina. Sokatira honen ondorioak argitzeke dauden arren, Zinemaldiaren erronka berrien bultzatzaile eta erantzuleen lan eta asmoak hutsean geratu dira azken edizioa eta gero. Hiru urteko epea eskatu zuten norabidea finkatu eta arrakasta eta kalitatearen formula dastatzeko. Ez dugu oraindik fruiturik dastatu. Barnet eta Anasagastirekin edo gabe, Zinemaldiak, oso egoera kaskarretik onera egin beharreko bidea dago auzian. Datorrenean ez daitezen aurtengoak errepikatu.

tesiak argitu dizkigu, eta datorren maiatzean, batera edo bestera egin beharko duten ikastolei ez zaiela ez lizapenik ezta finantzaketa berezirik ere onartuko esateko hitz zehatzak baliatu ditu.

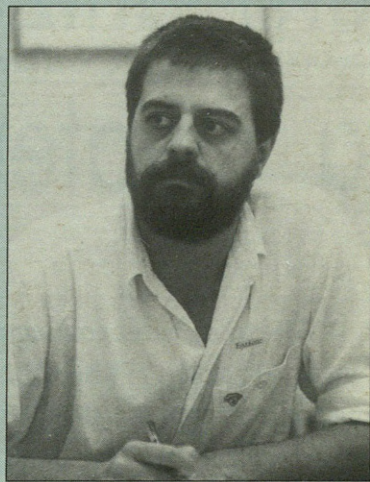
Norberak atera bitza ondorioak. Hona hemen gureak: ikaslegoaren laurdena baliagarria ez den eta lege motzari erantzuten ez dioten eredupean mantentzearen aldekoak, eredu horren aurkako jarrera terrorismo linguistikoarekin nahasten dutenak, ikastolen nortasuna lege baten pean zirt-zart lotzeko prest daudenak dira, zontzarrez, gaur egungo politika akordio nagusietan nagusitzen ari direnak. Hizkuntzaren auzian bezala beste eremuetan ere.

J.J. Petrikorena

Porrotaren gezurra, gezurraren porrota

EUSKALGINTZAREN aurkako gezirik zorrotzena porrotaren gezurra bilakatzen ari zaigu. Gezur soziala, ikaragarria. Politikaren, hobeiki esanda, politikari esker gizentzen direnen interesaren araberrakoa haziera ezaguturikoa.

Porrota eta konfliktua dira gaur egun euskarari buruz hitzegiterakoan gizarteratu nahi dizkiguten gezur zorrotzurikoa, gatazka eten-gabea, balizko diskriminazioa eta mendekuaren egarria euskararen alde egindako lan eskergaren oinarriak bailiran. Gizarte eritzia gidatzen duten betiko ahalduen erdalzaileen esku diren kontsigna banatzailak (komunikabide izatearena beste kontu bat litzateke erabat) euskarazko irakaskuntza porrota-gatazkaekin lotzen dute etengabe, administrazioaren euskalduntzerako saio xumeak diskriminazioarekin, gehiengoaren borondate begibistakoa batzuren inposizioarekin.

XABIER ALEGRIA

DATUEN indarra ezin ukatzekoa dugu: Araban euskarak ezaguturiko aurrerapausu nabarmena, euskarazko ereduaren bilakaera, D ereduaren ikasitakoek gaztelania A ereduaren ikasitakoaren pareko maila eskuratzen dutela OHOren amaieran, Nafarroako selektibitatean euskaraz ikasitakoaren tasa bata bestekoaren gainetik kokatua dela, Vascuencearen legearen mugak Bianako Oinezen gaindituak direla agerian jarri eta PSOEk zein Gobernuaren hizkuntza politikaren arduradunak halaxe onartu beharra...

Oztopoak, ezintasunak eta akatsak argiro ikusi arren euskalgintzaren porrota gezur hutsa dela barnerratu eta sozialki nabarmendu beharra dugu euskaldunok eta euskaltzale guztiok. Erdara nagusi den eremu latz askotan euskaraz eraikitako lorategi dexente osatuz joan gara, aurrera begirako itxaropenaren iturri. Etsipenaren mezuaurrean euskalgintzaren aldeko guztien lorpena.

OSO bestelakoa litzateke aldiz gezurraren porrotaz aritzea. Normalizazio tresna legal askoren huskeria begibistan jartzen ari dena gero eta gehiago. 1982ko azaroaren 24eko data duen euskararen erabileraren normalkuntzarako legean normalkuntza helburua ez zen bezala erabilera inola ere ez oinarri. Formalki adierazitakoa mamirik gabea. Legea aldatzea premiazkoa. Are premia larriagokoa euskalgintzaren indar eraginkorrena, herritarrena, indargabetzeko sorturiko bazterkeria eta zigor ekonomikoak alde batera uztea. Politikaren kontsentsutik euskaltzaleon adostasunera igarotzeko bidea jorratu beharra. Gezuraren porrotak porrotaren gezurrari jaterik eman ez diezaion behintzat. Behingoz.

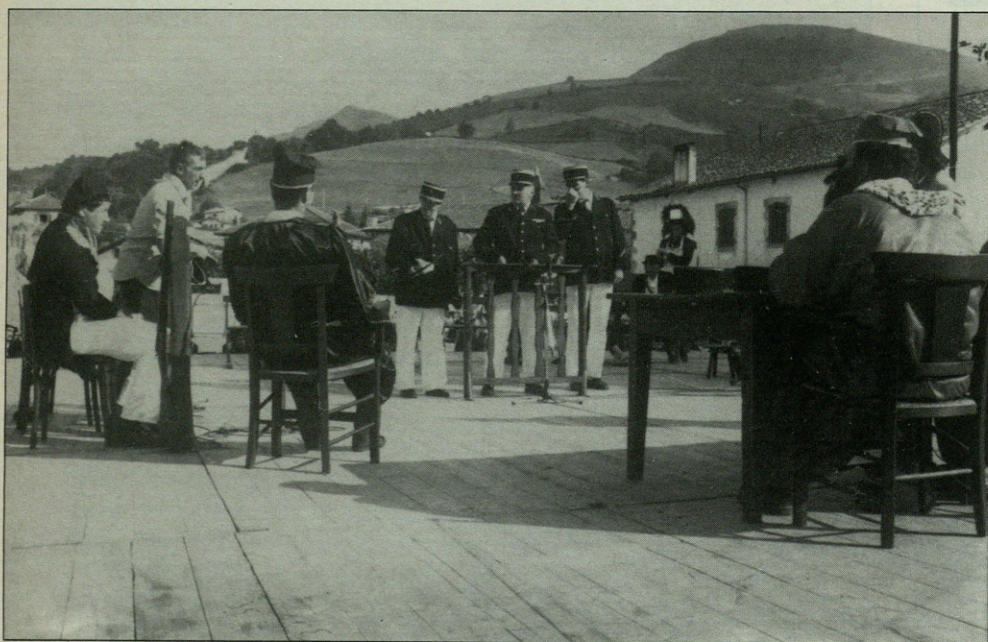
Euskal Herrian ugaltzen joan dira herri kutsuko antzezlanak

Herri antzerkigintza: kalitatea eta amateurismoaren uztardura

Euskal Herrian, batez ere Hegoaldean, kutsu herrikoia duen antzerkigintzak gora jo du azken bi urteotan. Gorakada hori Iparraldean orain urte batzuk hasi zen ematen eta, dirudienez, badago harremanik mugaz bi aldeetako bilakaeren artean. Herri deitu kutsu hori mugatzen saiatu gara eta oso izaera ezberdineko antzerki motak aztertu ditugu: profesionala zein amateurra, lau mila ikusletik gora izan dituen eta talde txiki bati zuzendurik dagoena... Protagonisten hitzak bildu ditugu arrakastatsu izatearen arrazoia aztertzeko.

ZAILA gertatzen da herri ezaugarria duen euskal antzerkigintza mugatzea. Bada tradizio antzerkia, Iparraldean gordea, maskarada, pastoral, tobera, kabalkada eta beste moldeetan bildua. Hegoaldean indarberritzen ari da herri antzerkigintza-rako joera: Lekeitiok ekin zion bideari eta gero Zeanurik eta Ondarroak. Zarautzen ere antzeko ikuskizun batek urteak egin ditu. Bi eredu hauen ezaugarri nagusiak herri osoak parte hartzea, nekazari giroari —gehienetan— begira egitea eta milaka lagun biltzea dira. Ipuin kontalaritzak ere edaten du tradizioetik, antzinatasun handienekoa apika, baina oso ikusle gutxi exigitzen ditu eta normalean pertsona batek emana da. Badira, azkenik, talde profesionalek eginiko muntaiak, batez ere duten kutsu herrikoia-gatik sekulako arrakasta lortu dutenak: Ama Begira Zazu eta In Fraganti, alegia.

Antzezlan guzti hauei darian herri kutsuaren

Iparraldeko antzerkien arrakastak eta jendearen partaidetzak eragin dute Hegoaldeko suspertzea.

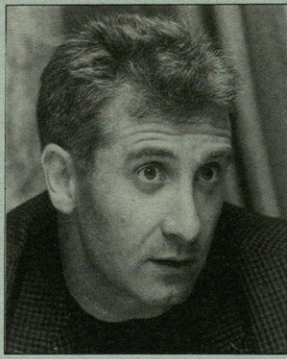
Zein da zure ustez, herri-antzerkiak egun lortu duen arrakastaren arrazoia?

KOLDO AMEZTOI

«Hiru uhainak» eta beste

KOMUNIKABIDEEN nagusitasunaren eraginez, ipuin kontalaritza oso galdurik zegoen. Bapatean, Estatu frantziarrean —eta Hegoaldean ere bai, neurri batean— adin bereko jendearen artean nik orain 12 urte hasi inizatiba hedatzen joan da. Jendeak berriro ere badu ipuinak entzuteko beharrik, beren espiritualitatearen beharrik asetzeko: betiko barne galderei erantzuteko, eguneroko bizitzatik amets hauen bidez ihes egiteko, ilusioa berreskuratzeke... artistarekiko harremana eskatzen du. Ipuin entzute horrek emotibotasuna ekartzen dio eta hausnarketarako bidea ezartzen, artistarekiko harremana eskatzen du. Beraz, gure entzulegoa jende helduak osatzen du.

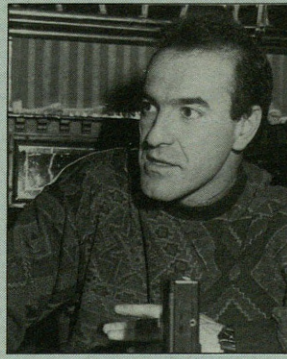

PIER-PAUL BERZAITZ

«Harizpe», «Oihenart» pastoralak

JENDEAK —zaharrek nahiz gazteek— bere erroei begiratzeko beharra sentitzen du egun. Bere oinarrietan dagoen zerbaiten bila dabil. Gainera, euskaldunok afektiboki adierazgarriak zaizkigun ikuskizunak estimatzen ditugu, beroak, baina estetikari gehiegi erreparatu gabe. Informazioaren baxoan murgildurik, gure izatea erakutsiko diguten kultur adierazpenak bilatuko ditugu. Herritarrek, bestalde, egin dezaketen mailako lana —eta ez maila profesionalekoa— eskatzen zaienean motibatzen dira eta ondo egiten saiatzen; eta horrela kalitatezko lana birbiltzea lortzen dute.

Horretaz gain, badago mitifikaturik gure antzerki zaharra...

GONTZAL MENDIBIL

«Iparragirre hegalaria» Zeanurin

HERRIAREN partaidetaz gain, gure herri operetan aktore profesional batzuek ere parte hartu dute eta teknika aldetik ere aurrerapenak izan ditugu: argiak, sonorizazioa, orkestra eta koroa... maila igotzea lortu dute.

Baina arrakasta ez da bide horretatik iritsi. Herri antzerkia izateak eta jendeak parte hartzeak erantsi dio indarra lanari eta motibazio berezia sortu du partaide eta ikusleen artean. Beraz, emozio une berezia eman da komunikazio bide horretan. Herriak bizi izan du geure lana. Kalitatea eskaintzea ere zaindu dugu. Herri aktoreek erakutsitako seriotasuna eta jarri duten sentimendua izan dira lortu dugun arrakastaren arrazoia.

ANE GABARAIN

«In Fraganti»

GURE muntaia txikia denez gero, leku guztietara eramanez ahal izan dugu eta 70 bat emanaldi eskaini ditugu, batez ere Gipuzkoan. Jendeak horren ondo erantzutearen arrazoia hizkuntza herrikoia erabili eta gaiaren aldetik zailtasunik ez izatean datza. Herri txikietan lortu dugu batez ere arrakasta. Inprobisazioak ere bizitasun handia ematen dio lanari.

Euskal Herrian ez dago antzerkia ikusteko ohiturarik eta gurea bezalako lanak, egitura xehekoak, beharrezkotzat jotzen ditut, lehen urratsean batean, ikusleak antzerkira hurbiltzeko eta horrelako gauzak ikusten hezitzeko. Geroago iritsiko da lan sakonagoak eskaintzeko aukera, bilakaera baten ondoren.

arrakastaren arrazoieta ikertzen saiatu gara. Adituen esanetan, Gerraurretik Hegoaldean herri-tradizio handia eman zen antzerki-gintzaren alorrean. Iritzi horrekin ados agertu da Gontzal Mendibil, Zeanuri herriak paraturiko «Iparragirre hegalaria» lanaren egilea, «Zeanurin gerraurrean

maiztasun handiz eta gerraostetik hamar urtetan behin burutzen den inizatibari jarraipena eman diogu».

Inspirazioa Iparraldean

Baina, dirudienek, antzerki tradizioa zuten herriek, ge-

rraurreko bideari jarraitzeko erabakia hartu baino, Iparraldeko ikuskizunek eza-gutu gorakada eta arrakastaren ondorioz eutsi diote erronka honi. Hori aitortu digu Imanol Agirrek, Lekeitioko «Gastibeltzaren karabinak» ikuskariaren sortzaileak, «nik oso gogoko ditut pastoralak eta gauza bera

gertatu zaie Zarautz eta Zeanuriko antolatzaileei. Hala ere, ez dugu pastoralaren ereduak kopiatu: ideia bildu (antzerkia kalean egitea, kanta herrikoia erabiltzea eta gai historikoa aukeratzea) eta egitura geureganatu dugu, baina gero hemengo kutsua eman diogu».

1991 eta 1992an zehar estreinatu diren herri kutsuko antzezlanak

	Eguna	Taldea	Lana
Antzerkigintza tradizionala	91/VII/21	Muskildi herria	Harizpe pastoral
	91/VIII/4	Baigorri herria	Pontzio Gauxori tobera
	91/VIII/4	Amikuze bailarako herriak	Bethi giblekotez aintzina tobera
	91/VIII/15	Larrañe herria	Xalbador pastoral
	92/I/5	Eskiula herria	Maskarada
	92/II/2	Altzurükü herria	Maskarada
	92/IV/26	Irurialdeko herriak	De Trèville pastoral
	92/VII/26	Santa Grazi herria	Santa Kruz pastoral
	92/IX/20	Muskildi herria	Oihenart ikusgarria
Herri antzerkia	91/VII/14	Lekeitio herria	Gastibeltzaren karabinak
	91/IX/9	Alproja	Azken abordajea
	92/VII/14	Zeanuri herria	Iparragirre hegalaria
	92/IX/9	Alproja	Guggenheim, lagunok...!
	92/X/31	Ondarroa herria	Kresaletan
Ipuin kontalaritza	91/IX/26	Koldo Ameztoi	Hiru uhainak
Antzerki herrikoia	91/X/18	In Fraganti	In Fraganti

Berak esan digunez, «*hemendik kanpo, Katalunian adibidez, zeharo barrituta daude ikuskizun hauekin, ehun aktore taula gainean eta hiru eta bost mila arteko ikusle-kopurua saio bakoitzean*».

Imanol Agirreraren ustez, garrantzi handia du herri antzerkia kalean burutzeak, «*Euskal Herrian bada*

oraindik ere kalerako joerarik, Erdiaroko tradizioari lotua. Hemen ikuskizun horiek antzezteari utzi bazitzaion ere, berriro ekin zaienean, jendea aise burbildu da parte hartzera. Ez da gauza bera gertatu aretoko antzerkigintzarekin, horretan ez bait da tradizioziorik izan».

Eta herri antzerkiaren ar-

datzez galdetzerakoan, «*aktore lana izugarria izan da, sekulako maila erakutsi dute; bada partehartzailen artean aktore-harrobirik. Hala ere, ez dut uste —antzerkigintza profesionalaren egoera tamalgarria dela eta— inork horretaz bizi nahi duenik. Beraz, kalitatezko lana eskaintzeko izugarrizko esfortzua*

egin behar da bilabetetan zehar, baina diziplina bidez lortu dugu».

Bi emanaldi burutzeko horrenbesteko lan egiteak konpentsatzen duenentz

«Jendearen partaidetzak, gaiarekin asmatzeak eta doinu egokiak erabiltzeak ekarri du arrakasta» ●
IMANOL AGIRRE

Gerraurretik antzerkigune ziren herrietan hasi da garatzen herri antzerkia.

itaundu diogunean, berriz, «*duda asko sortu zen azken asteetan, baina emanaldia amaitu bezain laster denak komentzitu ziren. Saio gehiago burutzeko arazoa ekonomikoa da; Zuberoan, berriz, ekitaldi bat antolatzetik bi eman eta azkenik bira bat egitera iritsi dira*».

Hiriko giroa nagusi zen

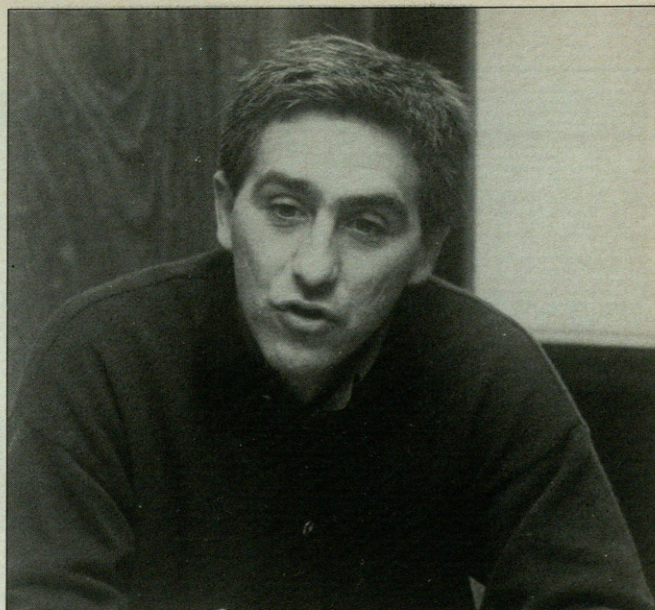
unean nekazari giroan oinarrituriko antzerkigintzak gorantz egiteak sortu du neurri batean harridura. Beraz, herriak lan hauetan aurkitu dituen ardatzak biltzeko ditugu, «herriko partaideak zirenez gero, inplikazio horrek bizkortasuna eta bizitasuna ekarri du. Gaiarekin asmatzeak ere badu garrantzirik, herriaren edo Euskal Herriaren historia herriak oso gertu sentitzen bait du: sinplea, zuzena eta ulerterraza egin zaio. Jendeak katurako jenera duenez gero, kantu eta doinu ezagunak atseginak egin zaizkie».

Lan profesionalak ere bai

Ama Begira Zazu-k hasi zuen antzerki herrikoien bidea. Baserriko herriari

begira sortua, herri kulturaren osagaiak erabili dituzte: hizkera (gipuzkera), forma xehea, tematika ulergarria eta herriarengandik oso hurbil, «euskal antzerkigintza normaldurik ez dagoeenez gero, beharrezkoa zen baserri giroari begira sortutako ikuskari profesionala gauzatzea. Esperimentazio lana izan da eta ondo prestatuta zegoen —esan digu Imanolek—. Ez da errazkeriatan erori, ez zait iruditzen atzerapauso a izan denik. Gainera, birtarren ikuspegitik sortu dira kritikak. In Fraganti-koek ere —lan zainduago batekin— bide bera jorratu dute.

Ipuin kontalaritza da orain arte aipaturikoetatik tradizio zaharrenekoa eta urrunen dagoena, «giro intimoa behar du, minimaltasuna da bere ezaugarri nagusia eta sujetua baka-

Imanol Agirreraren ustez, Ama Begira Zazu-k edota In Fraganti-kin egin esperimentazio lana oso positiboa izan da.

rra izateaz gain, ez du berezko aktore lanik egiten» dio Imanol Agirrek. Bere gorakada, agian, ez da bestena bezain nabaria izan, «oraindik ere oso jende gutxi ari da kontalaritzan, ez da ezagunegia, baina 'Hi-

tza Pitz' jaialdia eta Koldo Ameztoren ipuinen bidez bedatzen ari da. Euskal Herrikan kanpo ezagunagoa da lan hau».

Ritxi Lizartza

Harpidedunek EUSKAL KULTURAREN URTEKARIA merkeago eta etxean

ARGIA astekarian harpidedun zaren horri, Urtekaria zure etxean jasotzeko aukera ematen dizugu, eta gainera askoz ere merkeago. Jakinik astekariaren harpidedun gehienek eskuratzen duzuela ARGIA Egunarekin batera argitaratzen dugun Euskal Kulturaren Urtekaria, alboan dagoen harpidetza txartela betetzea nahikoa izango da, hemendik aurrera urtez urte zuen etxeetan jaso ahal izateko. Harpidetza txartel hau bidaltzen digutenei aurtengo Urtekaria 92 aparte kobratuko diegu, baina datorren urtetik aurrera astekariaren harpidetza-sariarekin batera.

ARGIA: Industrialdea 1 eta 2 pabilioiak. 20160 Lasarte-Oria

IZEN DEITURAK	
HELBIDEA	
Tfnoa	
HERRIA	
Kp	
HERRIALDEA	
BANKUA/AURREZKI KUTXA	
SUKURTSALA	
Sukurtsalaren zka	
KONTUAREN ZENBAKIA	
HARPIDA ZENBAKIA	

Harpidetza sariak (BEZ barne)

Hego Euskal Herrian: 1.250 pzta.
Iparraldeko Euskal Herrian: 80 libera.
Estatu Espainiarrean: 1.250 pzta.
Gainerako Estatuak: 1.600 pzta.
Airez: 3.200 pzta.

Urriaren 30ean hasi zen Bilbon Dantza Denboraldia

Antzerkia eta dantzaren arteko jeneroa sustatzen duen ekimena

Puertas Abiertas konpainiak antolatuturik, iragan astean hasita ekainera bitarte burutuko da Bilbon Dantza Denboraldia. La Fundación aretoan izango da emanaldi bat hilabetero, zenbait artistaren eskutik.

ORAIN dela sei urte sortu zen Puertas Abiertas konpainia, eta denbora horretan, kanpoan Euskal Herrian baino emanaldi gehiago egin dituzte; Bar-

tzelona, Valentzia, Madril, Praga eta Glasgow-en, besteak beste. Partaideak, Estatu Batuetako American Dance Festival jaialdian eta New York-eko M. Cunningham School-en burutu zen ihardunaldi batzuetan ere aritu ziren.

Bilboko talde hau bi zereginez arduratzen da: dantza konpainia eta gestioa. Azken arlo honetaz, Laura Etxeberria eta Luque Tagua arduratzen dira. Horrela, zenbait ekitaldi antolatu dituzte honez gero, azken lau urteetan burutu diren Dantza Asteak kasu, eta aurten beste proiektu bat aurrera eraman dute: Dantza Denboraldia.

Jaialdi honek antzerkia eta dantza arloak nahasten dituen jeneroa jorratzen du. «Guk, 'Antzekia eta dantzaren artean' izena jarri diogu. Dantza garaikide edo modernoak bizkuntza bat eta egitura bat erabiltzen ditu eta bi arloen arteko muga desagertzen da. Beste jarduera bat da, azaldu digu Luque Taguak. Dantza garaikidearen espe-

Zentro koreografiko bat sortzea da Puertas Abiertas Bilboko dantza taldearen azken helburua.

zailizazioa da, eta jenero honen joera berriak biltzen dira bertan.

Denboraldia aurrera eramateko garaian, Bizkaiko Foru Aldundia, British Life aseguru etxea, La Fundición, eta Tarima antzerki taldearen laguntza izan du. Laguntza hauek direla eta, gauzatu dute urtebeteko trapezua duen proiektu hau.

Urtetik ekainera bitarte, bidetxo izango dira emanaldiak La Fundición aretoan: urriaren 30ean New York-en bizi den Bartzelonako Marga Guergue-k «Constanza» ikuskaria aurkeztu zuen, azaroaren 20an Lisboako Francisco Camacho-ren «O Rey no exilio» ikusi ahal izango da, eta abenduaren 18an Valenziako Compañía Mar Gómez-en «A la larga algo te hará». Obra hauez gain, Marga Guergue-k teknika eta inprobisazio ikastaro bat eman zuen urriaren 26tik 30era bitarte, azaroaren 26tik 27ra bitarte Bartzelonako Carmen Vidal-ek eszena espazio ikastaro bat, eta abenduan dantza modernoko beste bat emango du Pedro Berdayes madrildarrak.

Bide berri bat zabaldu

Puertas Abiertas taldeak egoitza duen La Fundición aretoan burutuko dira emanaldiak. «Antolatu ditugun ekitaldien bitartez, ohizko tokietan ikusten ez diren dantza ekarri nahi izan dugu leku ezberdin batera, La Fundición-era, alegia—aipatu digu Luque Taguak—; beste bide bat zabaldu eta kulturaren bitarteko espazioa bilatzeko». Aurrekontu handiko ikus-

Marga Guergue, «Constanza» ikuskariko dantzari eta koreografia arduraduna: «Dantzari gisa asko ikasi dut New York-en»

ARGIA. Urriaren 30ean antzeztu zenuten «Constanza» obra.

M. GUERGUE. 60 minutuko dantza-antzerki lan honetan ni eta Verónica de Soyza gara protagonistak. Normalean, musikari baten laguntzaz aritzen gara zuzenean, baina berak ezin izan du emanaldi honetan parte hartu.

Urtarrilean hasi ginen Verónica eta biok elkarrekin lan egiten, eta ekainean, Massachusetts-eko jaialdi batean aurkeztu genuen «Constanza». Hala ere, luzeagoa izan da prozesua, iazko otsailean hasi bait ginen lana prestatzen.

A. New York-en diharduzu.

M.G. Hamar urte darimatxat dantzari esker bizi-tzen, sei hiri honetan. New York-en igaro dudan denboraldiari esker, dantzari gisa asko ikasi dut.

Nahiz eta konpetentzia askoz handiagoa izan, artearen mundua zabalagoa da, hobeto ulertua dago, gauza arraroagok egin daitezke, ikusle gehiago daude, eta lan gehiago ikusteko aukera izaten dutenez kontzeptuak askoz ere zabalagoak dira. Koreografia arduradun bezala ere laguntza handia izan da neretzat, obrak aurkezteko aukera ugari eskaini dizkidalako.

New York-era joan aurretik, Bartzelonan Agustín Fernández musikariarekin lan egiten nuen, eta konturatu nintzen hiria txikia egiten zitzaidala. Beste musikari eta dantzari batzuekin jardun

nahi nuen, eta Bartzelonan Fernándezekin aritzea zen nere aukera bakarra. Zertzeladak aurka zeudelako; ohitura, denbora eta dirurik ez daudelako; eta inor ez delako jenero honetako lanak ikustera joaten.

New York-eko interesgarriena dantzarien elkar-atea da. Oso handia da, eta laguntza asko nahiz dantza kontzientzia handia daude; dantza, kultur helburu, eguneroko jarduera eta lanbide bezala.

Hemen ez dago, Estatu frantziarrean bezala, kultur politika zuzenik, Amerikan ere ez baina ekimen pribatua dago. Edozein pertsonari eska diezaiokezu diru laguntza, legeriak erraztasunak eskaintzen dizkiolako pertsona horri zerga aitortzena egiteko garaian.

produktuak aurkezteko lekua izango da». Zentro honetan, musika, antzerkia edo beste zenbait arlotako artistak, ikastaro, zuzeneko emanaldi edo beste hainbat

kariak ez eta muntaia txikiak ere ez diren obrak ikusteko egokia da aretoa hau. Bertan, 70 pertsona inguru sartzen dira. Beren ustez, denboraldian arituko diren artisten lanak, ohizko antzeztokiak ez diren beste toki batzuetan egin behar bait dira.

La Fundición, berez, dantza eskola bat da. Bertan, arte galeria bat, eta dantza modernoa erakusten den beste gela batzuk ere daude. Hala ere, edozein jarduera egitea posible da leku honetan. Ordenarearen bitartez egindako musika kontzertuak egin

izan dira, antzerki muntaiak... Dantza Asteak eta Denboraldia antolatu ondoren, Puertas Abiertas-en helburua zentro koreografiko bat sortzea da. Taguak komentatu digunez: «Zentro koreografiko bat gauzak gertatzen diren espazio eragilea da. Ez dantza bakarrik. Bukatuta dauden

ekitaldi antolatzeak aukera izango lukete. «Eskutitz bat bidali dugu kontserbatorio, musika eskola, antzerki talde nabiz ekoizpen etxe eta arte eskoletara, gure aretoa eskainiz euren ekitaldiak egin ahal izateko», esan digu Laura Etxeberrriak.

Joxi Goikoetxea

Hizkuntza minorizatuetakoa idazleen elkargune berria sortu da

Vox Europae, bizirik dagoen Europa desberdin baten ahotsa

Europako hizkuntza minorizatuak biltzen dituen elkarte berria sortu da. Vox Europae jarri diote izena, eta erabilera urria duten hizkuntzetako idazleen arteko elkarlaguntza eta informazioa bultzatzeko asmoz sortu da. Bi euskal ordezkari ere parte hartu dute jardunaldietan, Mariasun Landa eta Erramun Baxok-ek, eta beraiekin izan gara asmo berriez eta helburuez hizketan.

Mariasun Landa izan da Vox Europae-n Euskal Idazleen Elkartearen izenean parte hartu duena.

EREMU txikietakoa hizkuntzetan idazten duten idazleak bildu berri dira Luxemburg-en Europako Idazleen Kongresoak antolatutako jardunaldietan. Bertan, Europa osoko hizkuntza minorizatuetakoa idazleen arteko harremanak

estutu nahian, Vox Europae izeneko talde eragilea sortzea erabaki dute bertara bildutakoek. «Festival de Petites Langues et de leur Literatures» (Hizkuntza Txikien eta beren Literaturen Jaialdia) izenpean egindako jardunaldiotan, besteak

beste, bi euskaldunek ere parte hartu dute: Erramun Baxok, Euskaltzaindiaren izenean, eta Mariasun Landa, Euskal Idazleen Elkartearen ordezkari gisa.

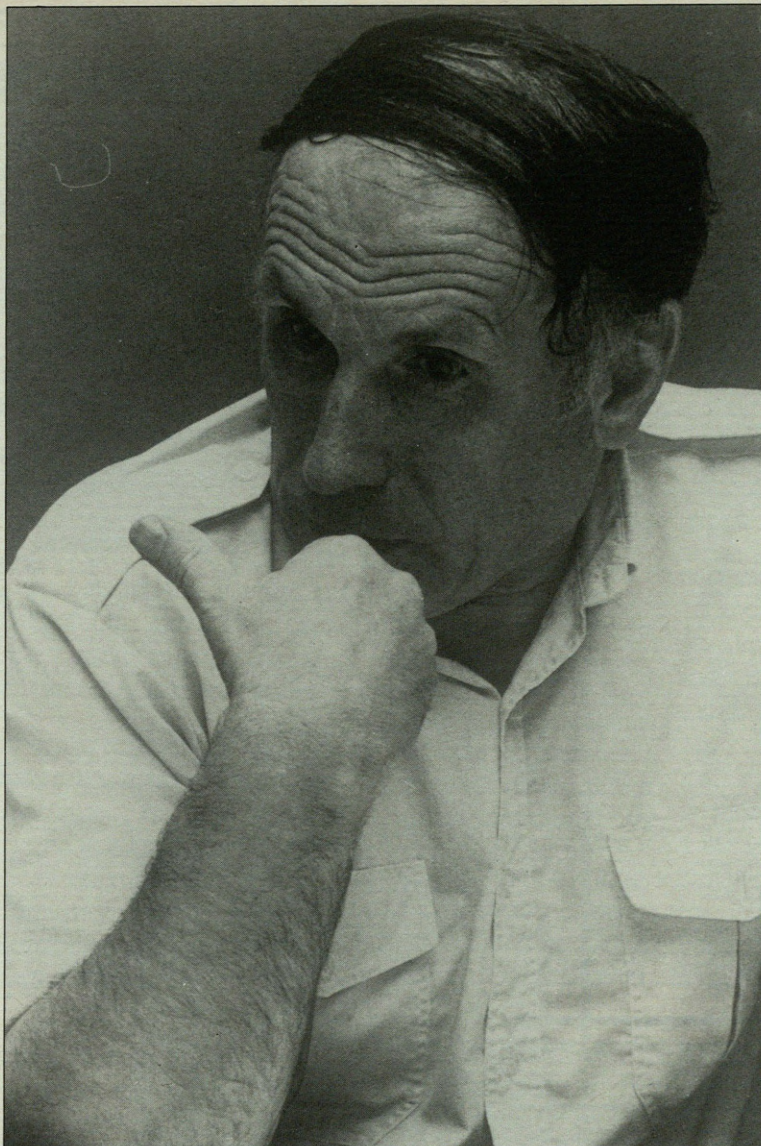
Lau egunetan burututako jardunaldietan izandako giroa idazleek elkar ezagu-

neko oso aproposa izan de-
la adierazi digu Mariasun
Landak idazleak. Bere ustez,
gaurdunaldiotan izandako
oso nagusia oso garbi
agertu da: Maastricht au-
rean badago balako sen-
timendua, ea Europako
hizkuntza eta kultura txiki
berriekin zer gertatuko den,
eta horren aurrean, Vox
Europae, hizkuntza mino-
ritatueta idazleen arteko
elkarlaguntza eta infor-
mazioa bultzatzera dator.
Elkarte berria sendotzeko
erretan, bestalde, dagoe-
neko lehendakaria eta idaz-
leak izendatu dituzte: Lillis
Ollaoire idazle eta kantari
dondarra eta Wilko Berga
idazle frisiarra. Euskal ida-
zleekin kontakto lana, be-
rretz, Mariasun Landak egin-
go du, eta interesatuta da-
guen edonork ateak zabalik
jartzea adierazi digu.

Gurean egoera baikorragoa

Erramun Baxok hizkuntza-
erriak azaldutako txoste-
rean, besteak beste, Euskal
Herrian eskoletan dauden
hizkuntz formakuntza ere-
du desberdinen berri eman
zuen eta baita euskarazko
haur literaturaren halako
historia ere egin. Honekin
erreturik, euskal liburugintza
ere aztertu zuen, eta besteen
aldean, «gurean egoera bai-
korragoa da, beste batzuk
arunt minorizatuak bait
dira, Laponiakoa kasu; ez
dakit batzuek noiz arte
irauten duten, libururen
bat edo beste ateratzen dute
dirulaguntza dutelarik, eta
baita».

Bestalde, eta elkarte ho-
nekin egin beharreko bidez
galdetu diogunean, Maria-
sun Landak agertu digunez,
«oraingoz elkar ezagutzeko
eta bide batzuk eraikitze-
ko».

nahi bat da, eta beste modu
bateko proiektuak dinami-
zatzeko tokia izan daiteke.

Azken batean, Maas-
tricht-ekoaz aparte beste
Europa bat badagoela era-

kusteko». Izan ere, eta aurre-
ko ideien haritik, elkarla-
nean aritzeko konpromezu

Euskal
liburugintzari
dagokionez,
Europako beste
hizkuntza
minorizatu-
en aldean gurean
egoera
baikorragoa dela
uste du Erramun
Baxokek. Hala ere,
Euskal Herriko
zatiketari
dagokionez, datu
kezkarriak
badaudela ere
«Iparraldean
haurretan laurden
txiki batek
gogorazten du:
«Iparraldean
haurretan laurden
txiki batek
bakarrik zerbait
egiten du eskolan
euskaraz, eta
Hegoaldetikiko
egoera arunt
desberdina da».

Hil ala biziko egoera

MUNDUKO ia populazio erdia lau hiz-
kuntzaz mintzatzen da: txinera, indiera,
ingelesez eta espainieraz. Beste % 20 bat
beste zazpi hizkuntzetan mintzatzen da,
eta % 14 inguru beste hamabi hizkuntzaz.
Hala ere, beste hiru mila inguru hizkuntza
mintzatzen dira mundu osoan. Hizkun-
tzen arteko joera, bestalde, oso garbia da,
alegia, hizkuntzak gutxitzekoa.

Baita Europan ere. Esate baterako, az-
ken urteotan Britainia Handiko manx
hizkuntza desagertua da dagoeneko. Eta
dirudienez, XXI. mendean ere hainbat
hizkuntza minorizatu bide beretik jotzeko
arrian leudeke.

Izan ere, gaurko Europa politikoaren
mugen azpitik, 40 bat hizkuntza minori-
zatu bizi dira. Gehienek ehun mila hiz-
tunetik behera dituzte eta inongo babes
politikorik gabe bizi dira. Gainera, hiz-
kuntza minorizatueta ia hiztun gehie-
nak, elebidunak edota hirueledunak dira.
Hil ala biziko egoera gehienentzat.

Euskara ere egoera horren partaide da.
Hiztun kopuru hain urria ez badu ere
(700.000-800.000 artekoa), lurraldeko oso
egoera desberdinean bizi da. Erramun
Baxokek halaxe adierazi digu: «Aurrera
begira, Europako herri hizkuntza bakoit-
zak bere bidea asmatu beharko du».

Gerardo Markuleta, idazlea

«Honelako ekimenen bitartez aurreratzen da askotan»

ARGIA. *Vox Europae bezalako topaketetan besteen egoerak gertutik ezagutzeko modua izaten da...*

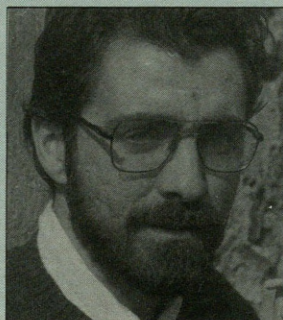
G. MARKULETA.

Hizkuntza desberdinetako egoera aztergai duten era honetako kongresu eta jardunaldi hauen betebeharrak nagusia, nere ustez, eguneroko jardunetik irteten eta norberaren hizkuntzatik atera eta elkar ezagutzeko aukera ematea da. Elkar ezagutzeko bidea ematen duten neurrian positiboak dira. Gure eguneroko eztabaidetan askotan gehiegi nahasten gara, eta honelakoetan besteen egoerak gertutik ezagutzeko aukera baliagarria izaten da.

A. *Hizkuntza minorizatu*

batzuetan hizkuntza kontzietzia oso apala izaten da...

G.M. Batzuetan bai, hizkuntza minorizatuaren kasuan beste hizkuntza nagusien menpean norbere hizkuntzarekiko autoestima zenbaitetan ia ez da garatzen, Asturias-en esate baterako. Hizkuntza minorizatu batean idaztea, norberearen aldeko aukeraketa bat da, zentzu honetan beste edozein hizkuntzatan egin daitekeen bezalakoa. Norbera bere munduan aritzea bezala da. Batzuetan, kanpotik begiratuta, galdutako erronka batean aritzea dela eman lezake, baina ez; txikia izateak beste aldeko

faktore asko ere baditu.

A. *Non egon daiteke, idazle bezala, beste hizkuntza minorizatu horiekiko interesa?*

G.M. Bakoitzaren egoeraren arabera. Batzuk aurrerago doaz, eta kalitatezko lanak argitaratzen dituzte. Beste batzuk ez hainbeste. Baina sortzen den elkartasuna handia

izaten da, eta horrek animatu egiten ditu idazleak; bidean goazela elkarri begiratu eta besteen intereseko gauzak ikusteko, batez ere.

A. *Vox Europae bezalako elkarteek garrantzia nola baloratuko zenuke, testimoniala buts butsik?*

G.M. Honelako ekimenen bitartez aurreratzen da askotan. Era honetako elkarteak beharrezkoak dira, loturak indartzeko eta baita Administrazioarekiko nolabaiteko loturak ezartzeko ere. Era honetako ekitaldiak bultzatzeko ere balio dute eta baita proposamen zehatzak bideratzeko ere.

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4

Telf. 42 06 24

20004 DONOSTIA

sendoa hartu dute bertan parte hartu dutenek, eta norbere herriaren baieztapenetik abiatuz, beren arteko lankidetzak zehaztekoan dira.

Hizkuntza minorizatuetan, batez ere, benetan irabazten ari direnekin elkartu behar dugu ●
MARIASUN LANDA

Hala ere, eta orokorrean ateratako inpresioaren ondorioz, Mariasun Landak bere iritzia pertsonala ere adierazi digu: «Jardunaldiotan bildutako gebienak oso egoera kaskarrean dauden hizkuntza minorizatuak dira, bori bala da;

nik uste dut hizkuntza minorizatu horiek barremanetan egon behar dugula. Baina aurrera begira, dagoeneko beste perspektiba politiko eta linguistikoak dituztenei begira egon behar dugula uste dut.

Honekin lotuta, minorizatu izanda ere, katalanera ez zuten gonbidatu, hiztun kopurua handia bait du, eta beste maila batean dagoelakoan. Euskararen gainean, bestalde, honela mintzatu zaigu Erramun Baxok euskaltzaina: «Hego eta Ipar Euskal Herriaren artean euskararen baitan oso egoera desberdinak bizi dira. Iparraldean baurretan laurden txiki batek zerbait egiten du eskolan euskaraz, eta Hegoalderekiko egoera arrunt desberdina da. Ondorioak bistan dira.

Patxi Sarriegi

Estreinatuta da «Les nuits fauves», Cyril Collard-en lehen filmea

HIESari buruz ikuspegi ezberdina duen filmea

Cyril Collard zinema zuzendari gazteak HIESaren fenomenoaz azaltzen du orain arte egin ez den bezala, «Les nuits fauves» bere lehen filmean. Bertan, giro gogor eta hiritarrak dira nagusi.

Cyril Collard-ek sortu duen pertsonaia autobiografikoaren istorioa da «Les nuits fauves».

HIESa nagusi diren amodiozko triangelu batean, Jean, Samy bere laguna, eta 17 urteko Laura neska gaztea dira protagonistak. Cyril Collarden ustez: «Ez da neska batez maitemintzen den homosexual baten istorioa, ezta mutil bat ezagutzen duen heterosexual batena ere: zatituta dagoen tipo baten istorioa da, bazterrik bazter abiada bizian dabilena».

J.M. Heritz

Kalkuta-ko bizimodu latza

Argitaratu berri da Estatu espainiarrean, Amitav Ghosh-ek idatzirikoa «El círculo de la razón». Idazlan honek, Estatu frantziarrean argitaratutako elaberri onenari ematen zaion Medicis saria lortu zuen 1990ean; eta bertan, Kalkutako bizitza, jendea, hiri honen miseria eta arazoak, islatzen ditu Indiako idazleak. Mitoak eta arrazoiaren arteko istorio bat.

«Petroleo»: Pasoliniren mamuak

Hil aurretik, 1975an Pier Paolo Pasolinik idatzitako «Petroleo» plazaratu da Italian. Bukatu gabe utzi zuen saiakera-elaberri honetan, Pasolinik bere bizitzan izan zituen mamuak agertzen dira. Bertan, mafia, politiko ustelak, salduta dauden enpresariak, klase borroka, eta sexua dira gai nagusiak.

Z I P R I Z T I N A K

URRIAREN 21ean estreinatuta zen Parisen Cyril Collarden lehen luzemetraia, eta interes handia piztu da, honez gero, kritika eta ikusleen artean. Egunotan ere, filmea ikus daitekeen 15 zinemaretoetan ilara luzeak daude.

«Les nuits fauves», aurrekontu txiki baten bitartez burutu du: 25 milioi lirera (500 milioi pezeta inguru); eta lan hau egin aurretik, zenbait bideo-klip eta laburmetraia egin zituen Collardek, baita bi nobela ere. Jean Genet eta Pier Paolo Pasoliniren eraginak dituen luzemetraia hau, Jean, Cyril Collardek sortu duen pertsonaia autobiografikoaren istorioa da; berak duen bizitzeko gogo delako medio, inguruko giro gogor eta ilunetatik irteteko xedea.

Collardek berak 1989an idatzitako eta izenburu berbera duen liburuan oinarriturik dago filmea, eta bertan agertzen da gizartearen langa eta aurkitzen aurka zinemagile frantziar honek duen jarrera. Maitasuna, sexua eta

AZAROAK

6

■ BAP TALDE
ANDOAINDARRA IRUÑEAN

AZAROAREN 6an **Bap** taldearen kontzertua izango da Iruñean, oraintsu kaleratu duten disko berriaren aurkezpena egiteko, hain zuzen ere. Beraz, Nafarroako hiriburuko Arrano elkartearen ari-tuko dira ilunabarrean eta, esan bezala, «Zuria beltzez» diskoaren aurkezpena egingo dute, kontzertu apur batzuk eman badituzte ere, bost urte lan berririk egin gabe eman dute eta. Aukera ona izango da beren lan berriak ezagutzeko, talde andoaindarrak aldaketa handiak ezagutu bait ditu portaideen aldetik. Ondoren, Europar zeharreko birari ekingo diote.

■ MUSIKA KLASIKOAZ
HAINBAT KONTZERTU 15
EGUNEZ

EUSKAL HERRIKO musikagile nagusiei omenaldia egin asmoz, hainbat kantaldi burututzen ari dira Gipuzkoa eta Bizkaian zehar. Proiektu honen, **Euskal Musikagintzaren 100 urte** izenez deitua, hainbat musikari bildu ditu eta dagoeneko ari dira kontzertuak ematen. Laura Ortigosa soprano donostiarra eta Lourdes Astrain, emakumezko orkestra zuzendari bakarra Euskal Herrian, proiektu honen arduradunak dira. Joan den urriaren 24ean Zumarragan eginiko kontzertuari honako bi saioek jarraituko diote: azaroaren 6an, Beasainen eta hilaren 18an Sestaon. Besteak beste, honako musikagileen piezak eskainiko dituzte aipatu bi emanaldietan: Jesus Guridi, Aita Donostia, Lavilla, Tomas Garbizu, Garcia Leoz, Aldabe eta Lourdes Astrain zuzendariarenak berarenak.

MUSIKA TRESNAK

INSTALAKUNTZAK

SOINU ETA ARGIGINTZA

PROFESIONALEN ALOKAIKURUA

PIANOAK, ORGANOAK, KITARRAK,

ESKUSOINUAK, ETA TRIKITIXA

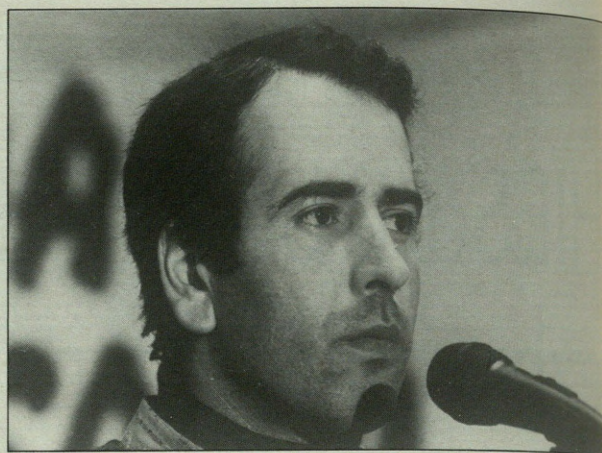
DISKOTEKA MUGIKORRAK EFEKTU BEREZIEKIN

KILOMETRO BATEKO ZIRKUITUEN OZENKETA, BOZINA

ETA SOINU PROFESIONALEKO 24.000 WREN BIDEZ

EGAÑA KALEA, 8 TEL: 410 07 11 - FAX: 410 03 09

RIKARDO GONZALEZ DE DURANAK parte hartuko du, aurreko asteko agendan azaldu bezala, hilaren 8an hasiko den Araba eta Bizkaiko Bertsolari Txapelketan. Berarekin batera, Gasteizen izango den lehen kanporaketan, goizeko 11.30etatik aurrera Zigor Enbeita, Juan Mari Areitio, Ibon Itza, Iratxe Ibarra, Dani Kastaños, Unai Ormaetxea, Mirari Azula, Iñigo Olabarri, Iñaki Aurrekoetxea eta Txabi Ajuria bertsolariak arituko dira. (Argazkia: Juantxo Egaña).

AZAROAK

7

■ IPAR-ROCKek AURRERA
DARRAI

1991n ekin zitzaion Iparaldean **Ipar-Rock** kanpainari eta, aurten, helburu berekin jokatu dute antolatzaileek, hots, Ipar Euskal Herrian zehar rock musika egiten ari diren taldeei kontzertuak emateko aukera izatea eta kanpoko talde batzuen berri izatea. Saioak Heletan, Mugerren eta Altzumartan burutu ondoren, azaroaren 7an izango da azken kantaldia. Berrito ere Mugerreko Ibar trinketea izango da biltokia. Partaideak, berriz, **De la Daube, IVG, Buruko Mina eta Mahuma** taldeak izango dira. Kanpoko talde gonbidatua, azkenik, Tarbe herritik etorriko den **Belles et Brutes** izango da.

AZAROAK

10

■ SANTUTXU ETA EUSKARA

SANTUTXUKO Karmelon, azaroaren 3an eman zitzaizen hasiera «**Santutxu eta euskara**» jardunaldiei. Iñaki Larrañaga Siadeco-ko kideak eta Iñaki Bernaolak —Irakaskuntza-z aldez aurretik hitza harturik, azaroaren 10ean Iñaki Marko EKBko kideak «Normalkuntza» gaia izango du jorragai. Azaroaren 12an, jardunaldiei amaiera emateko, mahaingurua izango da, biltzen diren herritarren artean, aurreko hiru gaiak aztertuko dira, euskara eguneroko komunikazio tresna bihurtzeko eman behar diren urratsak zehazteko.

■ UNED-EKO EUSKAL KULTUR DEPARTAMENTUAREN IKASTAROAK

UNED erakundeak Bergaran duen ikastetxe elkartuko EKD-k (EUSKAL KULTUR DEPARTAMENTUAK), hila-ren 12an hasiko diren ikastaroak antolatu ditu 1992-93 ikasturterako. Aipagarria da **Xabier Pardo** irakasleak **Dialektologiaz** eskainiko duena; maiatzaren 27ra arte iraungo du. Azaroaren 11n, bestalde, **Bergarako euskara** izango du jorragai **Juan Martin Elexpuruk** eskaini mintegiak. Azken honek otsailaren 25era arte iraungo du.

■ ELTZEGOR TALDEA ANTWERPEN-EN ZUZENEAN

ELTZEGOR taldeak Flandriako Antwerpen hiriko unibertsitateko auditoriumean aurkeztuko du «Herrialde berdea» bere hirugarren diskoa. Urtero antolatzen du **Flandriatik Ikastolentzat** elkarteak Ipar Euskal Herriko ikastolen aldeko kantaldi bat, eta milioi erdi pezetatik gora (25.000 libera inguru) biltzen ditu Seaskako ikastolentzat. Azaroaren 14ean burutuko den kontzertua **18. euskal gaua** ('Baske-navord') izango da, eta orain dela bost urte parte hartu zuen Eltzegorrek lehenengo aldiz jaialdi honetan.

ARGAZKI ERAKUSKETA bat ikus daiteke egunotan Oiarzungo Udaletxean. Herri honetako baserri eta etxegintza oro izango da ikusgai abendurarte bertan. **OBIE** (Oiarzungo Bailarako Izadi Elkartea) da egilea eta Kilometroak 92aren inguruan antolatu zuen. Eraikuntza asko desagertuak eta berrituak, 1500 dira, guztira, agertuko direnak. Abendu osoan bi monografiko txiki ere antolatuko dituzte: etxe desagertuak soilik eta Oiarzun zaharrekoa bestea: ohiturak, jaiak... Udala jabetu da bi urtetan egindako lan honetan eta osatzen ari den etnografia museoan ezarriko dira.

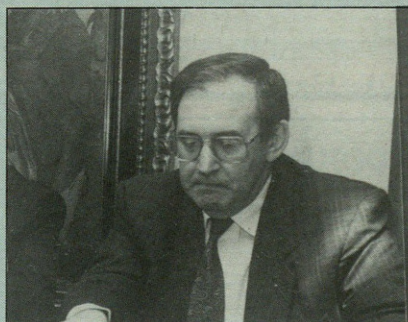
■ ANTZINAKO ARTE EROTIKOAZ PINTURA ERAKUSKETA BILBON

GREZIA eta Erromako zibilizazioek erotikaren gaiaren inguruan eginiko 100 margoen erreprodukzioa ikusi ahal izango da Bilboko Andre Maria Mesedetako eliza zaharrean hilaren 15era arte. «**Ars-Erotica**» titulupean ezagutzera emana, K.a. VI. mendetik K.o. VI. mende bitartean eginak dira lana hauek. Erakusketaren antolatzailea Overart talde fiorentziarra izan da.

■ Ñaki Añua: «Jazzaldien artean dagoen hutsunea bete nahi dugu»

ARGIA. Aurtengo Gasteizko Jazz Jaialdian lortutako diruari esker, zenbait kontzertu antolatu dituzue abendutik aurrera.

ÑAKI AÑUA. 1981ean hasi, eta 1982, 1983, 1984 eta 1985 urteetan ere antolatu genituen. 1981an blues jaialdiak, hurrengo bi urteetan gospel jaialdiak, 1984ean bertako taldeak, eta 1985eko udaberrian izan zen neguko azken kontzertua. Bertan, Al Jarreau-k jo zuen. Estatu espainiarrera etorri zen lehenengo aldia izan zen, eta ia ezezaguna zen artista hau garai horretan. Dolarra igo eta 190 pezetan jarri zen (9 libera inguru), eta nahiz eta 2.000 pertsona gutxi gora behera joan, diru

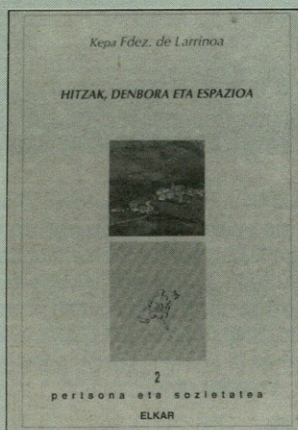
asko galdu genuen.

Beti pentsatu dugu Jazzaldiko etekinak kontzertuak antolatzen erabili behar genituela. Publikoaren mesederako eta jaialdien artean dagoen hutsunea betetzeko. Aurtan, irabaziak

izan ditugunez, hiru kontzertu antolatzeko aukera izango dugu. Kontzertuak, gainera, diru hori gastatzeko egiten ditugu, ez etekin gehiago lortzeko. Abenduaren 10ean Roy Hargrove Quin- tet-ek joko du Araba Kultur etxean. Orain dela urte asko jo zuen Hargroveko jaialdian, 18 urte zituen, (orain 25 besterik ez ditu), eta une honetan, musikari gazteen artean onenetarikoa izan daiteke. Oraindik zehaztu gabe dauden beste bi kontzertu ere egingo ditugu hurrengo urtean, eta bertan ez dute parte hartuko udan aritzen diren izarrek, ez hain ezagunak diren hainbat musikari interesgarri baizik.

L I B U R U A K

«URTEAK JOAN ZAIZKIT».
KEPA FERNANDEZ DE LARRINO.
BIZKAIKO FORU ALDUNDIA.

Back to Bilbao

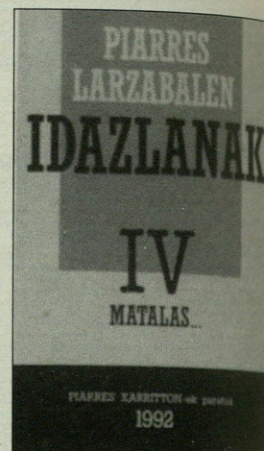
Bigarren aldikotz agitzen zaikü, Bilbo goresten düan libürü batez izkribatzea. Aldia arrapikatzen delarik, gure ustean, mentürak ez dü lekürrik eta agian, itsas-hegiko bürdüinezko eta zimentazko hiriaren ezitazarünak gürü tiriatzen orano. Kepa Fernandez De larrinoa Bilboko semeak düala zonbeit hilabete agertü züan poema bildümare ostokatzerat. Egia erran, «Urteak joan zaizkit» hontako olerkiak, olerki xoilak beno haboro dira, belarrean behera datorren izerdiaren ne-

keaz, Labegaraietako langileek idatz lezazkion horma-grafittien moldeko hitz zizelkatüak.

Hiri bat, Kepa Fdez de Larrinoaren sinesteen arabera, ama bat bezala izan ditate, amodio-sortzale eta amodio-irensle, nostalgiaren hazle, hümexürtx oroen biltzale, eta Bilbo-hiritik hürrüntzeax dagon poeta ez da debeatzen bihar sendi dezakean ama - menstarzüna oihüstutzen, aitzinetik, heltzen beit da beti üne bat bizitzan non erran behar diren gaüzak. «Ametsaren barnea» bisitatzerat kümitatzen gütü olerkariak azkenean, eta ebiz lehertzeko prest diren zelü leiñen solas murmuzikatüak irakurtzen dütügü...

Alabena ez dügü ahazten, heben gainti, gü bazkariten giren tenorean askariten den Kepa Fdez de Larrinoarengan, ez direla berhexten ahal poesia eta ikerküntza antropologikoak. Elkarrek argitaratü «Hitzak-Denbora-Espazioa» izeneko lanean, Alkiza herrikkaren üngürüko gertakizünak ber gisa poetikoan kontatzen deizkü idazleak. Hiri haundi ala kartiel txipi: manera bardinean hedatzen da egünerokotarzüna, salbu Bilbon demagün, ebi-txarrakek hatxeirü ürrinez betatzen dütüe bihotzak. Bilbo... o Bilbo!

ITXARO BORDA

PIARRES LARZABALEN
IDAZLANAK III eta IV». PARA-
TZAILEA: PIARRES XARRITON.

ELKAR. 308 eta 408 orr.

ARZABALEN hainbat antzezlan biltzen dira bi liburu hauetan. «Orreaga...» izeneko hirugarrenean, bat, «Basabeltz», 1960 urtearen egi-na; eta beste guztiak hamar-kada horretan idatzitakoak. Batzuk «Egan» aldizkariak plazaratu zituen, eta besteak, berriz, argitaratugabeak.

«Matalas...» 4. lana, pastoral gisa moldatutako hiru ikuskarik osatzen dute, besteak beste: «Lartaun» (1969), «Aralar» (1971) eta «Orria» (1974). Antzerki hauek ez dira egiazko pastoralak be-

TXALAPARTA

Argitaletxea

Gure
Liburuak

78 Posta kutxa 31300 Tafalla
 Tel.: (948) 703277 Faxa: (948) 755012

HARPIDEDUN TXARTELA

Izen-abizenak _____
 Kalea _____ Zbakia _____
 Herria _____ Posta kodea _____
 Probintzia _____ Tfno _____
 Ordaintzeko mota ☐ Kontu korrentea ☐ Jasordainuz
 Bankua edo kutxa _____ Sukurtsala _____
 Kontu zenbakia _____ Herria _____

Honen bidez baimena ematen dut Txalaparta argitaletxeari ordain dakizkion, nire kontura, liburu kontzeptuarengatik igortzen dituen erreziboak.

Data _____ Sinadura _____

Gaztelaniaz 8 / 10 liburu urteko ☐
 Euskaraz 4 liburu urteko ☐
 Bietan 11 / 14 liburu urteko ☐

zale hartu behar; eta «Roxali»
ezik, gainerakoak Euskal
Herriko historiaren gertaera
batzuetatik abiatzen dira.
Horrela, liburuari izena
ematen dion «Matalas», Luis
XIV garaietan izan ziren Mi-
shaleko apaiza eta zuberor-
aren arteko istiluetan oi-
narrizten da. Sail honetako
zenbaki berri hauen bidez,
Piarres Xarritonek eskuratu
ahal izan dituen Larzabalen
42 obra 4 liburutan biltzen
dira ■

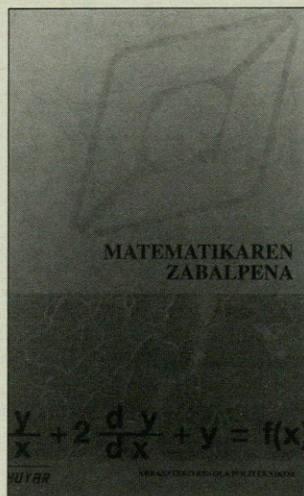
«**ENEKOXKI, HAISIEIDER
ETA IBABE**». KARLOS SAN-
TISTEBAN. ELKAR. 64 orr.

BOST ipuinek osatzen dute
Perkax saileko lan berri hau.
Lau istorioetan haurrak dira
protagonistak eta beste ba-
rean zebra bat: Eider, hitzik
egin nahi ez duen neskatila;
Hasier, olatu artean larri da-
bilen mutila; Ibabe, handia
izan nahi duen beste neska-
tila; Eneko eta bere osaba-
ren baserrian egiten dituen
harrabaskeriak; eta bere ma-
rak galdu zituen zebra.
Umorea da nagusi 7tik 10
artera bitarteko haurrei zu-
zenduriko ipuin labur haue-
tan; eta Jose Belmontek egin
ditu testuaren lagungarri di-
en marrazkiak ■

«**XIRRIXTA**». EUSKAL KUL-
TUR ERAKUNDEA, MILAN
PRESSE. 1. ZENBAKIA. 24 orr.

EUSKAL Kultur Erakundeak,
Tolouseko Milan Presse argi-
taldariaren laguntzaz mol-
datu du «Xirrixta». Haur
prentisa munduan famatua
den etxe honek plazaratzen
dituen aldizkarietan oinarri-
rda, hain zuzen, Uztaritzen
egoitza duen erakunde hau,
lau urtetik gorako haurrei
zuzenduriko koloretako hi-
labetekari moderno eta
asegin hau egiteko garaian.
«Xirrixta»k Euskal Herri
oson 1.500 harpidetza bil-

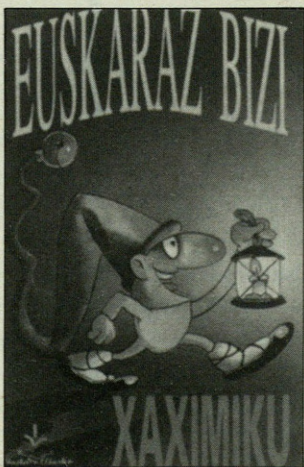
du ditu jadanik; eta kudea-
tzailak beren helburuetara
hurbiltzen ari dira aldizkari
honen etorkizuna finkatu
asmoz ■

«**MATEMATIKAREN ZABAL-
PENA**». ARRASATEKO ESKO-
LA POLITEKNIKOA. ELHU-
YAR, ARRASATEKO ESKOLA
POLITEKNIKOA. 139 orr.

MATEMATIKAREN barruan,
kalkulu arloko gaiak lantzen
dira testu liburu honetan.
Bost kapitulutan banatuta.
Kapitulu bakoitzean, irudi
eta adibidez lagundurik
azaltzen da gaia; eta azkene-
koetan, ariketak proposa-
tzen dira. Irakaskuntza er-
taineko azken urteetan edo
ingeniaritzako lehen urtee-
tan erabiltzeko egokia ■

D I S K O A K

«**EUSKARAZ BIZI**». XAXIMIKU.
IKASTOLEN ELKARTEA, IZ.

IZEN bereko kanpainaren
barruan, Ikastolen Elkartea-
ren eskutik plazaratu du Xa-
ximiku folk taldeak «Euska-
raz bizi» kaset hau. Bertan,
zortzi kanta agertzen dira,
berriak denak. Ikastolen El-
kartek proposaturik, Angel
Mari Peñagarikano, Andoni
Egaña, Juan Mari Amena-
barro, Josean Ormazabal,
Jon Maia, Jon Sarasua eta

«**GURUTZADAK ETA TEN-
PLARIAK**», «**GAZTEAK ETA
SEXUALITATEA**», «**LURRA-
REN EZKUTUKO HISTO-
RIA**», «**ARRAZISMOA BETI
BIZIRIK**». GAIK. 76na orr.

OINARRIZKO Liburutegia
izeneko Irakasmaila Ertai-
nen Erreformatarako bildu-
mako beste lau liburu argi-
taratu berri dira: 5, 6, 7 eta 8.
zenbakiak. Gai ezberdinak
jorratzen dituzte lau lan
hauek: gurutzadak eta ten-
plariak izeneko fenome-
noak eta hauen ondorioak;
gizon eta emakumearen se-
xualitate orokorra ikuspegi
moderno eta zientifiko ba-
tetik aztertzen da; itsasoaren
eta atmosferaren eraketa,
biziaren sorrera, glaziazioak
eta Lurraren etorkizuna,
baita prozesu guzti horietan
zehar Euskal Herrian gerta-
tutakoak; eta arrazismoa eta
ideologi honen ezaugarriak
ere azaltzen dira aurreko
mendeetako eta gaur egun-
go adibide nabarmenen bi-
dez ■

«**NARZISO BERRIAZ GO-
GOETAK**». JUANA ATXABAL.
UDAKO EUSKAL UNIBERTSITA-
TEA. 136 orr.

SAIAKERA liburu honek
1991eko «Pedro Axular» Sa-

ria jaso zuen. Bertan, mo-
dernotasunaren emaitza eta
ukapen den gaurko pos-
modernotasunaren ezauga-
rriak, interpretazio kritikoa,
eta etorkizunerako kimu
berriak eskaintzen ditu egi-
leak ■

«**OBJEKTU FRAKTALAK**».
BENOIT MANDELBROT.
ITZULTZAILEA: IÑAKI AZKU-
NE MENDIA. ELHUYAR. 333 orr.

IDAZLAN hau, Benoit Man-
delbrot-en «Les objets frac-
tals. Forme, hasard et di-
mension»-en itzulpena da.
1975an kaleratu zuen egi-
leak lehen bertsioa, eta eus-
karazko argitalpen honeta-
rako «Hizkuntza fraktalari
gainbegirada» azken zatia
prestatu du, eta bertan, az-
ken orduko ohar interesga-
rri asko daude ■

Mikel Mendizabal bertsola-
riek egin dituzte hitzak. Xa-
ximikuk 1989an kaleratu
zuen LPa, eta aldaketak izan
dira doinuetan eta taldearen
baitan. Taldean hasierako bi
partaide besterik ez bait dira
gelditzen: Jon Ander eta Isi-
txo Larrañaga. Nahiz eta
euren doinuetan aldaketarik
nabaritu eta erritmo berriak
joratu, piezek herrikoiak
izaten jarraitzen dute. Argi-
taratu diren 2.000 aleak
Ikastoletan banatuko dira ■

T E I L A K

■ DEUSTUKO UNIBERTSITATEARI DIRULAGUNTZA

SSAKAWA fundazio japoniarrak milioi bat dolarreko (100 milioi pezeta eta 5 milioi libera) dirulaguntza luzatu dio Deustuko Unibertsitateari. Munduko unibertsitate eta goi eskola garrantzitsuenen artean banatzen den dirulaguntza honen bitartez doktoradutza eta master ikastaroetan ari diren ikasleak babestu nahi dira, horretarako Aita Arrupe Fundazioa eratu delarik. Lider gazteak sortu eta bultzatzeko xedeari erantzuten dio, Elkarre japoniarrak aldarrikatu duenez, ekimen honek.

■ EUSKAL POESIAREN BILDUMA ITALIAN

EGUNGO euskal poeten bilduma bat argitaratu du Italiako «In oltre» aldizkariak. Bertan, Gabriel Aresti, Jon Juaristi, Felipe Juaristi, Bernardo Atxaga, Carlos Aurenexxe, Jorge G. Aranguren eta Juan Mari Lekuonaren poesiak jaso dituzte. Poesiak jatorrizko hizkuntzan eta italierara itzulita azaltzen dira. Honenez gain, Emile Coco bildumaren

arduraduna, Felipe Juaristi eta Felix Marañarekin laguntzaz, euskal poeten antologia prestatzen ari da.

■ FRANCE 3-N EUSKARAZKO SAIOA

FRANCE 3 telebista katea publikoak eta Henry Grenet Baionako alkateak, euskarazko informatiboa egiteko hitzarmena sinatu dute. Akordioak dioenez, sei minutu iraungo duen eguneroko saioa ikusi ahal izango dute aurrerantzean, Ipar Euskal Herriko biztanleek. Frantseseko azpitoluek eta zortzi pertsonaz osaturiko lantaldearen esku egingo da informatiboa.

■ ANTZERKIGINTZARI BURUZKO IKERKETA

ANTZERKI munduko ordezkari hainbatek eta Eusko Jaurlaritzako kultura zabalkundeko zuzendaria den Eusebio Larrañagak, azaroaren 20an, egindako bilera batean, antzerkigintzari buruzko ikerketa lana burutzeko erabakia hartu zuten. Dauden arazoak eta gestiogintza egoki baterako landu beharreko ildoen nondik norakoa zehaztea du helburu egitasmoak.

E R R A N A K E R R A N

«Ez da arte berririk sortuko, Hondamendi bat daiteke bestalde, gaurko bidea, bots, interes gabeko kontsumo artearena, jarraitzea».

Didier Brisson, animatzaile, Egunkaria, 92-X-29.

«A eredia egun bere horretan irautea ez dator bat Eskola Publikoaren Legeari ezarri zaizkion helburuekin. Hau dela eta, epe batean desagertu beharko litzateke».

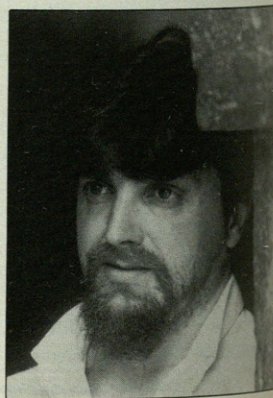
EILAS sindikatua, Egin, 92-X-28.

«A eredia desagertaraztea onartezina eta bideragaitza da».

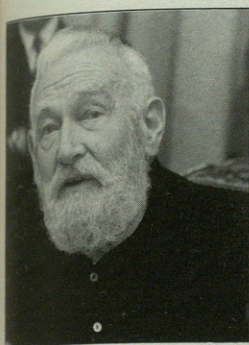
Jose Luis Avila, Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Saileko kontseilariordea, Deia, 92-X-29.

«Giputzak bera dela uste izaten du beti eredu eta nagusi euskal kontuetan. Eta lautik birutan Espainatik datorreko modernismo argel antzeko jarraitzailea izan ohi da gainera. Nafarrok ikasi behar dugu geure buruan sinesten, giputxien argelkeriei kasu guttiago eginez, mugaz harantzagoko anaiei eskua luzatzen».

Patziku Perurena, idazlea, Egunkaria, 92-X-29.

TXUTXU - MUTXUKA

«GEU GASTEIZ» EUSKARAZKO ALDIZKARIA ABENDUAN KALEAN

GASTEIZEN sortu den euskarazko aldizkariari «Geu Gasteiz» izena jarri diote. Geroa Elkarrekin Lantzen taldearen arduraean argitaratu den 36 orrialdeko 0 alean, aurrerantzean izango dituen ezaugarrien berri eman zaigu: hilabeteak; Din A-4 formatoan egina, zuribeltzekoa, hiriko arazo, gertaera eta kontuetan oinarrituko dena. Dena den, esperimentu moduan atera duten alearen segidakoa, gauzak ondo badoaz, abendutik aurrera egingo dute. Orain artean, herrietako eremua jorratu duten euskarazko aldizkarien ondoan urrats bat gehiago eman du, dudarik gabe, «Geu Gasteiz»ek.

«Arte agerian dago, naturan, baina inork ez du begiratzen. Jendea begiratzeko gai izango balitz ez genuke arte galerien beharrik. Hain zuzen, galerietan erakusten dena edozein zaborteigian aurki daiteke».

Jorge Oteiza, eskultorea.
Deia, 92-X-24.

«Zinemaldiaren Elkarteak lehendakaria naiz eta delegatua aldatzearen aldeko jarrera da nerea».

Odon Elorza, Donostiako alkatea.
El Mundo, 92-X-29.

«Shetland europar folklorearen erreferentzia gune bilakatzear dago».

Juan Antonio Urbeltz, folklore ikertzailea.
Egin, 92-X-29.

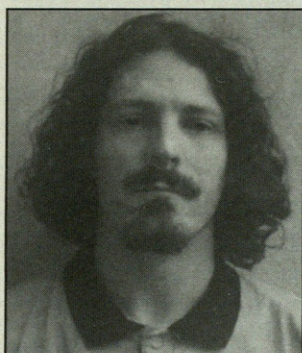
«Gizonak ezin ditu ez beriotza ezta hilezkortasuna ere irudikatu. Hil egingo naizelako pintatzen dut. Ez dudalako bil nahi pintatzen dut».

Luis Salazar, pintorea.
Egunkaria, 92-X-25.

«Zer dugu esku artean? Argitarazio gutxi. Garai ederren gurea inbernaderoko literatura dela esaten dutenentzat».

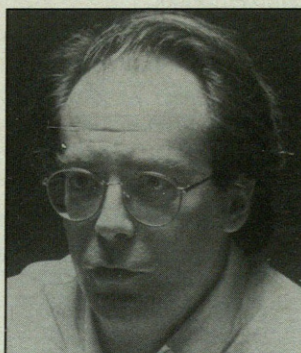
Jon Kortazar, idazlea.
Deia, 92-X-25.

NOR - NORI - NOR K

J.M. LAZKANO

pintoreak, bere esperientziak marrazkien bitartez kontatzera datorren liburua aurkeztu du. Haizegoak argitaraturik, 1988tik 1992a bitarteko lanak eta zirriborroak jaso dira bertan. Liburuaren argitaratzearekin batera ere, Juan Mari Lazkanok pintura erakusketa bat zabaldu du Dallas hirian ●

J.G. DE DURANARI

leku bat egin diote Guggenheim Museoko aholkularien batzordean. Joseba Arregi Kultura sailburua isilean mantentzen saiatu den taldean daude bestalde, Alfonso Zorrilla, Jabier Biar, Juan Manuel Bonet, Kosme Barañano eta Vicente Larrea. Euren esku egongo da obren erosketarako irizpideak ezartzea ●

J.C. PEREZEK

zenbait telebista saiotarako sortu edo egokitu dituen musika eta doinuen bilduma argitaratuko du Esan Ozenki disketearen eskutik. Itoiz taldeko kantari ohiaren lehen diskoa «Bitakora Kaiera I-II» deituko da. Manolo Gilen ardura peko produkzio honetan Jose Luis Zumeta pintorea izan da azalaren egilea ●

SHISHA PANGMA

Tibeteko lautada handia menperatzen duen tontorra

SHISHA PANGMA mendiak, Tibeteko bukaezinezko lautada gainetik bere buru zuria altxatzen du. Gaur egun Txina barruan egon arren, guretat eta gurekin egon ziren artzain tibetarrak hura Tibeta da, ez Txina. Bere 8.046 metro zuri eta luzeak armonikoki Tibeteko zeru urdinean nahastu arte altxatzen dira. 1950-51. urtean Txinatarrek Tibeta okupatu zutenetik, zapalkuntza gogorra izan da eta honen adibidea da monastegiak suntsitzea.

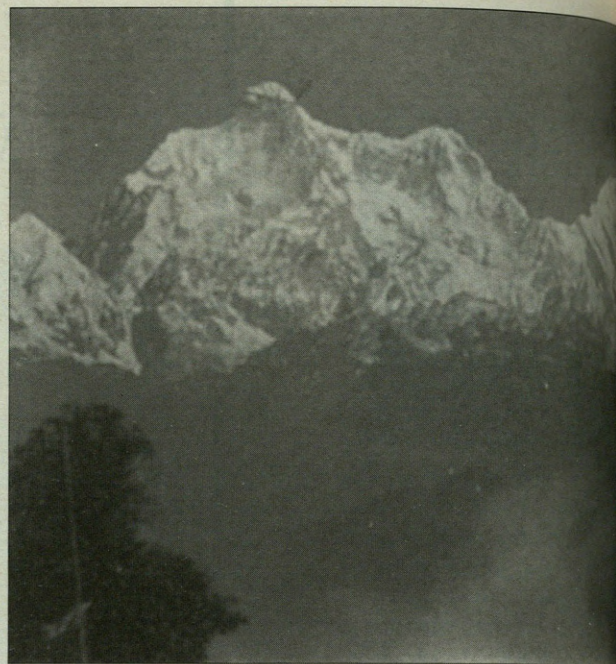
Iazko udazkenean hiru lagunak espedizio txiki bat antolatu genuen. Gure ametsak Shisa Pangma zuen izena.

ABUETUAREN erdialdera Donostiatik Madrilera autobusez abiatu ginen. Gaua Madrilera pasa ondoren, Madril-Omman-Delhi-Katmandu hegaldiak, lau egun

iraun zituen.

Irailaren lehen Tibet aldera abiatu gara. Mendiraino iristeko bi egunetako bidaia egin behar dugu. Hasieran berdetasuna da nagusi Nepaleko bailaran. Bidean goazela lur jauzi ikaragarri batek bidea erabat oztopatzen du. Kamioietatik jeitsi bezain pronto gure zama eramateko prest dauden nepaltarrek inguratuak gauden. Mendi bidexka batetik abiatu behar gara. Nere ondoan mutiko bat dator, eta nik neure motxila eramango dudala erabaki badut ere, neri edozertan laguntzeko prest dago eta harriren bat gaintitu behar bada, bere esku eta irrifarre gozoa eskaintzen dizkit.

Lehen gaua Totopani herrixkan igaro dugu eta bigarrena Txinako mugan. Hemen txinatarrekin harremanetan hasi ginen eta bereha-

la konturatu ginen zein diruzaleak diren.

ONARRIZKO kanpora iritsi ginenean lehenengo egunak oso gogorak izan ziren. Aklimatazio ezagatik botagurea eta ezertarako gogorik eza izan ziren nagusi. Pixkanaka gorputzak ohituz joan ziren eta hamar egunetan oinarritzko kanpo aurretara

tuan geunden, 5.500 metro tara. Haraino hurbiltzeko tibeteko artzaien laguntza izan genuen. Artzaiekin harreman polita izan genuen eta askotan bazkaria edo afaria gurekin egiten zuten, eta hitzez elkar ez ulertuta ere mimikari esker komunikatzen ginen.

Hurrengo hamabostaldian goiko kanpoak montatzen ahaleginduko gara eta aldi berean gorputza ongi mugitzen ohitu beharko dugu gailurrerako saioa egin ahal izateko.

Lehenengo kanporantz abiatzen gara eta harriak errezegi mugitzen direnez emeki goaz. Ezkerretara hogeita edo hogeitamar metroetako dorre zuriak altxatzen dira. Gora goazela, barretu den itxaso gaizto batetik pasatzea bezalakoa da.

ELURREZKO malda luze batek bigarren kanpora eramango gaitu. Haizeak asko gogortzen duen igoera honetan gorriak eta urdinak betetzen dute ikuskizuna.

SAN MARTINGO FERIA

Baserriko produktuen erakusketa eta lehiaketa Ermuan

EUSKARA kaleratzeko egin beharreko beste lan baten gisan sortu zuten Ermuako San Martingo feria orain hiru urte.

Euskal Birusa eta Ermuako Udalak antolatutako feria honetara hurbiltzen direnek, barazki, gazta, ezti, sagardo eta baserri inguruko produktuen erakusketa topatzeaz gain, lehiaketaren berri ere izango dute.

Aurreko bi edizioen arrakasta ikusita, eta eragozpen handiak medio, bertako erakusketa edo lehiaketan parte hartzeko bailarakoa izan beharra dago: Mallabia, Eibar, Elgoibar, Deba, Mendaro, Markina, Xe-

mein, Etxebarria, Amoroto, Berriatua, Mendexa, Lekeitio, Murelaga, Munitibar, Berriz, Zaldibar edota Ermuakoa.

Hamarretatik aurrera zabalik izango da erakusketa, arratsaldeko bostak arte ■

BOST IZARRETIK GORA

HILARIO
ARBELAIZ

HURA OTORDUA!

**DIEGO
GARCIA**

Korrikalaria

Litxarrerria ugari

EUSKAL Herriko maratolaririk onenak ez du korrika jaten. Bere jarduerak behin eta berriro jarraitu arazten dizkion dieta bereziak dira, berak esana, azkoitiarraren sufrimendurik ohizkoena. Lasterketa garantzitsu baten aurretik ogia edota hain gustokoak dituen karbono hidratoak (arroz, makarroiak...) jan ahal ez izatea jasan ezina egiten omen zaio ia.

Garcíaren sukalde zaletasunak hitzen batekin definitu behar izanez gero, «litxarrero» litzateke egokiena. Hurrengo egunean maratoirik inportanteena korritu behar, eta hala ere goxokirik ezkutuena aurkitzeko gai omen da.

Garagardo zale aparta ere bada. Jatorduetan gaseosarekin hartzen omen du, eta gustokoen dituen jatetxeetara —txinatarretara— joaten denean ere horixe eskatzen du. Markak hausten jarraitzen duen bitartean, utzi egin beharko!

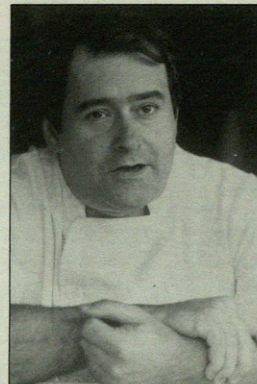
Amaia Urangaren diskoa ospatzeko

MUSIKAREN munduan aspaldi da ezaguna Amaia Uranga bilbotarra, batez ere Moceda-des taldearekin batera lortu zuen arrakasta dela medio. Hala ere, bakarka ere zenbati lan egin izan ditu. Oraingoan, berriz, beste zerbaitegatik dago guztien ahotan, bere lehen euskarazko diskoa burutu duelako hain zuzen ere.

Amaiak ez daki euskara gehiegi, ulertzen duen arren, baina behintzat euskararen alde zerbait egiteko asmoz «Lilura urdinak» izeneko lan kaleratu du.

Horrelako pertsonaia famatu batek euskaraz disko bat kaleratzeari, ospatzeko zerbait dela deritzot eta berak ere ospatu nahiko delakoan menu gozo bat presatu diot.

Hasteko, zigala eta pe-

rretxiku entsalada bat eskainiko nioke trufa olioazpinaz.

Bigarrenik, bakailao mi-
loja piper saltsaz hornitua.

Hirugarrenik, ehiza garaia denez, usoa erreta patata eta irasagar pureaz.

Azkenburuko gisa, gazta tarta magurdiarekin.

Menu hau laguntzeko Errioxako 1986ko ardo beltza eskainiko nioke oso egokia bait da bakailaoa eta usoarekin batera jateko.

Besterik gabe, euskaraz egin duen saio berri honek arrakasta handia izan dezala opa nahi nioke eta aldi berean ildo beretik jarrai dezala eskatu, euskal kantu tradizionalak eta baita berriak ere landuz ■

Amaia Urangak kaleratu berri du «Lilura udinak» izeneko euskaraz eginiko lehen diskoa.

**Muturre-
raiano
igotzea lortu
ez bazuten
ere, oso
ederra izan
zen. Bertako
esperientzia
izugarria izan
zen
guztientzat.
Ikasgai
polita.**

Hirugarren egunean azken kanpoa jarri genuen 7.350 metrora. Gure aurrean lepora doan malda luze bategi bigarren kanpora eramantzen ginen.

Gaua gaizki pasatu genuen, egoera apur bat irrealak, alturaren eragina eta baita deshidratazioa zela eta. Indarrik ez nuen hantetan. Gailurra ez zen urruti ikusten, zazpi bat ordu edo. Gertu egon arren itzultzean ez genuen penarik, ez bait ginen ongi sentitzen.

Hiru egunetan guztiak oinarritzeko kanpoan geunden, gailurra lortu gabe, baina momentu horretan garrantzitsua denok ongi egotea zen.

Shisha Pangmari, lortutako harremana izugarri eskertzen diot, han, harritzeko bada ere, sufritu eta gozatu egin bait genuen. Shisha Pangman asko ikasi genuen hitzik gabeko ikastaro luze eta eder hartan.

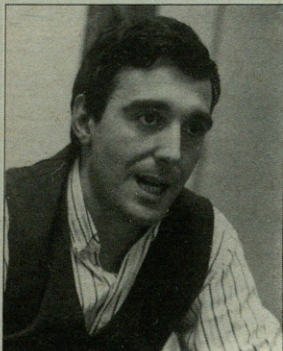
XANTI GORROTXATEGI

BATA ZURIA ERANTZITA

INAKI
IRAZABALBEITIA

Elhuyar-eko kidea

Zeruari begira

JULIO Zesarren garaian bizi izan ziren alegiazko galiar menderaezin haien Abrarakurzix buruzagiak gauza bakar bati omen zion izua, zerua bere buruaren gainean jausteari, hain justu.

Gure buruzagi koitaduari ez zitzaion, itxuraz, arrazoirik falta zeruaren erorketaz kezkatuta egoteko. Izan ere, bizi zelulanitza gure planetaren gainazalean, agertuz gero, desagertu edo iraungitako animalia eta landare espezieen % 60 zerutik eroritako harritzarren batek eragin omen ditu. Horien artean, dinosaurus erraldoiak joan ziren. Harritzar hori asteroide edo meteoritoa izan da.

Bestetik, horretara darman prozesua ez da ezezaguna eta maila handiko gerra nuklear baten ondorio bazterrezintzat jotzen da 1980.eko hamarkadaren hasieraz gero. Negu nuklear izeneko da, alegia.

Makina bat asteroide, meteorito eta zeruetako beste-lako harri ari dira etengabe lurreko atmosferan sartzen. Gehienak txikiak dira eta atmosferan erre eta birrintzen dira lurrazaleraino iritsi aitzin. Alabaina, ale urri batzuk nahikoa handiak dira lurra-

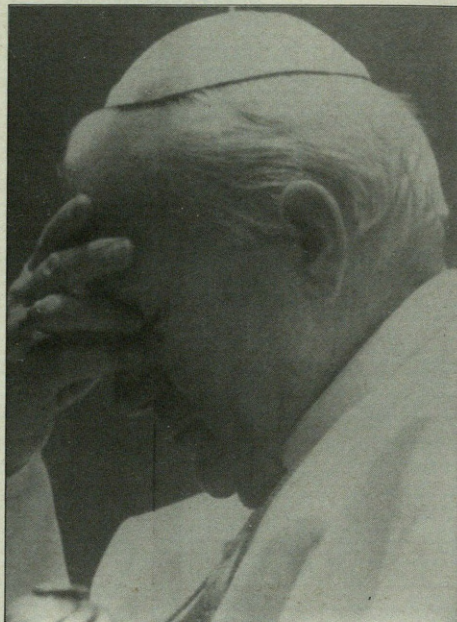
zarekin talka egiten dute sekulako leherketa eraginez. Azkenekoetako bat, 1978an Ozeano Barean jazo zen eta 100 kilotoneko bonba nuklear baten indarra zuen berorrek. Horrelakorik adibidez Parisen edo Bilbon jausiko balitz, nolako triskantza!

Hori apukotzat harturik NASA asteroide eta meteorito hiltzaile horiei buruz azterketa bat agiten ari da. Bi neurri hartzea iradoki dute aztertzaileek: objektu horiek detektatzeko sei teleskopio martxan jartzea eta, adi egon, objektu hilgarria deusezteko 1.200 misil nuklearrez osatutako armada eratzea.

Barregura eman zidan bigarren ideia horrek hasiera batean. «Horiek dira handik honerakoak!» pentsatu nuen. Baina gero kezkatu egin nintzen. Hara zergatik.

Kontutan hartzen badugu, 100m baino txikiagoko asteroideak atmosferan erretzen direla, 100m baino handiagokoek 5.000 urtean behin jotzen gaituztela eta 1 km baino handiagokoak 300.000 urtean behin topatzen ditugula, premiazkoa al da horretarako behar diren inbertsio itzelak egitea? Zeinek bermatzen du, arriskua ailegatutakoan, misil horiek bere lana egingo dutela eta arriskua deuseztatuko dutela? Zeinek babesten gaitu, gu babesteko omen diren 1.200 misil nuklearren aurka? Eta antzeko beste galdera batzuk jar daitezke.

Gizakiok fidagaitzak omen gara eta horregatik akaso, lan guzti horiek barne-etsairik ezean (gorriak ez bait dira jada gorri), lanik gabeko geldidatzeekin milaka injineru eta zientzilarik nuklearrei lana emateko bidea ez ote den galdetzen diot neure buruari. Izan ere, asteroide batek lurrazaletik garbitu behar bagaitu, guk lehena geure buruaz beste egin ez badugu, idatzita dago

Erromako Elizak 359 urte, 4 hilabete eta 9 egun behar izan ditu ofizialki aitortzeko lurra dela eguzkiaren inguruan biran dabilena. Joan den astean barkatu zitzaion Galileo Galileiri, ezarritako kondena.

Juan Pablo IIak arrazoia eman dio Galileo Galileiri

ERROMAKO Aita Sainduak, Juan Pablo IIak, orain 359 urte ezarri zitzaion kondena barkatu dio Galileo Galileiri. Aurrerantzean, Elizak ofizialki onartuko du lurra eguzkiaren inguruan biran dabilela.

Pisako filosofo eta matematikariari ez zitzaion sekula iruditu gauzek horren urrun joko zutenik. Zinez sinesten zuen argumentu egokiez azaltzen zituela bere ikerketak. Hori gutxi balitz, garai hartako Aita Saindua, Maffeo Barberini (Urbano VIII izenez koronatu), lagun handia zuen.

Galileo Galilei zientzilaria, 1632 urtean argitaratu zuen Copernicoren teoriaren segida. Alegia, unibertsoaren kontzeptzio helio-zentrikoa.

Ordura arte, Eguzkia zen lurraren inguruan bueltaka zebilena, eta lurra Tolo-

meoren teoria, nolabait adieraztearren, sorkuntzaren azalpen zientifikotzat jotzen zen.

PROZESATU zuen epaimahaiaren aurrean, 1633 urtean, filosofoa halaxe mintzatu zen: «*Natura eta Biblia Jangoikoak sortutakoak dira. Zentzurik ez du naturaren aurka jartzeak, Jainkoaren espresio zuzena bait da. Haatik, Idatzi Sainduak natura medio behar bezala irakurtzen eta esan nahi duena igertzen asmatu behar da.*»

GALILEO Galilei azaldutako guztiak alferrikakoak egin zitzaizkion bere epaiketaren egunean. 1633 urteko apirilean, hark azaldutako guztiari uko egin arren, bizitza osoa gartzelan pasatzera kondenatu zuen Inksizioak. Gizon zahar hau gaisorik eta nekatuta zegoen ordurako ■

ETXE ZULOAN

ETXE ZULOAN • ETXE ZULOAN • ETXE ZULOAN •

SEGURANTZA

Arrisku handia dago etxean

ERRI garatueta, etxean errepidean adina istripu gertatzen da. Zaharrenak eta gazteenak dira kopuru hori eragiten dutenak. Suak eragiten ditu istripu asko. Bestalde, bertan erorita ere eskalabro handiak sufritzen ditu jendeak.

Sukaldeko edo komuneko istripu asko, hala ere, ekida daiteke zuhur ibiliz gero. Aparailuen instalakuntza beti profesionalen esku utzi, eta aparailuek behar bezako garantiarik ba ote duten erreparratu beti.

GOAN izan urak elektrizitatearen duela. Sekula ez ukitu aparailurik edo inerruptorerik, eskuak bustita baldin badituzu.

Gaur egungo etxe modernoetan, pozoinak, su har dezakeen materiala, botikak... heriotza sor dezaketen elementu asko dago. Garrik ere ez da behar sua eragiteko.

Bost urtean behin berrikusi behar da elektrizitatearen instalakuntza. instalakuntzak 25 urtetik gora baldin badu, akaso aldatzea mereziko luke.

ARROPAK su hartzen badu, biktima lurrera bota behar da nola edo hala. Ez zaio utzi behar korrika ihes egiten, edo zutik gelditzen, sua zabaldu egiten bait da horrelakoetan.

Sua itzaltzeko, manta, alfombra edo ehun lodia batez

bildu biktima, (ez dadila sintetikoa izan).

UR hotzez busti erredurak, hamar minutuz gutxienik.

Ahalik eta erosoan jarri biktima eta lasaitzen saiatu, erredurak larriak baldin badira anbulantziari deitu.

SUTERIK gerta ez dadin, pantaila babesleak jarri berogailu eta su guztietan.

Berogailua petrolioz bete behar bada, etxetik kanpora egin. Aparailuak desentxufatu, erabili behar ez badira.

Estintorea eduki beti sukaldean. Ez utzi harruen eskuetan metxero edo pospolorik. Ez erre ohean. Petroleozko berogailuak ez jarri aire korrantearen inguruan. Ez erabili batetik bestera, biztuta baldin badago. Aerosolik ez erabili suaren ondoan ■

EIBAR PERIFERIKA

A z a r o a 6 t i k - 1 5 e r a

U n z a g a e n p a r a n t z a n

-Euskarazko eta erdarako azken nobedadeak eta euskal diskagintza % 10 Beherapenarekin

IRAKURRIZ BIZI

Euskadiko Liburu Azoken Batzordea

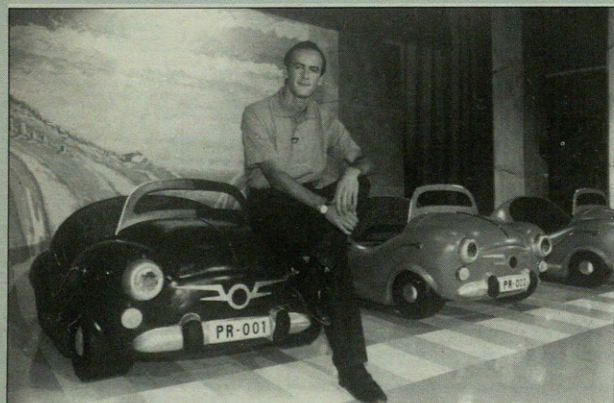
Alameda Mazarredo, 63-behea
BILBO (94) 424 24 49

TELEBISTA-IRRATIA

● TELEBISTA-IRRATIA ● TELEBISTA-IRRATIA

BOTOIA SAKATU AURRETIK

IKUSI BAIETZ

Joseba Agirretxeak gidatzen du «Primeran» saioa.

● **«Mamu Harrapariak»** marrazki bizidunetan, as-telehenetik ostiralera, akzio eta abentura barregarriak kontatzen zaizkigu, **20.20etan.**

● Joseba Agirretxeari primeran doakio, «seizientos» erako hiru auto dotoreetan, bidaia batera gonbidatzen dituen bikoteak gidatzen. Asteartean, azaroaren 10ean, **21.05.**

● Azaroaren 11n, **«ETBren eskutik»** dokumentalen sailean, **«Euskaldunak eta India Berriak»** izenburupeko bildumaren asteroko programa. **Gaueko 22.50etan.**

● Asteazkenean ere, **23.20etan, «Ilunabar**

Aldea»ri dagokionean, **«Arima erratua»** izenekoaren lehen atala eskainiko da. Argazki konputadorekin lanean ari den zientzilaria, iturri ezezagunetatik datorkion haur baten irudi holografikoa heltzen zaio.

● Azaroak 14, **eskubaloia: Elgorriaga-A. Valladolid** taldeen artean. Arratsaldeko 16.30etan. Igandean berriz, 12.55etan, ziklokross denboraldiko «Superprestigio saria».

● «Munduan zehar-ek, **«Terrorismoaren azkena European»** erreportaieren bigarren partea eman go du. **Azaroaren 15ean, 23.00etan.**

TXORI BATEK ESAN DIGU

Annes-eko azokara erosketara joan ondoren hainbat berri eman dizkigu Joxe Mari Iriondok. Zerbait erostera baino, Europa mailan zer dagoen ikustera joan omen dira, ET-Brentzat baliagarriak gerta daitezkeen hainbat programa eta ereduren jarraitzera. Gauzak honela, belgiar telebistak hizkuntzaren inguruan egiten duen «Lingo» lehiaketaren formulaz interesatu dira. Honez gain, umea eta gazteari erreparatzen dioten saioak begiztatu dituzte, batipat. BBC katea ematen ari den «Rescues» izeneko dokudramek ere arreta berezia jaso dute, Joxe Mari Iriondok aitortu duenez. Erosketak, baina, beste okasio baterako utzi dituzte.

Maisu gorrotagarriaren gainetik

ASTEAZKENA 11, 21.05etan.

ZINE GAUA: «BESTEAK BEZALAKO MUTIL BAT».

ZUZENDARIA: LISA GOTTLIEB.

ANTZESLEAK: CLAYTON ROHNER, BILLY JACOBY ETA TONI HUDSON.

TERRY, 18 urte betetzen dituenean, unibertsitatean hasten da. Kazetaritza irakaslearen jarrera matxistarekin egingo du topo, baina.

Gauzak honela hainbat arazo izango ditu. Bertan egingo den konkurtso batean parte hartzea debekatzen dio, kasu. Ez da kokilduko eta konkurtsoan parte hartzea lortuko du, azkenez.

Irakasle eta ikasleen arteko lehia argumentu nagusitzat duen filme honetan, ohizkoak diren klitxeak modu dibertigarrian erakusten zaizkigu ■

● **AZAROA 14**

11.50ETAN, ZINEA: «PERRY MASONEN ETORRERA».

ZUZENDARIA: RON SATLOF.

ANTZESLEAK: RAYMOND BURR, BARBARA HALE ETA WILLIAM KATT.

PERRY Mason-ek, gizon aberats baten hilketaren kasua defendatuko du. Hasiera batean, inongo heldulekurik ezean aurkitzen den arren, inbestigazio hari mehe bati jarraituz, erruga-bea dela frogatuko du ■

● **AZAROA 7**

22.10ETAN, ABENTURA ZINEA: «ERLE ZULOA».

ZUZENDARIA: PHIL KARLSON.

ANTZESLEAK: ROCK HUDSON, SYLVIA KOSCINA ETA SERGIO FANTONI.

ALEMANIARREK egindako sarraski batetik bizirik irteera lortu duen haur taldeak amerikar kapitain bat aurkituko du. Eta kapitain horren bitartez, senitartekoaren heriotza menderatzeko ahaleginari eutsiko dio aipaturiko taldeak ■

Koldo San Sebastian: «Oroitzapen historikoa berreskuratu nahi dugu»

Duela hogeitaz bat urte hasi zen Koldo San Sebastian kazetaritza munduan lanean baina batez ere aldizkari eta egunkarietan aritu da. Oraingoan, berriz, ETBreko «Zaharrak berri» izeneko 39 ataleko saioa zuzentzen aritu da. Saioan euskal historiari buruzko hainbat testigantza azaltzen zaizkigu.

ARGIA. Nola sortu zen saio hau egiteko asmoa?

KOLDO SAN SEBASTIAN. Ideia ez da oso orijinala izan, munduko beste zenbait telebistak duela urte askotatik egiten dutena jarraitzea izan da. Batez ere herrialde anglosaxoietan eta herrialde txikietan egiten zen, bertan zegoen zinema materiala erebiliz. Zentzu honetan adierazi behar da saio hau ez zela posible izango euskal filmategia ez balego, saio

honen oinarria bertatik aterea bait dago. Gure ideia ez da Euskal Herriaren historia egitea, baizik eta 1878tik 1978ra bitarteko euskaldunen historia kontatzea. Bigarren gerrate karlistaren bukaeratik frankismoaren amaierara bitartean.

A. Zein esango zenuke dela saio honen helburu nagusia?

K.S.S. Helburua jendearen oroitzapen historikoa berreskuratzea da, irudien bi-

dez eta baita jendearen testigantzen bidez ere. Lehenengo zatian unibertsitateko irakasleak erabili ditugu aspladian gertatutakoa aztertzeke. Horretarako unibertsitate ezberdinetako irakasleen iritziak bildu ditugu. Bestetik, azaltzen diren gertaera bakoitzeko lekukoak ere agertzen dira.

A. Zein izan da saioa egitean aurkitu duzuen oztoporik nagusia?

K.S.S. Oztopo nagusia irudiak dira. Aztertzen diren 100 urtetan Hego Euskal Herrian bi diktadura garai egon dira, 50 urte guztira eta diktaduraren aldekoengandik material ugari dago, baina besteena ez. Iparraldeari dagokionez 5 urteko nazien okupazioa ere egon zen. Guzti honen ondorioz, irudi gutxi daude eta hau argazkien bidez ordezkatu da. Hala ere, etorkizunean irudi gehiago lortuko direla espero dut, irudi klandestino ugari hartzen bait zituen jendeak.

A. Euskarazko eta erdarazko saioaren artean ba al da desberdintasunik?

K.S.S. Ez dira itzulpen soilak izan. Irudiak eta gaiak berak dira, baina zenbait kasutan ahal izanez gero protagonista aldatu dugu. Pertsonaiak euskara eta erdara hitz egiten bazuen bietan ateratzen genuen, baina bestetan aldatu egin dugu. Zentzu honetan oso gustora gaude hizkuntza aldetik oso zabala izan jende oso ezberdinak hitz egin bait du erdaraz.

IKUSITAKOAK
IKUSITA

Kultura saioak

Noizean behin gauza onak eskeintzeko gai dela erakusten digu gure EITBk. Dena ez da izango jolastea, entretenitzea eta murrakki bizidunak ikustea, kulturari denbora txiki bat ere utzi egin behar zaio, hori bai noizbehinka. Azkenea «Zaharrak berri», Euskal Herriko zenbait arlo historikoen azterketa egiten duen saioa izan da. Aurten egin da «Zaharrak berri» programaren produkzioa, berezko produkzioaren barne kokatzen den saioa dugu beraz. Honetan aintzinako gai historikoen analisisa egiten saiatzen dira, irudi zaharrak eta eritzi berriak nahastuz.

Honetaz aparte «Amerika eta euskaldunak» programa ere ikusi ahal izan dugu ezken asteetan. Beraz ikusten dugu batzutan programa kulturalak ETB1eko programazioaren egiterauan lekuren bat aurkitzen dutela. Arazoa da programa kultural hauek hamar edo hamabi saioetan oinarritzen eta gero akabo. Euskal Herriko historia mamitsua da telebideleku izaten duten horren besteko kapitulu betetzeko, baina hemengo historia ezin da saldu beste inon, beti ere diruaren arazoak daude medio.

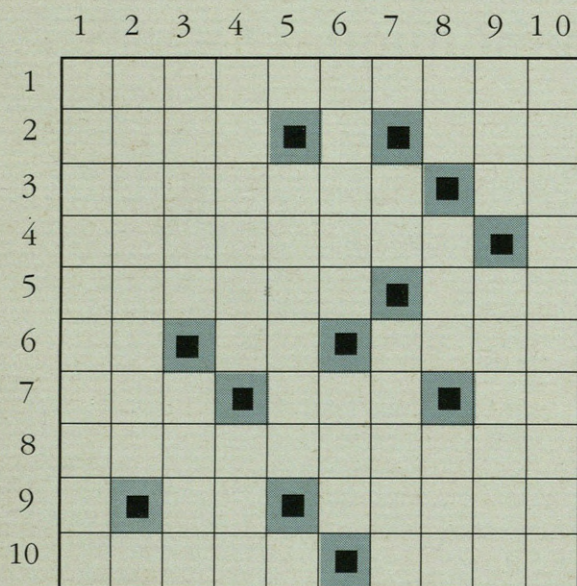
Koldo San Sebastianek «Zaharrak berri» saioa egiteko garai hartako jendeak gordetako material ugari biltzen aritu da.

AITZIBER YARZA

JAIONE OGIZA

Denborapasa

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN: 1.- Kazetak. 2.- Bizkaieraz, edozein itsaskorra. Berrogeitamar. Bizkaiko ibaia. 3.- Borratu, desagertarazi. Kale hitzaren kontsonanteak. 4.- Elkartasuna. Lehenengoa. 5.- Hustua. Toka, du. 6.- Infusio mota. iridioaren sinbolo kimikoa. Guraso arra. 7.- Sortu zintuena. Behorra bero egon. Oinarritzko edaria. 8.- Sendatzeko balio duena. 9.- Uranioaren sinbolo kimikoa. Musika nota. Arabako udalerri eta harana. 10.- Nau. Alderantziz, kitatu aditzaren infinitiboa.

GOITIK BEHERA: 1.- Bi hizkuntza menderatzen dituenaren tasuna. 2.- Pertsona ar. Bokala. 3.- Ezeztatu. Gizon izena. 4.- Somatu. Bizkaieraz, dik. 5.- Potasioaren sinbolo kimikoa. Asiako antzinako inperioa. Bokala. 6.- Garaia. Nafarroako ibaia. 7.- Kontsonantea. Tuna hitzaren erdian. Alegera. 8.- 49. Erne! Norat atzizkia. 9.- Euskaraz eta Kitto! Ur sorburua. 10.- Iparraldean, berritsuak.

Kate hitzak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Alemania
Ibilerak
Katakumea
Mezkitak

7 letra

Balezta
Ekarlea
Gorteak
Laztana

4 letra

Abar
Aizu
Aker
Alua
Arau
Aria
Azal
Ekia
Esan
Etzi
Ezar
Gari

Inka
Kala
Kuku
Leza
Oker
Ruan
Sari
Sona
Zama
Zera
Zina
Zola

3 letra

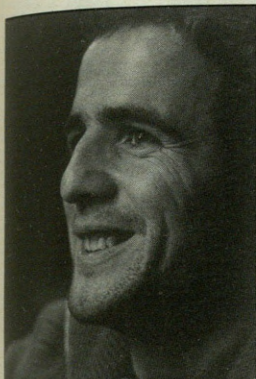
Ele
LII
Sal
Zin

2 letra

Ak
Ar
Ba
Ke
Lr
Ne
Os
Ri

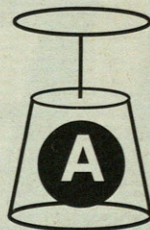
ERANTZUN zenbakidunak bete ondoan, pasa ezazu letra bakoitza
gokion goiko taulako laukira eta grabatuan ageri den pertsonaiaren izena,
Amaiurko kantari ezagun baten alegia, ageriko zaizu.

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

Agiri motak	▼	Beruna	▼	Azpirozeko ibaia	▼	Atertua
Amaiera		Jezarlekua		1 Herri zaindariak		
▶		▼		▼		▼
... egin, istua bota	▶		Norat atzizkia	▶		
Tona			Bokala			
▼			▼			
3						
Kontsonan- te bikoitza	▶		Galdekaria	▶		
Baneuzka			6 Potasioa			
▶	▼	Jakin	▶	▼		
		Anteparak				
	▼		Bat	▶		
			Aluminioa			
		Emakume izena	▶	▼		Oinamizko edaria
		Eguzki				
		▼				▼
			Atzizkia	▶		
			Lehenen- goa			2
4			▼			
				Jainko egyptiarra	▶	

—Hieroglifiko a—

Igelen lehengusu ttikiak

Aurreko asteko soluzioak

B	I	K	I	L	A
---	---	---	---	---	---

Gurutzegrama

				●	E	●	E	●	E	●	A
				F	R	A	M	A	N	A	●
●	B	●	L	●	●	E	R	A	B	A	●
L	E	H	E	N	D	A	K	A	R	I	●
●	L	A	R	●	●	U	L	U	●	A	L
A	G	U	R	E	●	A	M	A	●	●	●
●	I	T	O	●	●	O	R	E	K	A	●
B	A	S	A	T	I	●	●	A	U	T	O
●	R	A	●	A	H	O	●	I	Z	U	●
U	R	K	A	T	U	●	●	O	L	●	●
●	A	●	Z	I	A	N	●	●	U	R	A

EZKER ESKUIN: 1. Sendotasun. 2. Arautegi. E. 3. Sa.

Le. O. Or. 4. Ibia. Etena. 5. Karnabak. B. 6. Ukatua.

Ale. 7. Mi. Z. Saila. 8. E. Biolin. K. 9. Alak. Erak. 10.

Kalota, Kar

GOITIK BEHERA: 1. Sasikumeak, 2. Erabaki. La. 3.

Na, Ira, bal. 4. Dulantziko. 5. Ote. Au. O. T. 6. Te.

Ebaslea. 7. Agota. Air. 8. Si. Ekainak. 9. U. On. 11. Ka.

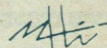
10. Nerabreak B

Hieroglifikoa: Imanol

G	A	B	E	A	T	E	A
Z	A	L	I	O	E	R	I
A	R	A	K	A	T	U	S
M	A	K	A	R	I	K	E
A	T	I	R	A	U	S	A
Z	I	N	A	E	S	U	N
G	P	A	E	Z	K	A	L
A	L	U	K	E	R	I	A
Z	I	L	U	D	A	R	E
I	M	A	N	I	I	R	I
A	K	E	R	Z	A	T	I

Hitz
Kateatuak

KAKU

Bayrou-ren mintzaldia

BAYROU deitzen da, gure departamenduko biltzarraren lehendakaria, hots, Hego Euskal Herriko Diputatu Nagusiaren heineko kargua, guti gora behera.

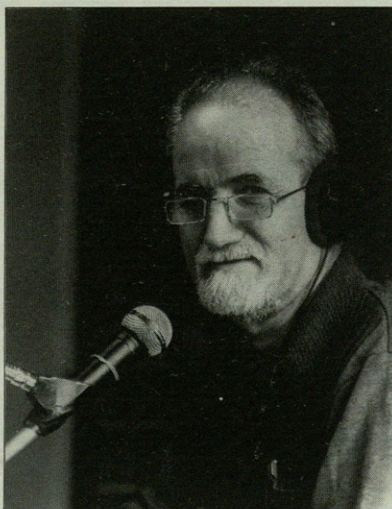
Irisarrin arraberritua izan baita lehengo Konpostelako beilarrien Ospitalea, mintzaldi bat oso garrantzitsua egin du hor Euskal Kulturari buruz dituen xedeetaz. Behin ere ez dut entzun maila hortako politika gizon baten ahoan, euskal kulturaren problema bere osotasunean hain zabalki eta barnetik hunki duen mintzaldirik.

Joxe Barne ministroa Kanbon izan zelarik, Pinatelek, Hazparneko auzapezak egin zuen horrelako zerbait, bainan Pinatelen mintzaldirik, nahiz aholkulari onak izanak zituen, ez zuen hurbiltzekorik ere Bayrouk egin duenaren hats eta mitxarrik.

Egia erran, hitzak dira orain arte. Hitza erratetik eta atxikitsera, bidea badela badakigu gure gostuz. Hitzek gauzatu behar dute eta orain beha gaude, duela dotzena bat urte sozialistek eman zizkiguten hitzak bezala, urri hontako haize hegoak eramanen ote dituen Bayrourenak ere.

«**ENBATA**» batek, antzara ferraretzerat igorria du, jadanik, Bayrou jauna. Mintzaldi hori demagogia hutsa omen da, aldi bat gehiago euskaldunak izorratzeko egina. Ez dakigu zergatik ateratzen dituen horiek «Enbata» astekariak.

Mintzaldi hortako hitz guziak ez baditugu ere xerri ttipiek gaxura be-

X I P R I A R B E L B I D E

zala iresten, iduritzen zaiku, jujatu eta kondenatu aintzin bere xantza utzi behar diogula gizon horri.

Duela zenbait urte, sozialistek hitzemanak Parisetik obratu beharrak ziren. Biziki urrundik, eta han, Iparraldeko 250.000 euskaldunek pisu guti dute, Fantziako 55 milioi bizi lagunene aldean. Bayrou hemen dago. Ez dut ikusten zergatik eginen zuen mintzaldi hori, gero ez bazuen gauzatzeko xederik.

Ez duela urte batez eginen? Egia handia. Pabeko Biltzarrak euskal kulturi buruz norabide bat izatea zerbeit da. Zerbeit egiteko batezpadakoa den urratsa, zerbait egitekotan lehenik jakin behar baita zer egin. Eta Bayrouk erakutsi digu badakiela zer egin.

GURE Irratian ari bainaiz, oroitzaraziko dut horrelako laudoriek agurtu zuten Pinatelen mintzaldi ha-

rek eskatzen ziola Pariseri, norbait honara igortzea gure beharrak zein ziren jakiteko. Etorri ziren Pariseko jakitun berezituak. Ez zuten irratirik ikusi ezta irratilaririk. Geroztik ezerezu dugu ardietsi. Gezurra diot. Bortoleko telebistatik erdietsi dugu (barkatu! Hitz eman digute!) frantsesez eginen diguten albistegi bat, artetan zerbaixka euskaraz izanen omen delarik. Anartean Euskal Telebista hasia dugu, inork ezer eskatu gabe, bost minutako albistegi bat astean bost egunez. Milesker Amatiño!

Bayrou jarratzen dutenek behin ere ez dute jakin ahal izan norantza zihoazen, departamenduak irratiei ematen zizkien ehun milioi liberak. «Sud Quest» 'abertzaleak' du eskandalala salatu. Nork erran dezake Bayrou gezurrez ari dela, Baionako irratia 60 milioi ala euskal irratia 500.000 libera ematerik ez dela ikusiko hemendik aintzina erratzen duenarik?

GEROAK erranen du menturaz inoxent bat naizela, bainan irratieri doakienaz itxaropentsu nago eta besteak ere ez dira gibelago izanen ez badituzte ere denak egunetik biharrerat eskuratzen: buxeta %25ez emendatzen delarik, bikoizten da hiru urtez!

Eta hau ez da dirua, bainan bere pisua dauka: euskararen alderat hain hotz direnengan, nolako eragina ez du izanen, Bayrou bezalako batek, Biarnes batek gainerat, erran dituenak errana izateak?

Konpainia on Baten Balioa

Bizitzan zehar lasai ibiltzeko segurura jo
behar da. Konfiantza osoa emango dizun
nor bait behar da ondoan, indartsua, han-
dia. Hitz batean esanda: LAGUN ARO

Lasaitasunaren balioa.

 LAGUN ARO
SEGUROS ASEGURUAK

